

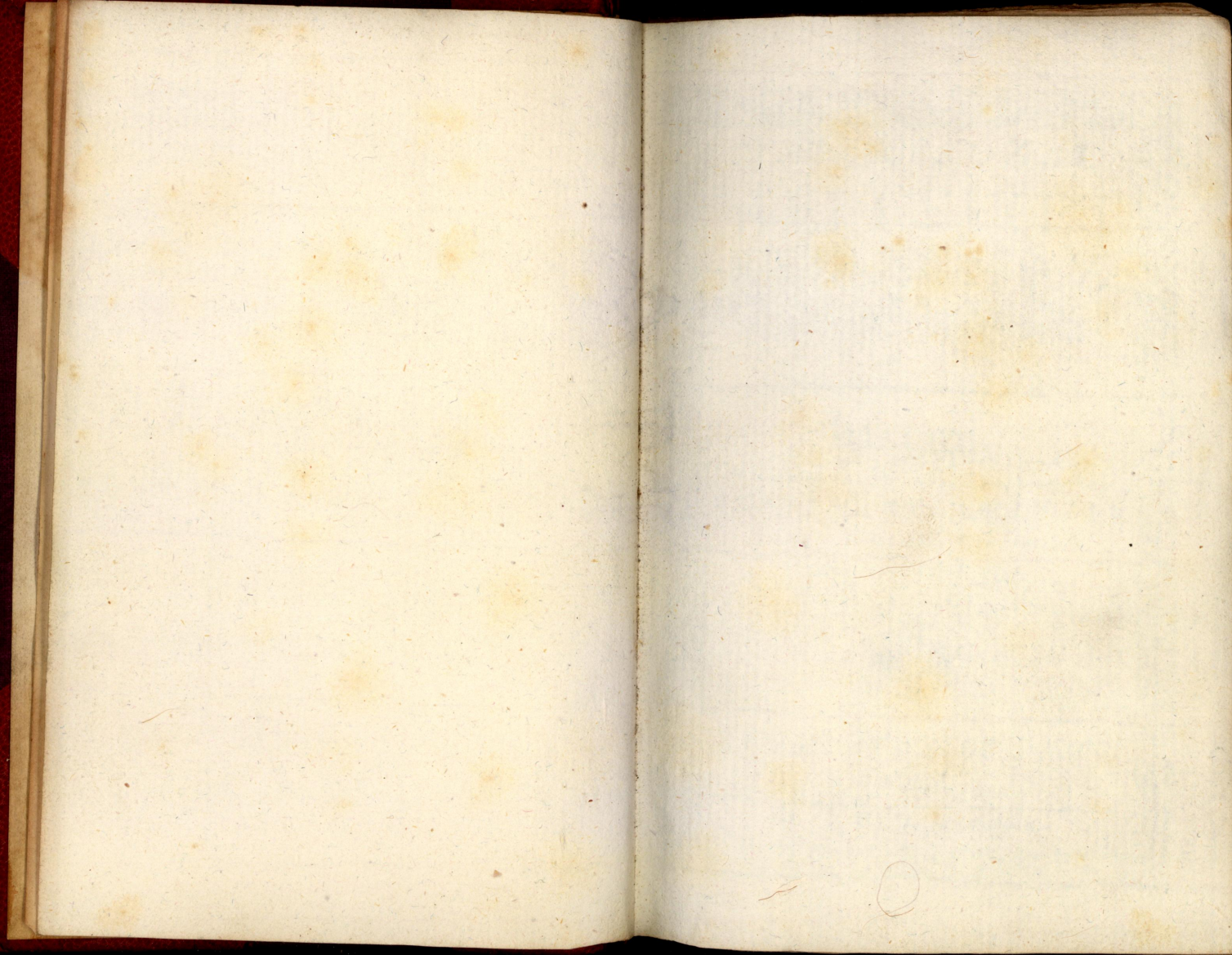
211
958

(462)

R.M.N. I. 431.

[Adalérol, 1866 B.]

Belges.

TANACSKOZAS,
MELLYIKET
KELLYEN AZ
külömböző vallá-
fok között vá-
lasztani.

*Conventus Szegediensis
Patrum franciscanorum.*
VERESMARTI MIHALY

által, egy tudós embernek írásából
Magyarrá fordittatva.

NYOMTATTATOT POSON-
BAN,

M. DC. XI. éjszandóban.

Centimetres 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19

TIFFEN Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

TANACSKOZAS,
MELLYIKET
KELLYEN AZ
külömböző vallá-
fok között vá-
lasztani.

*Conventus Szegediensis
Patrum franciscanorum.*
VERESMARTI MIHALY

*által egy tudós embernek írásából
Magyarrá fordítottat.*

NYOMTATTATOT POSON-
BAN,

M. DC. XI. éftendőben.

Ioan. vi. vers. 44.

Senki sem jöhet én
hozzám, hanem ha az
én Atyám, az ki el-
küldöt engemet, vo-
nandgya őtet.

AZ TEKINTETES,
ES NAGYSAGOS VITEZ VR-
NAK, DRUGET HOMONNAI GYÓRGY-
nek, Vng, és Zemplény Vármegyék fő
Ispannyának; Az Felséges II. MATHYAS
KIRALY Tanácsának, és fő Pohárnakjá-
nak &c. nékem böcsülletes
Vramnak.

*Istentől sok jókkal bővölködő boldog
állapotot kívánok.*

AZ tengeri háborúknak sok vesze-
delmekkel meg környekeztetet há-
nyattatásit, csak az tudgya va-
lóban, az ki szél-veszben evezet, és az égben
felemelkedet habok között, arbocx fájának, és
Kormánnyának romlása után hordoztatot:
Azonképpen, csak az tudgya, miképpen legyen
az meg búsult, és fel háborodot lelki ismeretnek,
az sok vissza vonzó, és egy mással szemben ha-
dakozó

lakozó Vallások szelei közöt nyughatatlan
szorongatása, az ki megkóstolta. Mert, ha az
szemünk elöt forgó testi veszedelmek gon-
dolkodásais, meg száraztja az embernek ve-
lejét; és minden drága kincsét az tengerben há-
nyattattya csak hogy az hajót könnyebbitvén,
életét meg tartsa: mit nem mivel tehát, az
ki se nem verségés üző, se az vetekedésben elmu-
mutatásból né dücsősség vadászó, hanem csak
az egy Igazság szomjuhozó ember; midőn meg
tekinti, az örök üdvösségnek uttyárulenny sok
keresztül állor vélekedéseket, és nem látván ho-
vá hajtja fejét, meg gondolja, hogy lelkeben, és
üdvösségében iár, hogy el ne vesse az lépést?

Nem érzik ennek az lelki háborúnak savát,
az kik minden vizsgálás és tanácskozás nélkül,
az mely pártos szakadásban szerencsere akad-
tak, vagy az melyben nőttek nevedtek, ab-
ban úgy el általkodnak, hogy csak ingyen fel-
sem nyitják szemeket az végre, hogy érte-
kezzenek, és okos gondolkodásokkal tanácsko-
zának

nának, mely méltán, és mely terhes okokkal tar-
toztassanak az ő Vallásokban: sőt, gyakran tel-
torokkal módgyák; hogy, sem olvasni, se hallani
né akarnak külobbet, az el tekkeltet tetzésnél,
hogy az ő meg nyugot lelki ismeretek csendes-
vizet, véletlő háborúval fel ne zavariják: Az az,
szem látomást koczára, és vak szerencsere
vetik lelkeket; és az el múlandó árnyék világ-
nak gondviselésében, nagyobb szorgalmatossá-
got uznak, hogy sem az lélek üdvösségben.

Eveztem én is ezekkel egy hajóban sok ideig;
és mayd ugyan lehetetlen aolognak alítottam,
hogy az Anyám tejevel együt szopot, és Pre-
dikállással öntöztet Vallástul valaha
búcsút vennék; és ellene mondván tanításom-
nak, más Hitet választanék:

De amaz mindenkor ébré lévő Páfztornak,
az Vr JESVS Christusnak, az akol kívül bú-
dosó jühotskájára való gondviselésé, sok ta-
nácskozások, és lelki háboruságok után, csak
nem ugyan kedvem ellé, az ő Igazságának nyu-
godalmas partyára vezete engemet.

Ms

Mikor azért csak tanuló ifjú voltam és az
utánis, hogy kezemet az ostor alól elvontam;
gyakorta sok dolgok akadtak előmben, melyek
mialatt nagy gondolatokban estem. Mert, legelő-
ször vóttem eszemben; hogy, noha mind Lu-
ther, s mind Calvinus, azzal dicsekednek, hogy
őket az Isten támasztotta az le nyomatot, és láb
alá tapodtatott igaz Hitnek, az Sz. Írásból he-
lyre állatására; Noha mind ketten, azzal kelle-
tik magokat, hogy egyebek az Írást, érdemlet
bócsületnélkül húzzák vonnyák, csak ők fey-
tegetik ezt igaz értelemben: De mindaz által,
az Sz. Írást meg rostálván, az mit egyik ocsú-
nak itil, és tévelygésnek alit, az másik azt tisztá-
ta búzának nevezi. Azért gondolkodni, és tu-
dakozni kezdem; ha vagyone oly bizonyos nyo-
munk, mellyen végére mehecsünk, mellyik értse,
és magyarázza igazabban az Isten igijet? Mert
jölláttam, hogy ha ennek bizonyoson végére
nem mehetünk; csak vélekedés minden Vallá-
sunk. Es mivelhogy az Sz. Atyákat, és Conci-

liumokat,

liumokat, az Kereszténységnek egyenlő értel-
mét, az Anyaszentegyháznak vegezését, bizo-
nytalan Régulanak hallottam vala; soha sem-
mi nyilást nem láthatok vala az én Vallásom
szerent, mellyen végére juthatnék, ha Calvi-
nus értié igazban Luthernél az Sz. Írást, vagy
Luther Calvinusnál? Annakutánna, aztis meg
sayditám; hogy, sok dolgokat hamissan költe-
nek az Római hiten valókra, hogy könnyeb-
ben, és job színnel gyűlöltethessék őket az Kőf-
séggel. Mert midőn vagy az Római hiten va-
lók könyveit meg tekintettem; vagy ő közrű-
lők valakivel szóban elegyedtem: ugyan ke-
zemmel tapasztaltam, hogy sok illetlen és kép-
telen dolgokat kennek rájok, mellyekben sem
hírek, sem tanácsok nincsen. Továbbá, aztis
meg ismérém; hogy, noha az Sz. Atyák mon-
dással ál orczázzák néha az ő tanításokat;
és mikor beszélnelhetik tetzésekét valamely ho-
mályos mondással, akkor nagyra viszik az ré-
gi Sz. Atyáknak méltóságát: de ez mellet, az

A 4

hob

hol kedvek szerént né szólnak az régi Szentek;
vádolják, rútíttyák; csak né pad alá vetik az ő
tanításokat. Az is mint egy Traditio, az az,
kezről kézre költ tanács vala közöttünk; hogy,
midőn az Pápistákkal szembe szókunk; az A-
nyaszentegyházról való vetekedést igen el-
kerüllyük: Es, ha ki közszüllök ide vonna; ha-
mar másban ütteßük az dolgot. Végezetre,
hallottam gyakran Mesterimtől, az régi Anya-
szentegyháznak historiáit, és az régi Szentek-
nek életit; és úgy vőttem eszemben, hogy
mind az Római hiten vóltak, valakiket régen
sok csuda tételek, és Isteni bizonyságok által,
az egész világ Szenteknek tartot.

Ezek, és sok hasonló dolgok ütköztek sokszor
szűvemben; és minthogy lelkem ismereti arra
nem vit, hogy ezeket siketségre vegyem, hallat-
lanokká tartsam, és ezekből tamadot lelkem sé-
relmét, és furdalását el nyomjam: meg gödölvő,
hogy lelkemben jár ezeknek megértése, eltekellő
magamat, hogy fundamentomából, derékképpé

meg

meg vizsgálom az mi tanításunknak mivólt
és azt is meg tekintem, ha az Pápisták, ugyan
ollyan temérdek setétségben heverneké, az
mint az mi Doktorink hirdetik? Azért, az Pra-
dikátorságnak tisztitúl meg vonám maga-
mat; és három egész esztendeig, éjel nappal,
imádkozván, olvasni kezdém az régi Anya-
szentegyháznak harczolását, martyromságit,
tanításit, közönséges Isteni tisztetletit: és mind-
gyárt által látám, hogy sohílt senkiről nincs
az régi Kereszténynek közöt emlekezet, az ki azt
hitte, és tanította volna, az mit Calvinus, és
Luther tanított; hanem, az rendtartás, és tanítás
ugyan azon vólt akkor is, mely most az Római
hiten valóknál. Gondolkodni kezdém azért
magamban, és nagy soházkodva mondani: Vr
Isten, s' mind pokolba mentek tehát amaz csu-
dálatos életű Szentek, kik az Pogányságot, az
Christus szaszlója alá hódoltattak? Mind
heában ontották véreket az Christusért? Val-
lyon's, hová lőt vólt akkor az Christus nyája,

A 1

mikor

r jobúlt egyéb, Christust nem hirdette, ha-
csak az bálványozó Pápisták? Ezekhez
hasonló gondolatok miat, nagy bús szível tö-
rődvén; végre el tekellém magamban, hogy
meg tekintsem az Pápisták tanítását, ugyan
az magok tulaydon irásokban. Es midőn ezeket
kezdem forgatni; az mit az előt meg sayditot-
tam vala, azt nyilván észemben vém, hogy
az Római Ecclesiának vallása, oly távúly jár
attúl, az mit az Lutherek, és Calvinisták be-
szélnek felölle, mint az ég az földtúl. Egy szó-
val, az két fel Doctoroknak tanítását illendő
szorgalmatossággal, az az, az minéműre az
Igazság értésének, és lelkem csendessége keresé-
sének szomjúsága viszen vala; mitül jobban,
és serényben olvastam, és kerestem az Luther,
és Calvinista vallásbā az Igazságot: annyi-
val inkább nem találhatám. Az Római Ecclesia
hiti nyilván való Igazságának fenye pedig,
(mellyet mind az által ham snak lenni kívánok
vala,) még be húnnyot szememmetis veri vala:

és annál

és annál inkább veszem vala észemb.
szépen egybe szerkesztet, és semiben magával
nem ellenző tudományának alhatatosságát.

De mivelhogy szinte oly nehezen szakadok
vala el az én elebbi vallásomtól, mely nehezen
válík el az lélek az testül: nē hirtelenkődém,
és az magam tetzésen nem akarék járni: hanem
az Calvinista Superattdensnek, és hozzá tartó
Predikátoroknak meg íram az én bús lelkének
nyughatatlanságát. Es bizonyos, s az magok
vallás tetele szeréntis, igazságos módokat ad-
ván elő, mellyek szerént én az köztünk való
beszédet kívánnám; Hat fundamentum kér-
dest támasztek eleikben, mellyekben nekem ne-
hezégem vólt. Láttam is, hogy ha azokból jó
móddgyával ki nem fejtézhettünk; semmikep-
pen vallásunk igaz Keresztyni hit nem lehet:
és nagy sok esedezésekkel kertem őket, hogy a-
zokban való kételkedésimben, engemet meg
igazitának; lelki sebemből meg gyógyítsanak,
meg jelentvén azt is, hogy én nem versengő, és

egymás

szóval hányó vetekedést vadászok;
nem orvoságot, atyafiúi, és szilid igazítást,
's oktatást kívánok. Igírek: de igirettyeket soha
meg nem tellyesíték. Vgy nagyon, hogy el-ve-
gre leveleimben való sok úntatásim után, kez-
denek Sinatokat tenni: de soha semmi nagyob-
ellenek nem vólt, mint hogy azokban való il-
letlen beszédeket meg irtam, és orczájokra téri-
tettem. nagy sok feddésekkkelis rongálván ár-
tatlan sejemet, hogy azoknak meg írásával szé-
gyenítettem, és kissébbítettem volna őket. An-
nakutána hármát, főöket rédelének közölők,
kik én velem az dolgot az Sinat nevével végbe-
vinnék: Ezekkelis szembe kelvén, ugyan csak
magokhoz hasonlónak, az az, hiúság és heá-
bá való beszédűeknek találtatának. Harmad-
szor, felosztották közöttök az Ellévetéseket, és i-
giretet tőnek, hogy írásokban ugyan meg felel-
nek: Ebbennis ugyan semmi nem kele, hanem el-
végre, az dolog velem végbe vitelre rendelte-
tet Pradikátoroknak egyyik, az ki közöttök leg
inkább

inkább akarja vala az dolgot; mikor beszéddel
súrgetném, azt monda; hogy, Nem tudnak mit
velem cselekedni. mert soha oly erős varrást
nem tehetnek, mellyet én, hozzá fogván az
nagy éles kést, egyszer smind fel nem metzenék.
(mert ugyanis nem erős varrás, hanem nyállal
való ragasztás vala minden feleletek.) Kevés
vártatva az után, ilyen tisztes válasszal bo-
csáta: Immár te mit gondolsz vele, ha mi
széredéssel megelégszünkis? ha az mi lelkünk
meg nyugszik rayta; te néked mi ellened ben-
ne? te lábad. 'S ez lön leg utolsó felele-
tek.

Látván azért én, hogy sokkeppen próbált, és
minden izgaztó szépelkedések csak heában va-
ló; és az szólni akaró hegy, tellyeséggel el-ve-
télvén, csak nevetéséges egeret sem szülhetne:
Látván igazságban való meg fogyatkozások
miat, az ő kerengő, és csavargó habozásokatis,
mellyeket még üdönápelőt derekassá czégereffé
nem tészek, és szem eleiben nem röpítek. Lát-

ván aztis, hogy én is az dolognak elég sok ideig
és szorgalmas vizsgálással vakmerőségtől
teljességgel meg mentette volna magamat: ve-
gezetre az Istenek szent kezeis hathatóbban il-
lervén szívemet, az régi közönséges Római Ec-
clesiának igazságát meg ismertem: és minden
tartoztató akadékokat szívemből kirázván,
az meg ismert Igazságra állék: melyben, mint
egy szép bátorfágos partó, az sok szélvész utá,
Istennek kegyelmeiségéből megis nyugodtam.

Mivelhogy azért jól értem, mi legyen az
Hitben való akadékoknak hányatása; és az-
tis tudom, hogy sokan vannak az Vytudomá-
nyok Tanítói, és követői között, kik sok kételke-
dések szeletül fel's alá ragadtatnak: hogy az
én kicsin értekeim szerént, ezeknek is szolgálnék;
és mindez világ előtt meg mutatnám derekas,
igaz, és meg ronthatlan okait az én ilyen nagy
változásomnak, és üdvösséges meg térésemnek
az tévelygésben feträngő Synagogákból, az
Christusnak egy, szent, közönséges, és Apostoli
Anyaszentegyházában; ezt az könyvetskét a-

karám az mi magyarink kezében bocsátani.
Melyben, szép, rövid, és nyilván való okok
vannak, az kiktől hordoztatván, több igaz,
és üdvösséges Hitet nem itilhettem, az Római
Anyaszentegyház vallásánál.

Hogy pedig ezt az én kisded munkámat
az Nagyságod patrocíniumjának ajánlot-
tam; és az N. bocsúltes nevének páíssa alát
kezben bocsátottam; nem egyebünnen va-
gyon eredeti, hanem az Nagyságodhoz való
köteles hívségemből. Mert jóllehet, Nagy-
ságodnak én ez ideig ismeretségeben nem ju-
tottam: de mind az által, az igaz keresz-
tyén Hitnek tiszta, és nyilván való szere-
tet, és óltalmazása, mely Nagyságodat, meg az
idegen nemzeteknél is, sokkal böcsúltesbe té-
sz, hogy sem az meg gyökerezet régi vi-
tezlő Uri familiának, sok szép ékeiségi:
Amaz ifjuságnak határit fellyúl mulo,
meg

megért okosság, és sok jó erkölcsökkel virágzo-
tekeltetség, mellyel N. az vén embereknek is pél-
dája és tüköre. Végezetre, hogy kevés szóval so-
kat mondgyak: az józan, és tiszta élete, és am-
az régi Keresztényekhez illendő magaviselése,
nem csak álmélkodást, de oly böcsüllettel elegyi-
tet szeretetet szerzet én bennem, hogy egyebek
előt, Nagyságodnak akartam kedveskedni az
én fáratsággommal. Mellyet ha N. jó kedvel
fogad, és engemetis patrociniujára méltatlá-
nak nem itil; nagyobb dolgokra, és hasznos fátat-
ságokra felindit Nagyságod. Eltesse az
Ur JSTEN Nagyságodat, és sok javai-
látogassa. Posonban, Bóyt más havának
XVII. napján. M. DC. XI. észkendőben.

Nagyságodnak

alázatos szolgálója

Verešmarti Mihály.

TANÁCSKOZÁS,

I

MELLYIKET KELLYEN AZ KÜLÖMBÖZŐ VALLA- fok között választani.

NAgy külömbözés vagy on
ez mi mostani időnkben
az Vallásokban; nagy ve-
tekedés vagy on az igaz
Hit felől. Sokan mindéltig csak ha-
boznak ez dologban, és semmi bizo-
nyost nem végezhetnek, hanem lelki
ismeretek csendességét keresvén,
eggyik Vallásból másikban, mint egy
házból másban költöznek, próbálá-
nak okáért. Némelleyek, vakmerőjül
és minden tanácskozás nélkül azt ja-
vallyák, az miben szerencsére akad-
nak, minden vizsgálás, minden ér-
tekezés nélkül: az kiktől ha meg kér-
dik; Mi okó böcsüllik fellyéb azt az
Vallást az többinél? semmit egyebet
B nem

nem felelhetnek, hanem, hogy azok nekik jóbnak tetszik; avagy (az mi vel minnyájan kérkedvén dicsekednek) hogy az az ő Vallások az Istennek tiszta, és szent igéjével egyez.

Mind az által, ez dolog fölötté méltó nagy tanácskozáfra, és vizsgáláfra úgy mint, az melyben forog egész üdvösségünknek farka. Nem kicsin dolog az örök üdvösség, és az örök kárhozat; hanem oly nagy, hogy mindenek egyebek, akár szerencsések, akár veszedelmesek, ezekhez képest csak olyanok mint egy semmi. Az üdvösség pedig, és az kárhozat az igaz, vagy az tévelygő Vallástól fügnek. Ha igaz Vallásod lezend, könyű léfzen néked üdvözülnöd: ha pedig az tévelygéstől el ragadtatol, lehetetlen dolog hogy üdvözülj. Mert

Ad Heb.

11.

az hamis Vallás által Istennek kedvében nem lehet; és így sem bűncidnek bocsnattyát, sem valóságos igazságot nem nyerhet, sem semmikép-

pen

pen az Christus válttságában részes nem lehet. Annakokáért, az halálban marad, és az Istennek haragja te raytad marad. Mert mindenek, az Christus válttsága, és elevenítése nélkül, az bűnnek halálában maradnak, *Ad Rom.* 3. ^{3.} 4. és az haragnak fiai közze számláltatnak. Valakinek pedig igaz Vallása nincsen, része nincsen annak az Christus válttságában, és elevenítésében. Annakokáért, szűkség annak az halálban maradni, haragnak fiának, és az örök tűznek eledelének lenni.

Az igaz Hit pedig csak egy, nem fok féle. Mert csak egy az igazság; egy *Ad Eph.* az Hit; egy az Kerezttség; egy az Isten, 4. és ki mindeneknek Vra. Ebből pedig következik;

Elsőben: Hogy minden Vallások, és Isteni tiszteletek, minden tudományok, és tanítások, egy kívül, hamisak, ártalmassak, dőgleletessék, és az ördög által hozattak be, ki Attya az hazugságnak.

B 2

Másod-

Másodszor következik : Hogy fenki örök üdvösségét nem nyerheti, valaki ebben az egy igaz Vallásban, nem lezend; és mindenek, valakik az kívül lésznek, ám bátorakár mely dicfiretessen éltenek légyenis, örökre el vesznek. Mert, az mit szent Pal

5. *Corin.* monda az szeretetről: *Ha embereknek*

13. *és Angyaloknak nyelveken szóllandok, ha tudanaok minden titkokat, ha az, szegényeknek eledelére osztandom minden én jószágomat, ha adandom az én testemet az meg égetésre; szeretetem pedig nem lezend, semmit énnekem nem használ : Azont mondhattuk sokkal nagyobb okkal az igaz Hitről, mely fundamentoma az szeretetnek, és egyéb Keresztyéni jószágos cselekedeteknek.*

Harmadszor: Hogy igen goromba tevelgyésben vannak nemelleyek az kőz nép közzül, kik élégnek vélik lenni az üdvösségre, ha hisznek az Christusbán, és bizonyial vallyák, hogy ő meg holt az mi bűneinkért:

noha

noha ez mellet sok több jeles dolgot, úgy mint, az Sacramentumokhoz, az Ecclesiának áldozattyához, és az Hitnek több hasonló ágaihoz tartozó részeit nem hiszik. Ez szerént az vélekedés szerént, mayd minden eretnekek szakadása üdvözülne. Mert ezek sem tagadgyák, hanem minnyájan meg tartják az Christust; (ugyanis ha Christust meg tagadná, nem eretnekek volnának, hanem tellyesféggel pogányok.) minnyájan hiszik, (kevesektől meg válva) hogy Christus meg holt az mi bűneinkért. Eudvózulnek tehát az Montánisták, és Novatiánusok, az Donátisták, és Sabeliánusok, az Ariánusok, és Macedoniánusok, az Aëriánusok, Eutychiánusok, Monotheliták, és az Ecclesiának hasonló dögletes pártosi. Ez ha így vagyó, mi az oka tehát, hogy mindéig ily keményen állot ellenek az Anyaszentegyház az eretnekségeknek? Miért parancsollja az Apostol;

Ad Tit. hogy, az eretnek embert, egy, vagy két dor-

3. gálás után el távoztassuk? Miért hagyá,

2. *Tim.* hogy azoknak beszédt, mint egy fe-

2. nét, el kerülyük? Ezek mind hejáb-

ban mondatnak, és haszontalanok

léznek, ha az eretneklégben meg

nyerhetni az üdvösséget. Bizonyára

téhát, minden időbéli eggyező érte-

lem ellen vagyon, az folyúl említöt

goromba vélekedés. Haggyuk úgy bá-

Libr. 4. tor (ugymond Sz. Agofton) hogy vala-

contra ki szűzen, tisztán viseli magát, se fősvény

Donat. ne legyen, se bálvánt ne imádgyon, gazdál-

cap. 8. kodgyék az szükölködőknek, senkivel ne el-

lenközzék, ne versengjön, tűrő szenvedő,

csendes legyen, ne vetekedgyék, ne iregyked-

gyék, józanon és mértékletesen éllyen, de

azért eretneklégben legyen: bizonyára sen-

kinék abban kétsége nincsen, hogy csak azért,

hogy eretnek, az Istennek országát nem bir-

hattyá.

Cap. 2. Mert, az Sz. Iakab bizonság tétele

fzerént; Mikeppen hogy, az ki egy pa-

rancsolatot meg szég, oly méltó az bünte-

tésre,

tésre, mint ha az többitis fel bontotta vol-

na; és minden igazságát el veszti, ha

szinte az töb parancsolatokat bé töl-

tijs. mert, az egy törvénynek meg fze-

gésével, meg veti az egész törvénynek

ki adójat, az Istent: Használóképpen,

az ki az Hitnek egy ágazattyát által-

kodva meg tagadgya, ha szinte az

többit meg tartya, de ugyan az egész

Vallás ellen vét, és az egész Hitet el

veszti. Mert meg veti annak bizonság

tételét, az kinek módásán eppittetöt

az igaz Vallás. Mert ugyan azon egy

az első és fő Igafság, az ki az Hitnek

minden részeit meg jelentette, és mi

nékünk az ő Iegyése által, az Anya-

szentegyház által (mely oszlópa, és erőf-

sége az Igazságnak) hitelünkre ki adta.

Az ki annakokáért, vagy csak egy á-

gazatot vakmerőképpé meg vetend,

nem akarván meg nyugodni az Anya-

szentegyháznak bizonság tételén;

azzal az első Igafságnak, az Istennek,

kinék akarattyának az Anyaszentegy-

ház hirdetője, tolmácsa, és észköze, méltóságát semminek tartya, és így egészlen el veszi az Isteni Hitet, mely az üdvösségre szükséges.

Abban pedig semmi hasznos mentések nem lehet ezeknek, hogy az Hítnék némely derék agazatit nem tagadgyák: sőt azt alittyák, hogy ezekhez ugyan valóságos keresztyéni Hittel ragaszkodnak. Mert ezeket sem hiszik azzal az Isteni Hittel, mely csak egyedül az Istennek meg csalhatatlan igazságon fondáltatot, mivel hogy, ha az Isteni tanú bizonyág tételért hinnék ezeket, az több dolgokatis, mellyek hasonló bizonyos rendeléseikben adatnak, az Istennek méltóságos bizonyágára támaszkodván, egyenlő alhatatósággal bé fogadnák. Ezeket is azért, az mellyeket hisznek, csak emberi vélekedésből hiszik. Mert az magok tulaydon teczésekből úgy talallják, hogy ezt el kell hinni; és magoknak oly méltóságot foglalnak,

nak, hogy ő nállok legyen annak ítélleti, mit kellyen bévenni, és mit kellyen hátra vetni. Vtőlso oka tehát, az miért valamit hisznek, nem egyéb az magok tetzésénél; és így az ő Hitek csupán csak emberi tetzés, és haszontalan vélekedés.

Azt azért bizonyos dolognak tartjuk, hogy miképpen az tekéletes igazság, minden parancsolatoknak meg tartását magában kapcsollja: azonképpen az igaz, és üdvösséges Hitis, mindenekre ki terjed, valamiket az Isten meg jelentet, úgy hogy, mind azokat, vagy tudva hidgyúk, vagy készek legyünk azoknak hitelére, ha ilendőképpen előnkben adattatnak.

Ezekből nyilván ki tetzik, minémű szorgalmazatossággal kellyen azon igyekeznünk, hogy az igaz Hitet, és Vallást meg találljuk, holot ez legyen az egész üdvösségnek fundamentoma, és az nélkül, nagy bizonynyal örök kárhozatunk következék. Erre va-

ló képezt azt végefezttem, hogy némi-
némű gondolkodásra méltó, és min-
den okossággal élő embereknel, nyil-
ván való okoskadáfokat, és elmélke-
déseket szem eleiben vessék, mellyek-
ből az okos ember bizonyos tanácsot
foghasson az üdvösségnek uttyárul.

*ELSEO ELMELKE-
DES ES OKOSKODAS, VE-
tetik az tekéllenes erkölcsre vezérő
igyekezetből, melyre vifzen az
Christus tanitása.*

AZt az Vallást kell fellyeb böcsül-
leni, mely az ő mivólta szerént,
szent életre, tekéllenes erkölcsre ve-
zérli az embereket; mely az emberek-
nek elméjeket el vonzza az földiek-
nek szeretetitül, és az mennyei dol-
goknak szeretetire fel emely. Mert az
végre való az igaz Hír, hogy az em-
bereknek elméjeket, ezekről az ideig
tartó, és alávaló dolgoktól el vonnyá;
és az

és az menyeieknek, és örökke való-
nak gondolására, szeretéfére, és kö-
vetéfére fel gerjesze. Csak egyedül az *Csak egye-
dül az Ró-
mai közön-
sleges Val-
lás tanit
az tekélle-
tes életre.*
Római közönfeges Vallás pedig il-
lyen. Mert csak ez ínt az testi gyö-
nörűségűtül, magunk meg tartozta-
tásra, és ez életnek édesgetésétül való
meg ószásra: ez tanit az gazdagfá-
nak, és böcsülletnek meg utálására,
és azoknak, mikor szinte kézünkön
vólnánakis, ellene mondáfra: ez ínt
az böytölésre, fákban való öltözésre,
fzenvedésre, és az testnek több fanyar-
gatására, mellyekkel az test meg fze-
lédittefsék, és az léleknek engedel-
mefsége alá hódoltsáfék.

Innét vagyon, hogy az Római kö-
zönfeges Anyaszentegyháznak fiai
közűl szántalanon találkoznak, kik
meg vetvén az gazdagfagot, böcsülle-
tes tiszteteket, és gyönörűfégeket, mel-
lyekkel avagy bővelkedtek, avagy bő-
velkedhettek volna, ez világtól bú-
czújokat vötték, testeket fanyarú é-
lettel

lettel fonnyasztván, csak az Istenre, és az mennyei dolgokra figyelmeznék. Ezek között sokan vannak tekintetes, és nagy fő emberek fia, és leányi; sokan ékelesen szólással, és minden szép tudományokkal tündöklenek: De az Isten Sz. Lelkének, és az igaz Hitnek nyilván való, és megcáfíthatatlan bizonyága, minden ez világi akadékokat meg győzvé, az fel-fuvalkodás helyet, alázatosságot plátál lelkekben, és meg utáltatya ez világnak hízelkedő kedveskedésit vélek.

Ez azért, nyilván való jelenlége az Istennek Sz. Lelkének, és bizonyos tanúja az igaz tudománynak. Mert nem lehet, hogy mennyei ne legyen, az az Vallás, mely az földi dolgokhoz csatolttatott emberi természetet fel emeli, és az mennyei dolgoknak szerelmére fel indítja: úgy hogy, az állandó, és örökre való jóknak szeretői, az el mulandók szeretetin győzdel-

zedelmet vévén, az örökre való szépségnek szomjuságát szívünkben oltsa; az emberekben ily csudálatos változásokat szerezzen. Az ő gyümölcéből esmérteztik azért meg az jó fais.

Az több üy vélekedések, főképpen pedig az Luther, Calvinista, és Viszákeresztelők Vallása, az kikerül szőlünk, és tanácskozunk leg főképpen, semmit effélelet né cselekednek. Mert úgy annyéra távúly vannak attúl, hogy tanítanak az testnek fanyargatását, az földi dolgoknak meg utálását, az testi gyönyörűségeknek meg vétését; hogy az böjtöt emberi találmanynak, nevezik, mellyel Iste csak hejában tiszteltessék; az hústól való meg tartóztatást, babonának; az szűziséget, lehetetlen dolognak; mindeneket az házasságra köteleznek; és, az feleséggel való lakást Luther színte oly szükségessének mondvala, mint jugali. *Libr. de vita Cō-*
az ételt, italt, nyugodalmat. Mely tudományból ez következőt, hogy azok között, kik ez Vy vallásokat követik,

tik, senki, sem bőytölésfél testét nem
 faggattya, sem maga meg tartozta-
 tára nem igyekezik, sem az háza-
 fagtúl, és testnek gyónórúfégitúl ma-
 gát el nem fogja, sem az ő gazdag-
 gitúl el válván, az szegynységet az
 CHRISTVS szeretetiért nem válasz-
 tya: hanem minnyájan követik az
 kedvek szerént való életet, az világi
 dolgokhoz ragaszkodnak, az testnek,
 és romlot természetnek haylandosá-
 gához igen illendő életet viselnek:
 Senki közzüllők elméjében azt nem
 foghattya, hogy ez földön, Angyali
 életet kövessen, mint sok Szentek cse-
 lekedtenek, és még mostis az közön-
 féges Anyaszentegyházban sokan cse-
 lekefznek: senki magát azra nem bír-
 hattya, hogy ez világi gondokat, és
 szorgalmatoságokat magáról le ráz-
 za; hogy ez világnak kötélit el szag-
 gassa; hogy nagy lelki szabadságban
 az Vt CHRISTVS szentféges életé-
 nek nyomdokit kövesse. Mert, va-
 lami

lami közönféges életnek modgya fő-
 lőt vagyon, azt ezek az Vallások nem
 javallyák. Kicsoda ne vegye azért
 észében, hogy ezek az Vallások köz-
 zúl, eggyik sem az CHRISTVS Hiti:
 Mert ha szinte CHRISTVS az sze-
 genféget, szűzefséget, özvegy életet,
 magúnknak meg tagadáfát, és ezek-
 hez hasonló dolgokat, az emberek
 erőtlenséget tekintvén, meg nem pa-
 rancsoltais: mind az által, tanácsfúl ad-
 gya ezeket, nagy jutalmakkal ezek-
 re édesget, és ezeknek követésére ő
 magában nekünk példakat mutatot.
 Ezzel azért az CHRISTVS tanácsfá-
 val, és intesével fel gerjesztetvén,
 számlálhatatlan rendbéliek, minden
 nemből, minden nemzetfégből, min-
 den állapotból, igen nagy szentfégre
 jutottanak, és ez világ előtt ez okból
 csudálatosflak vóltanak. De ezek az
 mostani Vyvallások, ezt az tekélle-
 tesfégre való igyekezetet, tellyesfé-
 gel szidalmazzak, és vagy lehetet-
 len

len dolognak, vagy babonának tartják.

Es nem csak az tekéletes szentéget ellenzik; de minden jó cselekedetre való igyekezetben akadályokat vetnek. Mert azt tanítják: hogy (a)

(a) *Luth.*

art. 31. § az ember minden cselekedetiben bűnt té-

36. Et lib. szen, noha ez az bűn az híveknek nem tulajdoníttatik. (b) Annak fölötté; hogy

Christ. az ember minden jó cselekedeti által is sem-

Calv. lib. mit Istentől nem érdemel; semmivel nálla

3. Inst. C. azokért kedvesb nem lesz; semmivel iga-

12. n. 4. Et záb nem lesz; semmivel több jutalma nem

C. 14. n. 9. lesz; akár sokat, akár keveset, akár sem-

(b) *Luth. mi jót ne cselekedgyék: Végezetre, azt*

§ Calv. hirdetik; hogy (c) csak az egy Hitet bő-

eo citato. csúlli, és koronázza meg az Vr Istén.

(c) *Luth. Ez tudományt helyén hagyván,*

in asser. ar. 1. Calv. 1. 3. kicsoda indúllyon fel az jó cselekedete-

Inst. C. 11. tekre, az imádságra, az alamisnálko-

n. 13. § 14. dásra, az bőytólésre, az mi felebará-

Et Cap. 19. tunknak fegirésére? Mert ha mind

nu. 2. 4. § ezekben, az bűnnek mocska vagyon,

7. és semmi érdeme, vagy jutalma, sem-

mi

mi haszna nincsen; micfoda indítson engemet ezeknek cselekedésére? Kicsoda akarjon hejában, és minden haszon nélkül fáradni, jószágát kiadni, gazdagfágát el költeni, és jó állapotától el válni? Annakokáért, ezek az Vallások, minden jó cselekedeteket ki vesztnek az emberek között; és csak az Hitet hadgyák meg, melyet mindenek helyet elégfegesnek alítanak. Nem hihető, hogy az Vr CHRISTVS annyi munkája, és veritékezése által, annyi sok féle tanítások, és mennyei intések által, az ő Sz. vére ki ontása, kereszti, és halála által, ilyen sovány, és gyümölcstelen Hitet, és Isteni tiszteletet szerzet legyen.

MASODIK ELMELKEDES, ES OKOSKODAS, AB-
bol vétetik, hogy az igaz Hit az bűn tételnek szabadságát ki
rekeszti.

A ZT az Vallást kell nagyobra bő-
G csúlni,

csúl ni, és Isten előtt kedvesnek ítélni, az mely semmi szabadságot nem ad az bűnre, hanem azt fokképpen ki rekeszti. Mert, miképpen hogy az Isteni tudománynak tulaydona az, hogy az embereknek szívóket az jó cselekedeteknek követésére, és Keresztyéni életnek tekkelltetésére fel inditja, és szép móddal édesgeti: azonképpen szükség, hogy az bűnőktől el retentsen, az Isten félelmét belénk oltsa, és, az mi ő rayta ál benne, minden vétkeket ki gyomlállyon.

Telleyességgel ilyen pedig az kö zönfészes Romai Vallás. mert ez, az bűn tételre valo szabadságot, fokképpen meg zabolazza.

Elsőben: Az Gyonásnak, és Pœnitentiának szentfégével. Mert, sokan igen el retteñek az bűntől, midőn meg emlekéznek, hogy azokat (az mennyére eszekben jut) egyenként mind elő kell számlálni az gyonásbá, és azokért pœnitentiát kell tartani:

és

és, ha mit el vőrtének, vagy ha mi kárt tőttének, azt mindeneftől fogva meg kell téríteni. Annák fölőtte, abban az Szentfégben kevántatik, az elébbeni bűnőkön valo kesergés, és az mi életünk meg jobbitásának el tekkelllet szandéka. Es ebben az Szentfégben, malaszt és segitségis adatik, mind ezeknek bé tellyesítésére. Végezetre, üdvőséges intések adatnak, az életnek jó modgyával valo rendelkezéről. Annak okáért, ez az Sacramentom, az bűn tételre valo szabadságot csudalatosképpen meg zabolazza.

Másodszor: Az Elégtétel, és Purgatorium felől valo tudomány által is, nagy tartosztatása vagyon az vétkeknek. Mert azt tanitja az igaz Vallás; hogy, ha szinte meg bocsáttatik az vétkek, és az örökke valo büntetés; mind az által, gyarkorta meg marad az ideig tartó szörnyű büntetésnek kötelelsége: mellyet, ha ez vi-

C 2

lágos,

lagon, ember fel nem váltand jó cselekedetekkel, úgy mint, imadással, alamisnával, böjtöléssel, és ezekhez hasonló jofzágokkal; halálad után, kel ezekért lakolnod az Purgatoriúnak rettenetes kényyában. Annak fölötte, hogy semmi bünt Isten méltó ostromozás nélkül nem hágy.

Harmadszor: Azzalis igen el tilt az igaz tudomány minden gonoszságtól, midőn azt taníttya; hogy Az örök kárhozatra elégéges csak egy halálos bűnis, ha poenitentiával életünkben az el nem töröltetik: Es, hogy az Hit, az igaz poenitentia nélkül, az bűnök bocfánattya meg nyerefere, semmit nem használ.

Negyedszer: Azzalis el idegenít minden bűnöktől, hogy fokképen, Isteni félelmet indit emberben, az ő fok külömb külömb féle titkos ítéletit szemünk eleiben támasztván. Es azt taníttya, hogy az ember soha üdvössége felől vakmerő bátorkodásba

ne

ne légyen: hanem mindenkor vigyázzon, mindenkor imadkozzék, mindenkor józanágban éllyen, mindenkor jó cselekedetekben foglallya magát; hogy valamiképpen az kesértectől meg ne győzezsék, vagy az ördögnek csalárdságátul meg ne csaltatásék, vagy maga gondolatlanágából el ne esék, vagy hertelen haláltól keszületlen ne találatsék. Innét vagygon, hogy az jó Catholicus emberekben, kik az ő Vallások szerént akarnak élni, csuda szorgalmatoságot látunk az bűnöknek el távosztatásában: és, ha szinte valamely vétkekben esnekis, az emberi romlandóság miat, mindgyarást azokbol ki fessenek, és életeket meg jobbittják.

* Az egyéb Vallások, semmit ezek közzül nem cselekefsznek; hanem az Istennek félelmét el oltyák, és minden bűn tételnek szabadságára kaput nyitnak.

Elsőben: Mert az Gyónásnak szent-

C 3

ségét

* Az Uy
vallások
az Isteni
félelmet ki
rekesztik,
és minden
bűnre szabadságot
adnak.

ségét helyben nem hagyják; az mellyel (mint meg mondtam) az éberek az bűnőktől csudaképpé el vonyattatnak: ők pedig ezt, emberi talalmánynak, lelki isméreteknek nyak vágó helyének, és kényyának, merő babonának nevezik. Csuda volna bizony, ha valamely babonának, és emberi szívű talalmánynak olyan ereje lehetne, az életnek meg jobbítására, és lelki ismeretnek meg csendesztetésére! Ennek erejéről ő magok is az Lutherek, néha bizonságot tettek, fejeken történt dologból meg taníttatván. Mert, az mint írja Sotus, az ki akkor őtt volt; Mikoron Cároly Császár Német országbán volna, követtséget rendelt hozzá az híres neves Norimberga várasa, mely által az Tanács azon könyörög vala; hogy az Császár, az ő Fejedelmi meltsóságából, parancsolná meg úijonnan az Titkos gyónást. Mert azt mondgyák vala; hogy ők azt tellyességgel meg tapasztalták, hogy

*In 4. dist.
18. quest.
1. art. 1.*

hogy az Gyonásnak el hagyása után, az ő Várasok, az Igazság, és egyéb jószágos cselekedetek ellen, sok titkos vétkekkel el áradot, az mellyeket annak előtte nemis hallottak volna. Mind az által, az az követtség (az mint Sotus mondgya) akkor csak nevettséget szerzet. Mert, hogy ha az emberek, Isten parancsolattýából nem kötelesek, valakinek az ő titkos bűnőket meg mondani; és az Pap sem oldozhat meg az bűnőkből, az mint ők alittyak; miképpen lehesse, hogy emberi parancsolattal, bűnnek meg bocsfátásának haszna nélkül, az titkos vétkeknek meg jelentésére kényszeritethessék az ember?

Másodszor; Mert nem csak az Gyonást, de még az *pœnitentiának erejét is el rontják*: az mennyiből tagadgyák szükségefnek lenni az töredelmességet, az el mult vétkeken való bánatot. Mert, az mint az Luther *Art. 4.*

articulusában vagyon; *Contritio facit magis peccatorem*: Az töredelmesség bűn-
 (a) *Lib. 4. n. 17.* másé teszi az embert. Calvinus: (a) *cap. 19. n. 17.* mit, ugymond, Hieronymus mond, hogy az *pœnitentia*, második deszka legyen az ha-
 jó törés után; holot ez tellyességgel Istente-
 len mondás, meg nem menthetni.

(b) *Cal. li. 3. C. 4. n. 38.* Harmadszor: (b) Mert tagadgyák, az
Luth. in asser. ar. 5. § 6. elégtételnek szükséges voltát; és azt mond-
 gyák; hogy ez, az *Christus* elégtételének bo-
 szuságára háromlik. mivel hogy, ha az mi
 elégtételünknek volna valami hasz-
 na, az *Christus* elégtétele nem volna
 elégendő.

(c) *Luth. epist. ad Wald. de Euchar. Cal. l. 3. C. 5. n. 6.* Negyedszer: (c) Mert az *Purgató-
 riumot*, és minden ideig való sanyargatá-
 sát az lelkeknek, ez világi élet után, tagad-
 gyák.

(d) *Luth. supra. et in asser. ar. 5. Calv. sup. Et l. 3. c. 2. n. 30.* Eötödször: (d) Mert tagadgyák, hogy
 bűnnek meg bocsátása után, maradgyon
 valami ideig tartó büntetésnek köteleisége:
 mint ha az bűnneleggyűt, mindenkor meg
 bocsáttatnék az egész büntetésis.

Hatod-

Hatodszor: (e) Mert azt tanítták, (e) *Luth. in asser. ar. 1. Cal. l. 3. C. nu. 13. § 14. Et c. 19. n. 2. 47.*
 hogy csak az Hit ő maga elég, mind az bűn-
 nek, 's mind az büntetésnek meg bocsánat-
 tyára; és egyéb ugyan semmi nemis kíván-
 tatik ahhoz.

Hetedszer: Mert azt tanítták, hogy
 az kinek Hiti vagyon, semmi bűn annak
 nem tulaydoníttatik. Ez okból mond-
 gya vala Luther: hogy az Tiz paran-
 csolat, nem inkább kötelez minket, az
 ő törvénynek Cæremoniaínál; ha-
 nē, annakis mindē kötelezése egyen-
 lőképpen el vétetet az *Christus* által,
 tudni illik, mert az hiveknek szinte
 úgy nem tulaydoníttatik, az Tiz pa-
 rancsolatnak meg szegése, mint az
 Cæremoniás törvénynek által hagá-
 sa. Hogy pedig mind ezeket tanítsák,
 meg tétzik az könyu szélére fel jegy-
 zet helyekből; és mindeneknél tud-
 va vagyon, valakik ez mostani sza-
 kadot gyöleközeteknek tudománya-
 kat, csak igen csekélyen értikis.

Ezek így lévén, nyilván való dolog
 C 5 az,

az, hogy az embereknek szívekből
tellyességgel ki vétetik ezek által,
minden Isteni félelem, és az gyeplő
mindennémű vétkekre meg tagitta-
tik: sőt inkább ezekkel az Vallások-
kal, szinte oly nagy testi szabadság
adatik az embereknek, mint az A-
theismussal, merő, sűlt istentelen-
ség, vagy még annális nagyob. Mert,
hogy ha annak, az kinek Hiti vagyon,
semmi bűn nem tulaydoníttatik vé-
tek gyanánt, sem meg nem ostoroz-
tatik ezekert: miért ne merjen akár
mely nagy latorfágokatis meg csele-
kedni? Vallyon 's mitűl tudgyon fél-
ni? Az pokoltúlé, vagy az Purgató-
rium tűzétűl? De az Hit azt cseleke-
fzi, hogy akár mely ocsmány véték-
ben legyenis, ő néki semmiképpen,
vétek gyanánt az nem tulaydonitta-
tik. Talám az Isten haragjátul kell fél-
ni, és az Isteni malasztanak el veszté-
sen? De mit félljen attúl is, ha azt nem
tulaydoníttya néki az Isten, és az

Chri-

Christus elégtételejért ő reá nem ha-
raghatik.

Talám az üdőszerént valo elég
tételtűl, vagy gyonástul retteg? De
ezek immár meg vettettek, úgy mint
babonás dolgok. Az kinek azért il-
lyen Hiti vagyon, mi okból félljen
inkább, akár mély Atheusnál, ki sem-
mit az Isten felől nem tart? Avagy,
miképpen ne légyen szinte olyan tag
kapuja minden latorfágokra, és min-
den tisztátalanfágokra, mint aman-
nak? Mit cselekedgyék az merő Is-
tentelenfég, az Irás bizonyíttya, mi-
kor így szól: *Monda az bolond az ő szí-
vében, Nincsen Isten; meg veszték, és utá-
latossakká lőttek az ő kevénságokban; nin-
csen az ki jót cselekedgyék, nincsen csak eg-
yis.* Ezt pedig nem külömben csele-
kefzi az Istentelenfég; hanem, hogy
ki vészi az ember szívéből, az Isteni
büntetésnek félelmét, mely mint egy
zabola, az embereket el fogja az bű-
nőktűl. De ezek is az Vallások, szinte

úgy

Psal. 13.

úgy elvéstik az Istennek boszu állásá-
tul, és büntetéstől való félelmet, mi-
dön azt tanítták hogy semmi bűn
az hívőnek nem tulaydonittatik véte-
kűl, sem azért meg nem büntettetik.

Sőt azt mondom; hogy ezek az
Vallások, fokkal inkább ki irtyák azt
az üdvösséges félelmet, hogy sem
mint az merő sült Istentelenség. Mert
kevéssé Istentelen tartya azt egy által-
lyában, hogy ugyan nincs Isten: ha-
nem abban fokban kételkednek, és fél-
ve hiszik, az mit szájjal mondanak.
Annak okáért, félnek az Isteni bü-
ntetéstől, mely őket ugyan fok dőlgo-
ban megis zabolázza. Ezek pedig az
Vallások, bizonynyal, és minden ké-
telkedés nélkül tanítták, hogy az hi-
vőknek nem tulaydonittatnak az bű-
nök, és parancsollják is az ő gyöle-
közetekben, hogy azt minnyájan e-
rőssen hidgyék. Annakokáért, semmi
rettegést nem hadnak az emberek-
ben; sőt tellyességgel minden félel-
met

met, és az Istennek boszu állásárul
való gyanakodást, le törölnek: és így
minden gonofságra fokkal inkább meg-
tagítták az gyeplőt, hogy sem mint
az istentelenség. Azt pedig nem csak
egy móddal cselekedzik, hanem Négy-
képpen:

Elsőben; Mikor azt tanítták, hogy *Négykép-
Az Hit által, az bűn embernek nem pen véstik
tulaydonittatik, akar mely fok, és el az Istē-
nagy gonofságban úszonis. Melyről nek min-
immár eleget szóllottunk. den félel-
mēt.*

Másodszor: * Mikor azt mond-
gyak, hogy *Valakiknek igaz Hitek va- 3. cap. 2. n.
gyon, azok mind választottak, és hogy ezt 6. 7. 11. 12.
erőssen kellyen mindennek hinni. Mert, 15. 16. 38.
hogy ha mind választottak, az kik a-
zokon az pártos Vallásokon vannak,
és tartoznak is azt erőssen hinni; mi-
ért kell azoknak szorgalmatoskodni,
hogy vagy jót cselekedgyenek, vagy
az testnek cselekedtetit, mellyeket az
Apostol elő számlal, el tavosztasflák?
Mert ők nem félhetnek azon, hogy
üdvös-*

údvösségeket el vesztesék, és pokolra vettesenek. holot az Isten választáta erős, és meg változhatatlan; és az választottak, semmiképpen el nem veszhetnek: Sem az Purgatoriumnak büntetésétől nem retteghetnek. mert ők azt semminek hiszik: Sem ez életbéli ostorozásuktól nem irtózhatnak. mert ő nekik az bünt nem tulaydonittya az Vr Isten.

Luther. in ass. art. 36. Calv. l. 1. c. 16. n. 8. Harmadszor: Mikor tagadgyák az Szabad akaratot, és azt taníttják, hogy mindenek eltávoztathatatlan képpen lesznek; és az ember az ő úttyait jókká, vagy gonoszokká nem teheti. Mert ha semmi szabadság nincsen; tehát tulaydonképpen semmi bűn sincsen. mint mikor az orosz lány meg észli az embert, noha kárt tészén, mind az által nem vétkezik, mert azt nem szabadon cselekedzi, hanem az természetnek vifeleséből; nincsenis az ő hatalmában, annak az indulatnak meg bírása. Ez így léven, az jó ki belőlle, hogy senki

ki semmi büntetést, semmi dorgálást nem érdemel. Mert, az ki valamit képtelenségből cselekedzik, nem méltó azért ostorozásra és büntetésre. Es innét osztán az is ki kerekedik, hogy pokol sincsen, karhozat sincsen, és az gonosz tévő lelkeknek méltó büntetések sincsen, ez világból való ki múlás után. Mert nagy, és halhatatlan kegyetlenség volna, az emberek örökké való kénnal büntetni azokért, az mellyeket ők semmiképpen el nem távoztathatnak. Miért rettegjék azért követni ezek, az ő szívőknek kevfanságit? miért ne cselekedhessenek szabadon mindeneket félelem nélkül, valami kedveknek tétzik?

Negyedszer: Mikor azt taníttják, *Luth. sa. pra. Calv. lib. 1. c. 17. nu. 5. Et c. 18. n. 1.* hogy az emberek cselekedeti, vagy gonoszak, vagy jók, öröktől fogva az Istentől el vannak rendelve; és azokra, hogy idejekorán legyenek, az embereknek akarattya, az Istentől indittatik, izgattatik, kényszerítettik, és

ugyan

ugyan meg határoztatik. Mert ha ez szerént, mind jokat gonofzokat Isten cselekeszik mi bennünk; semmi okanincsen, miért akarnók el távoztatni az gonofzat, az vagy miért félénk azokért az Isten büntetefétül. mert az Isten nem büntetője annak, az mit ő szerez; sem meg nem bünterhet azért, az mit ő akár hogy cselekedgyünk, sőt azt cselekefzi, hogy cselekedgyük azokat. Mert ez, minden kegyetlő Fejedelemnek fene vóltát, fellyúl múltá, mely kegyetlenfég, bizony dolog hogy igen távúl vagyon az Istentül.

Ezekből, déli világosságnál inkább ki tetzik, hogy azok az Vallások, négyképpen ólnak ki az emberek szívékből, minden Isteni félelmet, és hogy oly nagy szabadságot adnak minden latorfagokra, az minéműt soha semmi Atheismus nem adot: és ezt, annál veszedelmefben cselekefzi, hogy azt, nem Istentelenfégnek

nek mondgyák, hanem igaz Vallásnak; és az Isten tisztességének szép színe alatt, tudni illik, az Hitnek, az CHRISTVS elégtételének, az Vy Testamentom szabadságának, az Isteni gondviselésnek, és választásnak, ékes czegére alatt tészik kellemetessé az embereknek. Ez földél alá reytetik, és úgy adatik az embereknek ez mérges tudomány, mely az embereknek elméjeket, és erkölcsöket tellyesféggel meg rontya. Kicsoda hiheti azért immar, az kiben csak kicsin szikrátskája vagyonis az igaz ítéletnek, hogy ez ilyen Vallások Istentül légyenek?

HARMADIK ELMELKEDES ES OKOSKODAS, Az követőknek szent vóltokból vétetik.

AZT az Hitet kell az többinél fellyeb bocsúlleni, az melynek valói közöt, foka nagy szentséggel

D tün-

tündöklöttek. mert, nem lehet hogy az hamis Vallás, szentfégre vigye az embert; avagy, hogy az igaz szentfégre, az hamis Vallással egyyút maradgyó: De az Római közönféges Hitnek követői közöt, minden időben sokan voltak, kik minden Keresztyéneknek közönféges értelme szerént, igen szérek voltak. Ezek közzül valók, (hogy sok számtalant el hadgyak) amaz Nagy Sz. Antal, Hilarion, Thaumaturgus Gergely, Sz. Miklos az ki Mirai Püspök volt, Athanasius, Nazianzoni Gergely, Basilius, Stylites Simeon, Cyprianus, Hilarius, Sz. Marton, Sz. Ambrus, Hieronymus, Sz. Agoston, Sz. Benedek, Nagy Sz. Gergely, Vedastus, Amandus, Winocus, Bertinus, Rumoldus, Willebrordus, Bonifacius, Bruno, Sz. Bernárd, Romuáld, Nortbert, Szent Domonkos, Sz. Ferencz, Aquinas Tamas, Bonaventura, Paulai Sz. Ferencz, és sokak az mi időnkben is. Mert hogy mind ezek

ezen az Római Hitet követték légyen, kétség nélkül vagyon. mivel hogy az Római Anyaszentegyházhoz csatlották magokat, és annak Hitit nagy ferénfeggel terjesztették: Ennek fölötté, ezek többire mayd mind Barátok voltak, és fogadás tételekkel magokat meg kötelezvén, szerzetes életet követtének. Sőt inkább minden Régulák, és Barát szerzetek, azoktól származtanak. Hogy pedig Szentek lőttek légyen, közönféges vallás tétele az egész Keresztyén népnek, ennyi száz esztendő túl fogva, az menyi mindeniknek idejétől fogva folyt, ez ideig. Soha nemis volt kétség ez dolog fölől. Ezt pedig, ezek közzül sokakról, főképpen Sz. Bernárd, Sz. Domonkos, Sz. Ferencz fölől, az eretnekek is meg vallyák. Nagy szemtelenfégis volna azt tagadni, avagy kétségessé tenni, az miben ez vilagnak eggyező értelme, régen megis rögzöt.

Ha ezek Szentek voltak, és az Római Hité voltak, (mint az egész világ előtt tudva vagyon;) szűklég, hogy az Római Hit, mellyet tartottanak, igaz, és az Sz. Lélektől származot Hit legyen.

Elsőben: Mert lehetetlen, hogy az hamis Hit, igaz szentfégre vigyen, mivel hogy az igaz Hit, fundamentoma az szentfégnak. Az igaz szentfégnak azért mennyei eppületi, nem fundáltathatik valami hívokodó dolgó, veszedelmes, és szentfég lopó hazugfágon. Illyen pedig, az Hit dolgai-ban való hazugfág, és hamisfág. Nem lehet azis, hogy az hamis Hit, embereknek szívókat az földtől el vonnya, és az mennyeiekre ragadgya, hogy elméjeket az Isteni szeretetre fel gerjesze, és felebaráttyok üdvösségének gondviselésére, ennyi munka, és fáradfág által kényszerítse: Mind az által, ez az Hit, mellyet az elő számlalt Szentek követnek vala, mind ezeket cselekedő

lekedé ő benne: Tehát nem lehet, hogy az az ő Vallások, hamis lőt legyen.

Másodszor: Igaz Hit nélkül, lehetetlen Istennek kedvében lenni: De mindeneknek egyező értelmek szent, az imént említet Szentek, kedvében voltak az Istennek, baráti voltak ő néki: Tehát igaz volt az ő Hittek. Vgyanis, miképpen lehettek volna az hamis Hit által, kedvében Istennek, az ki merő tiszta Igazfág?

Harmadszor: Ha azoknak Vallások igaz nem volt; tehát az őrdögűl volt. Mert ez, hazug eleitől fogva, és az hazugfágnak attya; és az igaz Vallást, az ő hazugfágival, és csalardfágival, mindenkor vesztegetni igyekezte, hogy az lelkeket el vesztthesse. Ha pedig az őrdögűl volt; miképpen vihette azokat szentfégre? miképpen tehetre őket az őrdögnek ellenfégivé, és az Istennek barátivá?

Mert micfoda társasága lehet, az világos? 2. Cor. 6.
D 3 ság-

ságnak az Istérséggel? micsoda eggyesége,
Christusnak az Betállal?

Negyedízer: Tellyeséggel hihe-
 tetlen az, hogy az Isten oly ártatlan
 emberek, az kik magokat, és ez
 földet oly igen meg utálták; az Isten
 dúcsóságát pedig, oly szorgalmatos
 igyekezettel keresték, és az Istennek
 oly buzgó szívetői voltak; ennyi száz
 esztendő alatt, ilyen nagy dologban,
 tudni illik, az Hit dolgában, és az
 egész Istenes életnek fundamento-
 mában, engedre volna, hogy meg csa-
 latnának. Kísoda vélekedhetik ily
 istentelenül az Istennek jó volta fe-
 lől? Azok semmit az ő részekről el
 nem hattanak, hogy Istennek kedvef-
 kednének, és az ő dúcsóságát előb
 vihetnék; mellyert nagy munkákat
 vettek fel, és egész életüket csak erre
 szentelték, és költötték. Mint lehet-
 séges tehát, hogy amaz véghetetlen
 jószág, amaz igaz világosság, mely meg
 világosít minden ez világra jövő em-
 bert,

bert, ilyen jeles szolgainak, és ötet
 szeretőknak, az igazságot, az ő vilá-
 gosságát, meg nem mutatta légyen?
 sőt őket az fetérségben, és dögletes
 tévelygésekben hatra légyen? Hamis
 azért, az mit CHRISTVS Vrunk an-
 nyélszor ígért; *Kérjete, és el veszite; Matth. 7.
 kereséte, és meg találjátok; Zörgesete, Luc. 11.
 és meg nyittatik ti néktek. mert minden az
 ki kéri, el veszi; és az ki keresi, meg talál-
 ja; és az Zörgetőnek meg nyittatik. Mert
 Sz. Ferencz, Sz. Domonkos, Sz. Ber-
 nárd, Sz. Benedek, és ez világnak ha-
 sonló világos faklyai, és csudai, egész
 életükben nagy igyekezettel kértek,
 keresték, és zörgöttek, hogy az Vr-
 tül üdvösségekre szükséges világossá-
 got nyernének, és az Istennek aka-
 rattyát mindenekben meg ismérnek,
 és be tellyesítenek; és mindazáltal
 semmit nem nyertek. Hamis léfzen
 amazis: *Ha ti, gonoszok lévén, jó ajandéko-
 kat tudtok adni az ti fiaitoknak; mennyivel
 inkább az ti Atyátok, jó lelket ad, az kik ő tőle
 kérnek?* Luc. 11.*

kérnek? Mert ezek szüntelen igen kértek az Sz. Lelket, és mind az által meg nem nyerhették. Mert az jó Lélek, az jó Vallás nélkül nem lehet. Itt fok dolgokat el hagyok, mellyeket elő hozhatnék.

Hogy ha káromkodás azt mondani, hogy hamissak az Isten igéreti; szűkfég meg vallani, hogy ezek az férfiak, az Vrtúl igaz Hitet és Vallást vőttenek. Annakokáért, holot nyilván legyen, hogy ezek az Római Hitet tartották; és hogy az Római Anya szétegyháznak engedelmeségébe éltek; és minden Vallást, mely azzal ellenközőt, átkoztak: nem kételkedhetünk abban, hogy az Római Hit legyen az igaz, és Istentől adatot tudomány; az több Vallások pedig mind hamissak, és órdógtól találtattak.

Végezetre: Hogy ha azoknak Hitek igaz nem vőlt, hanem az ellenköző tudományok között valamellyik igaz: szűkfég azt mondani, hogy az fellyül

fellyül nevezet személyek, (kiket ez világ mindenkor, úgy mint Szenteket, tisztelt) nem csak Szentek, és Istennek baráti né voltak; de sőt ugyan hitetlenek vőltak, Istennek ellenségi vőltak; el kárhoztak, és örök kénra sententiáztattak. Mert az igaz Vallás nélkül, lehetetlen Istennek kedvében lenni. Nemis mondhatni, hogy meg mentette őket az tudatlanfág. mert az tudatlanfág, meg nem menthet az derék fundamentomokban, és fő ágazatokban: mellyeket az ki nem tud, meg tagadtatik az Istentől, úgy mond Sz. Pál Apostol. Noha azért az olyan dolgokban, mellyek nem főlöttéb szűkfégések, meg menthet az Nemtudom; de az derék fundamentok fel bontásában, menedéket nem ad az tudatlanfág. Es ha ez külömben volna, következnék, hogy üdvözülhetne az ember az Istennek, és az Christusnak minden esmérési nélkül: mely dolog, az egész Sz. Írás-

1. Cor. 14.
vers. 3.

nak ellene vagyon. De hogy ha tévelygésben voltak azok, (az mint a karjak az ellenkőzők) tévelygöttek az fő ágazatokban.

Elsőben: Mert semmit nem tudtak arról az *Specialis* Hitről, mely által, csak egyedül alittyák az ellékőző Vallásoknak vezetői, hogy üdvözülünk, és az *CHRISTVS* válttságában, s igazságában részesülünk: úgy hogy az mi bűneink nekünk ne tulajdonítsanak. Annakokáért, bűnben maradtanak, né részesültek az Christus igazságában, és így pokolnak fiai voltak.

Másodszor: Mert az úy Tanítók ítéleti szerént, ezek az Szentek, az *CHRISTVS* Anyaszentegyháza kívül voltak, (mely kívül, mindeneknek egyenlő értelmek szerént, az üdvőség meg nem találhatik.) és az Baby-lóniai kurvához (mert így híják az Római Anyaszentegyházat) ragaszkodtanak: hív szolgálai, és fő eszközi voltak az Antichristusnak.

Harmad-

Hármadszor: Mert bálványozók voltak, teremtet állatot tisztelvén az teremő Isten helyet; tudni illik, az kenyeret, és bort, *CHRISTVS* helyet imadván az Oltári szenttségben; tisztelvén az Szenteket, és azoknak képeket, &c. Semmi tudatlanság nincsen, melly meg menthesse ezeket. Ezek tehát az Szentek, mind hitetlenek voltak, az Gehennának szörnyű kínnyára sententiáztattak. De mind ezek, mely meg vetendő, mely hihetetlen dolgok, mely igen ellenkeznek mindé Keresztyéneknek, kik ez ideig voltak, egyenlő értelmekkel! Hogy pedig az egyéb Vallásokban senki né volt, az ki valami derék szentséggel világoskodot legyen, az kinek szent életén ez világ csüdalkozot legyen, eléggé meg tetzik abból, mert senkit nem nevezhetnek, kinek nyilván való szentségével dicsekedhetnének. És az kik leg első kezdői voltak is ez ügyeknek, az földhöz ragaszkodván,

az világi győnőrfégekre űsztek; az kötség fölött semmi ollyas jófággal nem tündöklöttek; sőt inkább, nagy vétkekben voltak keverődve. De ez dolgról többet szóllok idéb aláb.

NEGVEDIK ELMELKEDES, ES OKOSKODAS,

Az igaz Hiten valóknak csüda tetelekből véteik.

AZT az Hitet, melyben minden údóban sok csüda lőttek, fellyeb kell bocsúlleni azoknál, mellyek az csüdáktul tellyeséggel meg fosztattak. Mivelhogy az csüda ollyanok mīt valami pecsétek, és Isteni bizonyfágok, mellyekkel az Hit meg erősttetik. Mert, mint hogy az Hitben sok dolgok az természet fölött vannak, és az emberi elmének értelmét fellyűmúllyák: el nem hitethetni azokat az emberekkel csak természet szerént való

való okokkal; hanem szükségsek arra valami természet fölött való erőfégék, mellyekkel az embereknek elmejek meg győzettefienek: Mellyek né egyebek az csüda teteleknel: Csak egyedül pedig az Római Hit fénlik, az csüdáknak dűcsófeges jeléivel: Tehát, csak egyedül az, igaz Hit, mellyet az többi fölött kellyen bocsúllni; ugy mint, melynek csak egyedül vagyon Istentől bizonyfága. Hogy pedig abban, mind szinté az Apostolok idejétől fogva, minden száz esztendőkbé sok csüda lőttek, és még mostan is légyenek, minden Keresztyének nagy bizonynyal el hitték; és külömb külömb féle hiftoriákból, országoknak Cronikáiból, és az Szentek életinek rendiből, és cselekedetekből meg tetzik.

De azt mondgyák az ellenkőzők; *Calv. praefat. in Institut.* hogy, ezek nem voltak igaz csüda; hanem némelleyek csak költöt, némelleyek ördög erejéből lőtt csalárdfágok.

De

De ennek hihető voltának, semmi színe nincsen. Mert ez egész világnak, és ennyi fok száz esztendőök forgálatát élő Keresztyenségnek íreleti ellen vagyon. Mivel hogy minden nemzetiségek, ennyi száz esztendő folyáiban, azokat mindé kételkedés nélkül, igaz csudáknak tartották. Vgyanis kicsoda kételkedet valaha az Thaumaturgus Gergely, az Nagy Sz. Antal, Hilárius, Szent Marton, Sz. Miklós, Sz. Benedek, Malachias, Sz. Bernard, Sz. Domonkos, Affisiumi Sz. Ferencz, Paulai Sz. Ferencz, Xavérius Ferencz (hogy számtalant többet el hadgyak) csudái felől?

Hogya az
csudák ne
költöt dol-
gok:
Nissenus
in illius
vita. Basil.
lib. de S.
San. c. 29.
Annak fölöttre, hogy nem hamissan költöt csudák voltanak ezek, fok okokkal meg mutathatni. Elsőben: Mert azokat nagy méltóságos tudós emberek írták; Vgy mint, az Sz. Gergely csudáit, az ki ugyan azért neveztetett Thaumaturgusnak, az az, Csudatévőnek, Nissenus Sz. Gergely, és Ba-

filus

filus foglalta írásban. Az Sz. Antal csudáit, Athanásius, és Hierónymus írta. Szent Mártonét, Severus Sulpitius. Szent Miklósét, külömb külömb Görög fő tudós emberek. Szent Benedekét, Gregorius Magnus, és egyebek. Malachiáét, Szent Bernard. Sz. Bernárdét, azon időbéli külömb külömb méltóságos Írók. Szent Ferenczét, Bonaventúra. Szent Domonkosét, azok, az kik azokat szava hihető emberektől hallották volt. Paulai Szent Ferencz csudái, abban az függő pecsétes levélben számláltatnak elő, mely vagyon írva az Anyaszentegyháznak közönséges bizottság tételéről, az ő igaz szentsege felől. Xavérius Ferenczét, igen nagy értekezés, vizsgálás, és esküt bizottságok után, az Indiai Királyképe közönséges bizottság tétellel erősítette. Kicsoda hídgye tehát, hogy ezek az szentféggel, bölcsféggel, méltósággal tündöklő hires neves férfiak,

fiak, lelkeknek veszedelmére, és az ő neveknél örökké való gyalázattá akarták légyen ezeket költeni, és ez világot meg csalni: Mert az hazugság azokban, mellyek az Hit dolgaira tartoznak, veszedelmes, és igen nagy bűn. Annak fölötté, ha hamisan költsőt dolgok vólnának azok az csudák; akkor údóbéli emberek, az kiknél írják hogy lőttek, csak könnyen azoknak hejában való vóltokat meg mutathatták volna: De soha senki azokat, egyéb Pogánynál, vagy Sidónál, vagy Eretneknél, meg nem vetette. Íárul ezekhez még az is, hogy azok között sokak, Püspököknek, vagy nagy tisztebeli személyeknek közönfeges bizonyfág tételekkel erősítetrenek meg, az dolognak erős meg vizsgálása után. Végezetre: azzal az mondással, hogy azok csak költsőt dolgok voltak, minden historiáknak hitele, füstben bocsáttatik, és semmi vé tételik; és így az felső údókben történt

történt dolgoknak tudománya, tellyességgel el töröltetik. Mert minden régi dolgok felől, ugyan azont mondhatni, hogy azok csak költsőt dolgok voltak, mivel hogy különbé, semmi út meg nem bizonyíttathatnak, hanem csak az régi Autoroknak írásokkal.

Hasonlóképpen, hogy ördögi csalardfággal sem lőttek ezek az csudák, sokképpen meg terzik. Először: Mert ezeket az csudákat, nagy Szentek, és olyak cselekedtek, kik magokat tellyességgel az Istennek szolgálattá ajánlották vala. Kicsoda hidgye tehát, hogy Szent Ferencznek, Sz. Domonkosnak, Sz. Bernártnak, Sz. Benedeknek, Sz. Martonnak, és több hasonló Szenteknek, ördöggel lőtt volna szövetség? Másodszor: Mert, azok az cselekedetek, nagy úttal fellyúl müllyák az ördög erejét. hol az ördög az vakoknak szemek világát meg nem adhattya, meg nem gyógyíthattya az sántákat, halottakat né

Nem ör-
dögül va-
lók.

támazthat, gutta ütötteket hertelen-
séggel meg nem vastagíthat, ki vesztet
és meg száratt tagokat hamarféggel
meg nem erősíthet, és több efféle dol-
gokat nem cselekedhetik, az mellyek
az természetnek minden erejét fel-
lyúl haladgyák; Azért, még az ördön-
gósok is, soha efféléket az ördög sege-
delmével nem cselekedhettek: Mind-
azáltal, efféléket sokakat, és mayd
számталant cselekedtek az mi Szent-
tink; azt pedig nagy hertelenséggel,
csak illetéssel, kereszt vetéssel, rövid
imadással, és gyakorra csak paran-
csolattal. Harmadszor: Mert azok, az
mellyek az ördög mesterfégével lész-
nek; vagy kevés ideig tartnak, ugy
mint az sző fény vesztések, és játzo-
tatások, mint azokból meg tertzik, az
mellyeket az búbajosok cselekesz-
nek: vagy pedig, ha valami kevés ideig
tartnak, az természet szerént való
okok által léznek, és azoknak erejét
fel nem haladgyák. Annak fölötté,
az

az ördögi cselekedetek, közönfég-
sen az embereknek nem hasznosok,
hanem vagy ártalmasok, vagy haszon-
talanok, és hejában valok; az miné-
műek ezek: az égből tüzet szállítani
alá, ózlopot szólítani, és ezekhez
hasznosok, az mellyeket fog cseleked-
ni az Antichristus, és az ő hamis Pro-
phetája az utolsó időkbé, mint az Men- *Apoc. 19.*
nyei látástól irt könyüből meg ért-
hetni: sem az életnek meg jobbíta-
sára nem vezetnek. Az Szentek csu-
dái pedig, meg maradók, állandók,
az embereknek hasznosok; és őket az
Istennek félelmére, és életeknek meg
jobbítására indítták. Negyedszer:
Az úy csudáknak, soha sem adot helyt
külömben az Anyaszentegyház, ha-
nem nagy sok vizsgálódás után. Mert
igé meg szokták kérdezni az bizony-
ságokat, még pedig gyakorra erős hit-
alat: meg látták az cselekedetet, ha
az természetnek erejéből, vagy az ör-
dögöknek segítségéből származha-
totté?

totté? meg hannyák vetik minden körül álló dolgokat, miképpen, micfoda rendel, minémű alkolmatofságból, micfoda helyben, és időben, mi végre, kicfodák előtt, és kicfodák körül lóttek az cfudák. Es gyakorta olyakis találkoznak, kik az dolgot örömeft el nyomnák, avagy gyanusá tennék, ha lehetne. és ezért, próbálás, roftálás nélkül, efféle dologban, semmit sem hagynak. Annakokáért, lehetetlen dolog volna, fokkáig el ritkolni az cfalardfágot, ha mi efféle volna az cfudákban. De (az mi még nagyob) az Istennek gondviseletét illeri, hogy ne engedgye az embereket ilyen nyavalyásul meg cfalatoztatni; főképpen pedig, ilyen, fzorgalmatos tudakozás után, ez dolognak végére való menetelésben. Eotódször: Ha az Anyafzentegyházban való cfudák, az őrdög erejével léfzenek az végre, hogy az hamis Vallásban tartatlanak az emberek; miért nem

nem cfelekefzik ugyan azon őrdög egyéb hamis Vallásokbannis hasonlo cfudákat, úgy mint, az Törökök, Ariánusok, Viszákeresztelők, és hasonlók között? Miért hatta mind ezeket cfudák nélkül, és csak az Római Hiter téfzi tekintetessé; csak ezt híresíti, és ékesíti? Talám azért, hogy ehez jobbfízel nagyon, hogy sem mint az többihez? De nem kell vala az többitis vesztébe hagyni, mellyekből ő néki ollyá gazdag jóvedelme nagyon. Gyönyörködik az őrdög, az hamis tiszteleteknek külömbfégéb, hogy mindeneknek elmejéhez, és indulatihoz szabja magát. Holot azért csak az Római Hiternek légyenek cfudái, az hamis Vallások között pedig csak egyiknek se légyen; nyilván való jelenfeg ez, hogy az Római Anyafzentegyháznak cfudái, nem az őrdögtől vannak. Végezetre: micfoda oka lehet, az miért azt mondgyák, hogy ezek az cfudák költöt dolgok; vagy az őrdög

segítségével lőttek? Azérté, hogy különben ugyan semmiképpen nem lehettek? De, mindenható az Isten; és ő fok hasonló csudákat cselekedet az Apostolok által is, mint az Írásból nyilván vagyon. Vagy talám azért, hogy az Sz. Írással ellenkeznek? De az Vr CHRISTVS nagy nyilván igierte az csudáknak, és gyógyításoknak ajándékát, mikor így szólla: *Bizony bi-*

Ioan. 14. Zony mondom ti néktek, az ki hiszzen én bennem, az csudákat, mellyeket én cselekezem, őis meg cselekeksi, és ezeknél nagyobbakat cselekeszik: mert én az Atyámhoz megyek, és valamit kérendetek ad Atyámtól az én nevében, azt cselekezem, hogy dúcsföjtessek az Atya az Fiúban. Mely szókkal azt jelenti, hogy az Anyaszentegyházban, az csuda tételnek ajándéka mindenkor meg marad: és nem csak az Apostolok, de fok Apostoli férfiak is, és szentséggel tettetes emberek, az helynek, és időnek kiválta szerént, térsnek csudákat.

Az

Az Vr CHRISTVS igireti tellyesedik azért akkor bé, mikor az Szent emberek csudákat térsnek. Avagy pedig azérté, hogy nincsen ez ilyen csudák felől bizonyfág? De ez dologban, az igen szava hihető tudós könyv írók kívül, bizonyfágunk az fok nemzetiségeknek hitek, és egy értelmek: bizonyfágunk fokakban az Püspököknek, és nagy Tisztviselő férfiaknak, az dolognak szorgalmatos vizsgálása, és hiteltet bizonyfágok után író tanú vállalása. Végezetre: fokak azok közül közönséges helyen, és fokaknak jelen létében lőttek. Semmi régi historiák nincsenek, (azok kívül, mellyek az Sz. Írásban vannak) az mellyeknek annyi, és olyan bizonyfági légyenek, mint ez Szentek által lőtt csudáknak. Iárl ide azis, hogy minden száz esztendőben, sőt mayd minden esztendőben, különb különb fele helyekben, az Christussal egygút uralkodó Szentek, és főkeppen az Bóldog szűz

E 4

Maria,

Maria, igen nagy csudákat téstnek; mellyek azokban az helyekben mindeneknél nyilván vannak, és azokat mindenek láthatták szemekkel, és kezekkel tapasztalhatták: és ezek, nagy sok rostálás után, hites tanúk által, és közönséges bizonyfág tételekből megis erőstítetnek.

Marc. 16.

De mondnak az ellenközök: Az igaz csudák, az Evangeliomot erőstítik; Ezek pedig rontják az Evangeliomot, és az balványozást állatták, az az, az ereklyéknek, és képeknek tiszteletit, az Szentek imádását, az Mifét, és ezekhez hasonlók: Annakokáért az ördögtől vannak azok. De ebben az kötöt beszédben, nyilván való fortély vagyon, mellyet *Petitio principij-nak* hiúnak. Mert szinte olly bátran mondgyák azt, az mit meg kell való bizonyítani, és az mellyen az perldés vagyon, mint egy bizonyos dolgot: és, mint egy kétkedés kívül való, úgy téstik azt fel; hogy az Római

Hit

Hit hamis légyen: és abból úgy hozzák ki; hogy azok az csudák, az mellyekkel annak igaz volta erőstítetnek, hamissak, és az ördögnek szem fény vesztési légyenek. Az Pharisausok, és Irás tudók is hasonlóképpe bizonyos fundamentomúl vetik vala; hogy az CHRISTVS tudománya hamis, és az Moysestörvényével ellenkező: és onnan hozzák vala ki; hogy az ő csudái hamissak, és hogy ő az ördögnek fejedelme által, az Beelzebub hatalma által kergette az ördögöket. Az Pogányok is, ilyenképpen gyalázzák vala az Martyromok csuda tételit; azokat ördöngös mesterfégeknek tulajdonítván: az Ariánusok is, Eunomiánusok, és Vigilantiánusok, az Catholicusok csudáit ezen formam rágalmazták; mint bizonyfágunk ezrúl Victor Vticensis, Sz. Ambrús, és Sz. Hieronymus. De mi vizontag, az csudáknak igaz voltából, mellyet mindenek nagy nyilván ezekben vehet-

E s

nek,

Matt. 12.

*Victor lib.
2. de per-
sec. Wan-
dalica.*

nek, szemekkel meg láthatnak, és kezekkel meg tapaszthatnak; az Római Hitnek igaz voltát, melyről vagyon kőszűnk az kérdés, és az vízza vonyas, világossan meg mutatjuk. Mert soha sem olvassuk, hogy az hamis tudománynak erősfítésére oly csudák lőttek volna, az minémüket az Szentek fölötté fokakat tőttek. Az Eretnekek, soha sem támasztottak halottakat, sem vakoknak szemek világát meg nem adták, sem fántákat lábra nem állattak, sem gutta ütötteket nem gyógyítottak, sem ördögöket emberekből ki nem űsztenek. Soha efféléket Luther, vagy Calvinus, vagy ezeknek követői nem cselekedtenek. Vgy vagyon, hogy igyekezet ugyan egyszer Luther, egy aszonyi állatból ki űzni az ördögöt; de nagy szerencsén fordult meg, hogy magátis meg ne ölné az ördög, mint írja Fredericus Staphylus, az ki akkor jelen volt. Ísmég akart egy Nefénust,

az

az ki az Albis folió vízben holt volt, valamely reá való birbitélésekkel meg élesztteni: de hejában való igyekezetel. Szerencsét próbált hasonlókép-pen Calvinusis, akarván fel támasztani egyet, ki ugyan Calvinus tanácsából holtá tőtte vala magát: de oly jó haszonnal, hogy az eleventis meg öle. Mert az Istennek igaz ítéletiből, az álnak kép mutatónak élete el végezteték, midőn őtet Calvinus életre akarná téríteni. Az egész lőtt dolgot minden hozzá tartozókkal szépen meg beszéli Hierónymus Bolsecus. Annakokáért, holot sem az valóságos, sem az tettetet csudák ne szolgállanak nekik; azon mesterkednek, hogy ezt az csuda rételeknek látható, és az ember elméjét tellyesféggel meg győző éles fegyvert meg tompítják, és az Római Anyaszentegyháztúl el lopják: De nincsen semmi módgyok, és tettetes színek az dologban, mint meg mutatók.

*In vita
Calvini,
cap. 13.*

Mikép-

*Coch. in
actis Lu-
theri, anno
1528.*

Miképpen azért, az kik meg tekintették az Vr Christushnak, és az Apostoloknak csuda tételit; gyűlölséget, és egyéb vétkes indulatokat félre tévén, csendes elmével ezeket meg hányván vetvén, nem kételkedhetnek vala abbá, hogy az ő tudományok Istentől volna, ki nekik olyan rettetes jelekkel segítségvel vala: Azonképpen, az kik mostannis; le tévén egy kevesé az gyűlölséget, és gonosz indulatokat, valóban meg gondolják azokat az csudákat, mellyek az Anyaszentegyházban, az élő, vagy az boldogságban uralkodó Szentek által, minden száz esztendőben törtettek, és léfznékis; nem kételkedhetnek, hogy azoknak tudományok, és Vallások az Istentől vagyon; és azis az Gyölekőzet, melyhez ragaszkodnak, az Istennek igaz Anyaszentegyháza legyen.

EOTEODIK

KELLYEN VALASZTANI. 61
EOTEODIK ELMELKEDES, ES OKOSKODAS,
vetetik az Pogányoknak meg térítéséből.

AZt kell az CHRISTVS igaz Hitinek tartani, és ahhoz kell ragaszkodni, az melyhez tértek eleitől fogva az vak Pogány nemzetiségek. Mert az Vr Isten, Izerénfzerte az Irásban ígéretet tött, erről az Pogányoknak az Keresztyén Hitre, és az Istennek igaz tiszteletire való meg térésük; az mely ígéretnek bé kell tellyesedni: De az az Hit, az melyre az Pogányok minden időben tértenek, és még ez mostani időbennis térnek, csak egyedül az Római Hit: Semmi kétségünknek nem kell azért abba lenni, hogy ez nem volna az Christushnak igaz Hit, és Vallása.

Hogy pedig az az Hit, melyre mindenkor tértek az Pogányok, és még mostannis térnek, nem egyéb legyen

*Psal. 1.
 & 21.
 Ose. 1.
 Matth.
 Mar. &
 Luc. ult.*

az Római Hitnél, nyilván meg tetzik azokból, az mellyek mind ebben, s' mind az előbbi száz esztendőben lóttanak. Az mi időnkben számtalanon tértek meg, és szüntelen térnek is az Napkeleti Indiában, Japóniában, China országban, és az Indiai tengernek fok szigetiben. Hasonlóképpen az Vy világbanniss, melyben fok, és nagy országok vannak. Mind ezek az Római Hitre térnek, és az Római Anyaszétegyházhoz kapcsolótnak; még pedig Szerzetes férfiak által, kik az Pápa akarattjából ugyan, az végre bocfáttatnak az Pogányok között.

Ezer négy száz esztendőben; csak az egy Ferrerius Sz. Vincze, Sz. Domonkos szerzetiből való Barát, térítet huszon ött ezer Sidót, és Saracénust az Római Hitre: mint erről bizonyítvánk Szent Antonínus, ugyan azon időbeli könyv Író.

Ezer három száz esztendőben; Ta-
tar

*Par. 3. hist.
tit. 23. cap.
§. n. 4.*

tár országban sokan tértek meg az Római Hitre, két Sz. Domonkos szerzetin lévő Barátok által, kiket az Pápa bocfátot vólt, az Tatarok Fejedelmének az nagy Cárnak kérésére: az mint ezt meg írja Paulus Venetus, az kinek szolgálattya által, az az Fejedelem élt abban az dologban.

Ezer két száz esztendőben; Az Norvégusok tértek meg, az Negyedik Adorján Pápa által, minek előtte Pápa lótt volna; az mint Platina írja.

*In vita
Adriani
quarti.*

Ezer száz esztendőben; az Magyarok nagy részére meg térének, és az Római Pápa ada Püspököket nekik, az ő Királyoknak Sz. Istvánnak kérésére, ki nem régen tért vala az Christus ismeretire. Ezt ő magok is az Lutherok meg vallyák.

*Cent. 11.
cap. 2.*

Ezer esztendőben; fok országok tértenek meg az Első Henrik Császárnak, Sz. Adalbertnek az Csehek Püspökének, Szent Metódíusnak az Morvák Püspökének, szorgalma-
tos

*Cent. 10.
cap. 2.*

tos munkálkodások által, az mint bizonyágink ezrúl az Lutherista Centuriátorokis.

*Cent. 9.
cap. 2.*

Kilencz száz esztendőben; Az Wandalusok, Bolgárok, Tótok, Lényekek, Dánusok, Morvaiak, tértek meg, és az Római Anyaszentegyháznak tagjaivá lóttek; az mint fel jegyzik az Lutherista Centuriátorokis.

*Centur. 8.
cap. 2.*

Nyolcz száz esztendőben; tért meg nagy részre Német ország Szent Bonifácus által, kit az második Gergely Pápa az végre küldött volt: az mint meg írjak az Lutherista Centuriátorok.

*Centur. 7.
cap. 2.*

Hét száz esztendőben; Az Fránkokat térítette meg Sz. Gellyény, az kit ugyan azért küldött volt közikben az Római Pápa: az mint magok sem tagadgyák az Lutherista Centuriátorok.

Hat száz esztendőben; Az Anglusok tértek meg, Barátok által, kiket Szent Gergely arra választott volt; az
mint

*Centur. 6.
cap. 2.*

mint tanúbizonyfágot téfsznek ezrúl az Lutherista Centuriátorokis.

Végezetre; Az Brábántusok, Flándrusok, Hollándusok, Frísiusok, Westfalusok, Franczúzok, és egyéb közel való nemzetlégek, kiktúl térítették meg? Nemde nem az Római Anyaszentegyháznak fíaitulé? tudni illik, Servatiustúl, Eligiustúl, Rumoldustúl, Amandustúl, Vedaustúl, Livinustúl, Remigiustúl, Willebrordustúl, Suitbertustúl, Walfrannustúl, és egyebektúl, kik minnyájan az Római Anyaszentegyháztúl függöttek? Kitérzik tehát, hogy minden Pogányok, mellyek az Pogányfágból, vagy Sidófágból, ezer esztédötül fogva az Christushoz meg tértenek, az Római Közfőseges Sz. Hitre tértek, és az Római Anyaszentegyházhoz csatoltattak.

Ezt pedig, (hogy egyéb bizonyfágokat most félre hagyúnk) nyilván bizonyíttyák az Papok, az óltárok, az
F Műc.

Miféne áldozattya, az Sz. ereklýéknek és képeknek tiszteleti, az szarandokfágok, szenteknek segitfégül való hívása, az Clastromok, Barátok, az Pápához való engedelmeség, és az Római Hitnek egyéb tulydon czikeli: mellyek, az meg térés után mind helyben vóltak minden nemzetfégeknél, mind addig, míg szinte csak ez minap, imez úy Vallások, azt el nem vésztek. Ezeket, az ki jól meg hányva veti magában, az Római Hitnek CHRISTVS Vrunktól származot igazfágárúl, semmi kételkedés nem maradhat szívében. Mert láttya, hogy ebben tellyesedik bé az Istennek, az Pogányok meg térésérúl tött igireti; láttya hogy sok népek, sok meszúnnen való nemzetfegek, sok hatalmas országok el hagyván az balványokat, meg utálván tisztatalan fene életeket, sok feleség tartásokat, erkölcsöknek vad paraszfágából ki fefelvén, meg vetvén elebbi

bi életeknek szabadságát az Római Ecclesiához folyamodtak: abban szilidültek meg az CHRISTVS igájának hordozására: abban tanultak Isteni félelmet: abban formaltattak minden tisztességes életre, gerjesztettek ez világi dolgoknak meg vetésére, es az mennyei szepfégnek szerezetire. Mikeppen lehet azért hogy hamis es istentelen Vallas legyen az, mely illyen nagy változást szerez az pogányoknak elméjekben? Hogy-hogy lehetséges az, hogy az Istennek gondviselése, az balványozástul el akarván vonnyi az poganyfágot, felgerjesztven benne az igazfágnak szomjuságot, ezeket az sok szép nemzetfégeket, midőn tellyes lélekkel keresnék Christust, midőn az ó Anyafszentegyházához akarnák haytani fejeket; ennyi sok szaz esztendő folyása alatt, ily igen meg hadta csalatkozni, es az poganyfágból az Christus ismeretinek színe alatt, más halálos

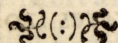
tevelységéből, úgy Balványozásban gazlatta; még pedig azok által, kik az Ecclesiában mindenektől törvényiszérent való Tanitoknak tartattak: kik Szélettől, bölcseséggel, csúda tételekkel hírességek nevesítettek voltak. Tavaly legyen, hogy az Istennek jó volta és gondviselése felől, mellyel az emberek údvösségére gondot visel, ilyen temérdek itéletben legyünk.

Az Lutherok, Calvinisták, és Viszakeresztelők Vallására pedig, soha semmi nemzetiség az pogányfágból nem tért: semmi pogány országok nem kapcsolták ezekhez magokat; hanem csak azok pártoltak hozzájuk, kik az Kereszttyen nevet viselven, az régi Hitet: és fenyteteket meg unván, az testi szabadságot és véságot nagy mohón kaptak: mely nyilván való bizonylaga az eretnekségnek. Mert az eretnekség semmi nem egyéb, hanem az igaz Kereszttyen Hitnek meg vesztetése, és az Kereszttyeneknek régi Vallása-

Vallásától az Kereszttyen neuh alatt való el hasonlás. Es az eretnek Tanítóknak igyekezetek, nem az hogy pogányokat terítcsenek, hanem hogy az Kereszttyéneket el fordítsák. Azért igen jól beszél Tertullianus, az eretnekekről szólva: *Az Isten igijének tanítása felől mit szollyak? Holot azoknak dolgok nem az, hogy pogányokat terítcsenek, hanem hogy az mieinket el fordítsák: ezen az dicshireten kapdosznak, hogy az fen állóknak esetit, nem az el estekeknek fel emelését szerezhetik, mert az ő eppületek sem egyebűnven vagyon, hanem az igazságnak rontasából. Az mi házunkat meg átsák, hogy az magokét építsek. Így léssen hogy az álló eppületeket hamarabb*

*Tertull. de
prescrip.*

el rontsák, hogy sem az romlottakat fel eppítcsék.

F 3 HATO-

70. *MELLYIK VALLAST*
HATODIK ELMEL-
KEDES, ES OKOSKODAS;

Az Catholica nevből, és ez nével
jegyeztetet dologból vé-
tetik.

AZt az Hitet kell az Christustul
 tanitot igaz Hitnek tartani, mely
 mindenkor Közönségesnek tartatot
 és mondatot, az Apostoli Credonak
 amaz cikkele szerent; Hiszem az Kö-
 zönséges Keresztyen Anzafzentegy-
 házat. De eleitül fogva csak az Ró-
 mai mondatot Catholicanak, és an-
 nak tisztelői neveztettek Catholi-
 cusoknak. Annakokáért csak egye-
 dül az Római Vallás az Christusnak
 igaz Hiti. Hogy pedig egyedül csak
 ez nevezettség Catholicanak, és hogy
 mindenkor így neveztetet legyen,
 nyilván meg tetzik. Elsőben az egész
 világnak gyökeres szokásából. Mert
 még önnön magok is az tévelygők,
 az ő írásokban gyakorta Catholica-
 nak

KELLYEN VALASZTANI. 71

nak nevezik az Római Vallást; az ő
 követőit pedig, Catholicusoknak hí-
 ják: és soha semmi el hasonlot gyöle-
 közet nemis érdemlette ezt az nevet.
 mert, Soha sem az Marcioniták, sem
 az Montanisták, sem az Manichéu-
 sok, sem az Donatisták, sem az Pela-
 gianusok, sem az Vigilantiánusok, *Vide Pa-*
 sem az Waldensések, sem az Luthere-
 rek, sem az Calvinisták, sem az Ana-
 baptisták, Catholicusoknak szerén-
 szerte nem hívattak, avagy az ő tu-
 dományok Catholica Vallásnak nem
 neveztetet. Csak az Római Anya-
 szétegyház neveztetik Catholica Ec-
 clesiának, és ennek az Ecclesiának
 Vallása, Hiti, tudománya, monda-
 tik Catholica Vallásnak, Catholica
 Hitnek, és Catholica tudománynak:
 és ennek követői hívattatnak Catho-
 licusoknak. *cianum e-*
pist. de no-
mine Ca-
tholicū.
Et D. Au-
gust. ca. 4.
cont. epist.
fundam.

Másodszor: Mert az *Catholicum*, an-
 nyit téfzen mint közönséges, mesze el
 erő, és magát midenekre ki terjesztő.
Az Catho-
lica, min-
den nem

*Zetsegekre
ki terjesz-
ti magát.*

Egyedül pedig csak az Római Hit ilyen. mivelhogy, ez egész világon el széledvén, minden nemzetiségekre, és minden országokra ki terjed. Mert semmi országot, semmi nemzetiséget nem tudunk, az mely közöt ez az Hit, vagy még mostis nem volna, vagy valaha nem volt volna, avagy most nem kezdene lenni. Sőt inkább, ez mostani időben, ez mi Hitünknek, mayd minden nemzetiségek közöt közönfeges kirdetése vagyon: Vgy mint, Iáponoknál, Chináknál, Indiajaknál, Kazuloknál, Tataroknál, Törököknél, Afrikabélieknél, Brasiliaiaknál, Pervánusoknál, Mexicanusoknál, és egyebeknél. Mert mind találtnak ezekben az helyekben Római Hiten lévő, találtnak szentegyházak, óltárok, az Christus, és az Szentek képei: Misét mondanak, az Sacramentumokat szolgálattyaák, az innepeket, és böytöket meg tartyaák: végezetre, világ láttára követik

követik az Római Hitet. Kinek lehet azért abban kétsége, hogy ez ne legyen az igaz Hit, és az üdvösségnek igaz útja, az melyet az Vr Isten akart minden országoknak hirdettetni, és pradikáltatni? az melyet minden országokban, illendő időben nevelkedtetet, és gyümölcsöztetet; és az melyet még mostis mindenút, valami móddal meg tart, azt cselekedvén, hogy az Római Hiten való el oszollyanak, az végre, hogy az hitel-
lenek, az ő társalkodások által, az igaz Hitnek ismémentire juthássanak.

Ennek fölötte: az Apostolok idejéről fogva, minden időre ki terjedtet az Római Vallás. Mert semmi időt, semmi száz esztendő, az Apostoloktól fogva nem jegyezhetni, melyben ez az Hit nem volt volna. Minden száz esztendőben Misét szolgáltak az halottakért, és elevenekért, innepeket illettenek, böytöt tartottanak, szerzetes fogadásokat töttenek,

nek, az Szenteket segítségül hítrák, az Szentek teremit tisztelték, és egybekkel éltek, mellyek ez mi Hitünknek tulaydoni, ~~az~~ mint az minden údóbeli Könyv szerzők írásból megtetzik.

Az el hasonlot gyöleközettek, nem hívatnak mindenekeül Catholikáknak.

Egyis ez egész világon ki né terjedet.

Ad Rom. 10. Et ad Colos. 1.

Vizfontag, ha meg tekintyűk az elszakat gyöleközeteket, és azoknak Vallásit, soha egyis azok közzül, Catholica Hitnek nem neveztetet közönfégesen, sem azoknak követői Catholicusoknak nem hívatnak: hanem, az ő tévelygéseknek első kezdőitől vőttek nevet, mint az Simonianusok, Valentiniánusok, Pelagiánusok, Lutheránusok, Calvinisták, és egyebek. Soha egyis, az egész világon közzülők ki nem terjedet. Régen, mikor az Catholica Hit ez világ előtt ki jelentet, rövid údon az egész világon ki terjedet, és mayd minden országokban giúmólcsozni, és nevedkedni kezdet, mint az Apostol írásából megtetzik: De az Luther, Calvinista, és Vizáke-

szakerefsztelők Vallása, immár hetven, avagy nyolczvan esztendő; de mégis igen szoros határban vannak, és inkább fogynak, uyjab szakadáfokra menvén, avagy az Római Hitre megterven, hogy sem nevedkednének. Nemis tarrot egyis ezek közzül, az Apostolok idejétől fogva; de együl egyig, hetven, avagy nyolczvan esztendőig fogva találtattak. Annakokáért, sem údöre képest, sem helyre képest, sem nemzetfégekre képest, *Catholikáknak*, Közönfégesséknek nem mondathatnak. Aztis ez melle vetem, hogy az Római Hit egy, és ugyan azon, mindenűt: De az pártos Vallások, egymástól igen különbözők, az Hitnek főfő részeiben; és egyik az másikat eretnekségnek nevével kárhoztattya. Miképpen mondathatnak azért *Catholikáknak*, Közönfégesséknek?

HETL

HETEDIK ELMEL-
KEDES, ES OKOSKODAS;

*vétetik az Tanítóknak egymás
után való követközé-
séből.*

AZt az Hiter kell az CHRISTVS
igaz Hitinek itilni, és hinni, az
melynek Tanító pásztora az Aposto-
loktól származnak, és az Apostolok
helyében szállottak; vagy azoktól
szenteltettek, azoktól vóttek tani-
tásra méltóságot, kik az Apostolok
után, az ő tiszteiben helyheztertek.
Mert, ugyanis ebből nyilatkozik ki,
hogy az az Hit, és Ecclesia, Apo-
stoli Hit, Apostoli Ecclesia, mely az
Apostoloktól származot Tanítóknak
Vallását követi: Illyen pedig, csak
egyedül az Római Vallás: Tehát, az
Római Hit, az Apostoloktól száрма-
zot.

Hogy pedig az Római Hiternek min-
den Tanítói, és Egyházi szolgálai az
Aposto-

Apostoloktól származtak, mind az
Papi rendnek, és mind az Egyházak
gondviselésének hivatallába, nyil-
ván való dolog. Mert az alatsomb
renden való Egyházi szolgák, ugy
mint az Papok, Diáconusok, és Sub-
diáconusok, az Püspököktől szentel-
tetnek az Egyházi szolgálatra: Az
Püspökök, más Püspököktől vóttek
az ő rendeket; ezek ismég másoktól,
rendről rendre, szinte az Apostolo-
kig, kik ezt az hatalmat, önnön ma-
gátul vóttek az Vr Christustól. Mint
hogy azért minden emberek az ter-
mészet szerént való élet, és erő sze-
rént, az nemzésnek hofzú folyása ál-
tal, Adámtól származnak: azonkép-
pen, az Anyaszentegyháznak min-
den Tanítóinak, az természetet fel-
lyúl muló hatalma, az Egyházi szol-
gálatra rendelésnek, és fel szentelés-
nek hofzú rendi által, származik az
Vr Christustól, az második Adámtól.
Annakokáért, az Egyházi szolgák
közzül,

közzül, egy sincsen az Anyaszentegyházban, ki az ő hatalmát, az mellyel szentel, az mellyel áldozik, az mellyel bűnökből oldoz, és egyéb Szentségeket szolgáltat, és az Keresztyén népet meg áldgya, az Christusra, úgy mint első kút fejére, és el kezdőjére nem vihetné. Innen vagy on, hogy mind azok az cselekedetek, mellyeket ez által az hataló által cselekekezik az Egyházi szolga, Christusnak tulajdoníttatnak, úgy mint első kezdőnek, az ki ezt az hatalmat rendelte, és azt láthatatlanképpé vezérli, igazgattya, fő benne, és arra gondot visel: az ember pedig ezekben csak eszköz, mely által az CHRISTVS mind azokat cselekekezi: az mint ezrül szépen tanít Szent Agoston, és az több Szent Atyák.

*Tract. 1. in
Ioan. Chry
sost. homil.
60. ad Po-
pul. Am-
brus. lib. 4.
de Sacra-
ment. cap.
4. & 5.*

Hasonlóképpen, az Egyházi gondviselésnek hatalma, mellyel az Lelki pásztor az Keresztyén népet bírhattya, az Isten igijét prædikálhattya,

és az

és az Pásztorfágnak minden tisztit követheti, Christustul származot; és nagy nyilván ő reá, mint első kezdőjére, fel vihetni. Mert az Papok, az ő hatalmokat, az Püspököktől vóték; az Püspökök, az Pápától: az Pápa pedig, holot Sz. Péter helyében, ugyan azon székben, és az Közönséges Keresztyén Anyaszentegyháznak igazgatásának, ugyan azon tisztiben legyen, szűkfég hogy az Egyházi gondviselésnek is azon hatalmában, szálljon, mellyet az Vr, személyeszerént adott Sz. Péternek, és az ő személyében mind azoknak, kik ő utánna törvény szerént követköznek. Az kiknek pedig az Anyaszentegyházban, rend szerént való hatalmok nincsen az Egyházi gondviselésre, csak abban járhatnak el, az mit az Papok, vagy Püspökök, vagy az Római Pápa reájok bizand. Ennek okáért, az Római Anyaszentegyházban, csak egy Lelki pásztor, egy Prædikátor, egy

Cate-

Catechista (ki az Hit tudományát rövid summában tanította) sincsen, ki nagy nyilván meg nem bizonyíthatná az ő hivatalját; és meg nem mutathatná, hogy az, önnön magátúl, Christustúl eredet legyen. Es ha ezt nem cselekedhetnék, ugyan semmi helyt sem kellene beszédeknek adni: hanem, gyanakodnunk kellene felőlők, mint farkasok felől, holot nem az aytón mennének bé az akolban, hané másunnam csuszának bé alattomban.

Ez erőfséget, mindenkor nagyra böcsüllötték az régi Sz. Atyák, minden eretnekségeknek meg hamisításában. Mert ez által, meg mutattatik az mi Hitünknek kézrül kézre adot állandó volta, minden údók folysáiban, mind szinte az Apostolok idejeig. *Tartóztat engemet* (ugymond Sz. Agoston.) *az Anyaszentegyházban,* az Sz. Péter Apostól szekitül fogva, az kinek ajánlotta az Vr az ő juhainak őrzését,

az Pa-

*Iren. lib. 3.
cap. 3. Ter-
tul. de pra-
scrip. Aug.
epist. 165.
Optat. lib.
2. cör. Par-
men. c. 4.
Cont. epist.
fundam.*

az Papoknak egymás után való követkőzések, mind ez mostani Püspökségig. Ezekhez hasonlókát mond Sz. Hierónymus, mellyeket maydan előis hozok.

*Dialogo
cont. Lu-
cifer.*

Az úy Vallások Tanítói közzül, senki effelével nem dicsekedhetik. Es, az mi az Papfágnak hatalmát illeti, mellyel Sacramentumokat kellene szolgálatni, az népet meg kellene szentelni; azt az Apostolokra nem vihetik. mert ők ezt az hatalmat tellyességgel el rontották: és nincsen közöttök csak egyis, az ki vagy Püspöki, vagy Papi rendre szenteltetett volna; (hanem ha oly, az ki az Rómái Anyaszétegyházból ki ugrot volna: de ennekis az ő szakadása után, nem szolgált az elébbi méltóság) holot mind az által, az CHRISTVS Anyaszentegyházábā mindékor meg voltak ezek az böcsülletes rendek, és azoktul igazgattat az Istennek cseledgye. Azonképpen, az Egyházi gondviselésre való hatalmatis, mel-

G lyl

Ilyel az Istennek igijét mint igaz Tanítóknak prædikállani, mellyel keresztelni, és az népet az lelki dolgokban, és Istennek tiszteletiben igazgatni kellene; az Apostolokra, és Christusra ~~fel~~ nem vihetik. Mert azt kerdem: Kitül vötte Luther, vagy Calvinus, ezt az hatalmat? Mind ketten kitül küldettek, az uy Evangéliomnak prædikállására, és az népnek reformálására, job állapotra való hozzására? Nem küldettek ugyan, az rend és törvény szerént való Pásztoritúl az Anyaszentegyháznak, az mint elég nyilván vagyon. Csak magok akarattyából jöttek azért, senkitül nem küldetvén. De mi lehet bizonyosb jele ennél, hogy az ő beszédeknek nem kellyen helt adni, hanem el kellyen őket tavosztatni? Mert, mi-

Rom. 10. képpen prædikálnak, ha nem küldetnek?

Ioan. 10. Es az ki nem az aytón mégyen bé az juhoknak aklában, hanem másfunnan hágbé, lopó, és lator az: az ki pedig az aytón megyen

gyen bé, az az juhoknak pásztora. Nem az aytón mennek bé, valakik rend, vagy törvény szerént való méltóság nélkül hágnak az Pásztorfágnak tiszteiben.

De talám azt mondgyák; hogy őket CHRISTVS küldötte, és az Anyaszentegyháznak meg jobbitására való hatalmat ő tölle vöttek. Nem elég azt mondani. mert minden eretnekiségnek Fejedelmi, azont mondgyák magok felől. Az kévantatnék azért ez mellé, hogy bizonyfág leveleket adnák elő, mellyel beszédeknek hitelt szereznének, és minket meg győznének, hogy ők ugyan az Christustul küldettek; mint ám az Apostolok, fok csudákkal bizonyíttják vala az ő küldetéseket. Mert ha ezt nem cselekedendik, nem kell helt adnunk az ő ujitásoknak: sőt inkább tartozunk őket, mint csalárdokat, meg vetni. Annak fölötte, miképpen küldettek az Christustul, holot ilyen külömböző, és egymással ellenköző tudományo-

Az pártosok, az Christustul küldettek légyenek.

kat tanítanak? Ha Luthert CHRISTVS küldötte; nem lehet hogy ugyan azon CHRISTVS küldötte legyen Calvinustis, kiaz Luther tudományát sokakbá el rontya, és mint egy eretnekséget kárhoztattya. Vízontag, ha Calvinus az Christustól küldetet; nem lehet hogy ugyan ő tölle küldetet legyen Luther. Mert az Isten nem ellenkezik magával; sem az Proferák lelkei egymást el nem rontják. Nem szóllok többet sok hasonlő dolgokrul, mellyeket kónyú volna elő hoznunk.

NYOLCZADIK ELMELKEDES, ES OKOSKODAS; vétetik az régi Doctöröknek egyező értelméből: Az visszavonyások le szállításának módgyából: holot meg tetzik, hogy másut nincs semmi álhataros tudomány.

AZt az Hitet kell Christusnak tulajdonítani, és mind az többinél fellyeb

fellyeb bocsólni, az melyben minden üdö, és tartománybéli Doctöröknek, nagy egyyefségek vagyon, az Hitnek főfő részeiben: és az melyben minden igyenetlenségek le szállításának kónyú módgya vagyon; az melytől ha el szakadz, semmibe bizonyos nem lehet, hova hajoly: De csak az Római Hit illyen: Ez azért egyedül az Christus igaz Hiti.

Elsőben: az Doctöröknek egyenlő értelmek, az mi Hitünknek főfő részeiben, meg tetzik az ő írásokból. Mert, valamenyi régi Doctörök írtak Görög országban, Ásiában, Ægyptusban, Afrikában, Hispaniában, Olaszországban, Galliában, Nemet országban, Angliában, az mi Hitünknek titkairul; mind egyet értenek, az Akaratnak szabadságában, az Ió cselekedeteknek érdemében, az Misének aldozattyában az elevenekért és holtakért, az Szerzetes fogadásokban, Börtönben, Innepekben, Szenteknek segitfégül

gítésgül hívásokban, és ezekhez hasonlókban, mellyeket ezek az Vy valások karhoztatnak. Nemis tagadgyák azt az Lutherék, és Calvinisták: Hanem azt mondgyák, hogy ezek az régieknek fogyatkozási voltak, kik el hanyatlottak vólt az babonákra, és emberi találmányokra. Annakokáért, ők az Istennek ígéjére idéznek; de úgy, hogy az magok tulaydon értelmek, és magyarázattyok szerént vegyűk az Sz.Írást. De mely hihetetlen dolog az, hogy mind az régiek, ugyan azon dolgok felől, olyan külömb külömb helyekben írván, ily egy nyomban el tévelyedtenek légyen. Mert sokaknak eggyezése, kiváltképpen az kik annak előtte egymás közöt, azon egy tudománynak értésére őszve nem szólottak, nagy jele az Igazságnak, mely az Istentől meg világositot elemeket magához vonfza, és eggyeségre őszve vífzi. Vgyanis tulaydona az igazságnak, az eggyezésre való őszve gyűjtés,

gyűjtés, mint hogy csak egy az Igazság: az Hamiságnak pedig, mint hogy az fok féle, szokása az, hogy külömb külömb féle értelmekre, és tévelygésekre el szélesze az ő követőit. Ebből vagon azért, hogy az Eretnekek, külömb külömb féle helyekben azon, egy dologról írván, alig értenek valaha eggyet; hanem sok értelmekre húzatnak vonyatnak, mivel hogy egyszere az Igazság mellől el állottak. Annak fölötte, az Catholica Római Hitnek, semmi oly tudománya nincsen, mely felől meg mutathatnák azt, hogy valaki által újonnan hozatot volna bé az Anyaszentegyházban. Ezis azért nyilván való bizonyfága, hogy mindékor álhatatosan meg maradtak ezek az tudományok az Anyaszentegyházban, és az Apostoloktól szállottak légyen reánk. Mert, hogy ha újonnan az Apostolok után, az Apostolok tudománya ellen hozatot volna bé az mi tanításunk; meg mutathat,

tathatnák, mellyik száz esztendőben, micfoda időben, micfoda helyben, és ki által lótt volna az újítás; kik állottak legyen az új tudománynak elene: holot semmi új tudományt nem hozhatni az hívek közzé, nagy indulás, és ellenkezés nélkül. Mert ilyenképpen, minden Eretnekség felől meg mutathattuk, micfoda időben, holot, és ki által, kezdettenek először; kik tusakodtak azok ellen; minémű zenebonát indítottak légyé: végezetre, mellyik Pápátúl, és Conciliumtúl kárhoztattak legyen. Hogy ha ezt, akar mely kised Eretnekségek felől meg mutathatni; menyível kúnnyeb volna, az Hitnek fok derék fundamentominak fel bontásárúl, ezen dolgokat meg mutatni, ha azokban valami meg újítás, és változtatás lótt volna? Nyilván való dolog azért, hogy az mi Catholica, közönfeges Keresztyén hitünk, nem csak az Egyházi szolgáknak, egyiknek az

másik

másik helyében való követközésével; de még az tudománynak vér szerént való fővettségével is (az mint Tertulianus szól) egybe illik, és öszve foglaltatik az régi, és Apostoli tudománnyal, és Hittel.

*Libr. de
prescrip.
haeret.*

Hogy pedig az új Vallásoknak értelmi, az régiekkel nem egyeznek; magok is elégge megvallyák. Holot az fellyül elő számlált ágazatokban az régiket dorgállják, babonáknak kiáltják; és azt mondják, hogy tévelygéstől őket meg nem menthetni. De ezt, ide aláb bővebben meg mutattuk.

Másodszor: Hogy az vízfávonnyáknak, és igyenetlenségeknek, melyek az Hit dolgárúl támadnak, le szállításában, kúnnyú, és bizonyos módgya legyen az igaz Ecclesiának; az Keresztyén Anyaszentegyháznak eleitől fogva való fok példaiból, világossan meg tétzik. Mert az Közönfeges Keresztyén Anyaszentegyház-

*Az Anya-
szentegy-
házba, kún-
nyú az ví-
szálkodá-
sokat el vé-
gezni.*

*Az vizs-
zonyások-
nak Birá-
ja.*

nak, az vizsavonyások meg ítélésére, meg csalatkozhatatlan Birája vagy, tudni illik, az Pápa, az közönfészes Szent Gyöleközettel egyetemben; az kinek ítéletivel, még ez ideig minden háborgások könnyen lezá-
lítottak: minden Eretnekségek, az mellyek külömb külömb időkből támadtak, le verettek; és az Keresztény nép egy Hitben, egy Isteni szolgálatban, egy tudományban, ez egész világon meg tartatot. Így kárhóztatot az Arius eretneksége, az Nicæai Gyöleközet által, Silvester Pápa alatt: az Macedónius tévelygése, az Constan-
czinápolybéli első Concilium által, Dámasus Pápa alatt: az Nestóriusé, az Ephesumi által, Caelestinus Pápa alatt: az Eutykesé, az Chalcedoni által, az első Leo Pápa alatt: az Iconomakusoké, az második Neaábeliben, az első Adorján Pápa alatt. Es hogy az többi el hadgyam; az Berengáriusé, az Oltári szentség felől, az Római, és

Vercel-

Vercellai Gyöleközetekben, kilenczedik Leo Pápa alatt: az Turónumi által, az második Victor Pápa alatt: az Római által, az második Miklos Pápa alatt: végezetre, az második Római által, az hetedik Gergely Pápa alatt.

Mert az igaz, és tellyes okosság azt mutattya, hogy az Hit dolgai, az egész Anyaszentegyházat nézván, és ötöt illetvén, ne vitessenek akar mely köz, és Egyházi hivatalnak tisztiben nem levő embernek ítélőszéki eleiben: hanem efféle ítéletet, az egész Anyaszentegyháznak Pásztorára, és az részfőként való Ecclesiák gondviselőire kell ereszteni. mivel hogy ezekre bízatot az Anyaszentegyháznak igazgatása; és mikor egybe győlnek, az közönfészes Anyaszentegyházat abrazolják, szinte úgy, mint midőn az ország színe egybe gyöleközik, Ország gyölésének nevezetetik.

Az

Az országnak törvényi, és szabadsága felől való háborgásfokatis, nem egyébnék, hanem az Királynak, és az ország eleinek kell le szállítani. Mert, az kiknek hívatallja szerént, valamely közönféges fokaságra, akár testi, 's akár lelki dolgokban gondot kell viselni, ugyan azonokat illeti, hogy az perlődések is le csendesíték, az viszavonyásokat el végezzék: és eleit vegyék, hogy annak utánna azokban, semmi perpatuar ne lehessen. Es bizonyára, ha ilyen hatalom nélkül volna az Anyaszentegyház; igen fogyatkozot állapotba volna, csónkán volna rendeltetve; és akár mely világi országnál, akár mely várasnál, és polgári tarsaságnál nyavalyásb volna. Mert az Hitnek fő ágazatiról való perlődésekben, soha nem lenne semmi vége: az külömbözéseknek, és ellenmondásoknak sem lenne határa; és szükségképpen rövid időn ezer pártra kellene anniak szakadozni: az

ni: az mint láttuk, hogy történik dolga az Eretnekek gyölekőzetetskéinek.

Ebből vagyon, hogy az Római közönféges Anyaszentegyházban, az Hitnek minden főfő részei, bizonyosak, határozva vannak; és azokban semmi változás nincsen, hanem mindeneknek nagy eggyezések vagyon azokban.

Ezekből következik, az mit Harmadszor mondottunk vala, tudni illeik; hogy, ha az Római Hittől el szakad, semmi bizonyos nem marad előtted, az hova tudgy haylani, és az melyre bátran bizhassad üdvösségedet. Mert vallyon 's, az Vallásoknak ilyen nagy külömbségében, mellyikhez haylasz? Az Lutheréhez: 'smiért nem az Calvinuséhoz, vagy az Viszakerefztelők Vallásához? Miért bőcsüllód nagyobra az Luther Vallását? Mert az Calvinisták, és Viszakerefztelők is, szinte olyan bátran mondgyák,

Semmi bizonyos nincsen, az Római Hiten kívül.

gyák, hogy az ő pártynak szolgál az Sz. Irás, mint szinte az Lutherek. Ha az Luther Valláfra adodis magadat: kérlek, mellyiket választod közülök? az Lágyaté, vagy az Kemény Luther Vallást? Amaz tisztáté, mellyet az Német országi Luther proféta tanított; vagy inkább, az mellyet Fülöp Melankton meg újított? De még ezis sok féle. mert, az Augusztában írott Vallást, gyakorta megváltoztatták. Ha pedig az Calvinista Valláshoz kapcsolod magadat: miért nem hatod inkább az Lutheréhez fejedet; holt Luther Márton, Attya minden újságoknak, és ő hozta ki ez világra leg elsőbennis az új Evangeliumnak finyes világát? Ismét, ha az Calvinistákhoz csatlod magadat: mellyikhez immár közzülök? az Puritánáhozé, vagy az Protestántekekéhez? Mert ezek között, nem kicsin különbség van, az mint igen jól tudgyák az Anglusok. Sok különbségekről nem

szól

szóllok, mellyekre el szakadoztak mindenik pártos giölekedetek. Nics bizony semmi ollyas oka, mellyért ezeknek egyikét bizonyosbna alitfad, és nagyobra böcsüllyed az többinél. Mert minnyájan egyenlőképen nagy erőssen mondgyák, hogy az Sz. Irás az ő részekről van; hogy az Istennek lelke ő nállok van; hogy az Szent Írásnak értelme, az ő Vallásoknak óltalmazására világosan igazít; hogy az mely tudomány vélek ellenkőzik, az mind hamiság, és ellenkőzik az Írással. Ezt pedig különben nem bizonyították, hanem csak azzal; hogy, Az kiben Szent Lélek van, ezt nyilván által láttya. Es így, az ő tudományok igaz voltak, minnyájan azon egy okát adgyák, és minnyájan azon egy fundamentomhoz támaszkodnak. Azért, vagy minnyájokat helyén kell hagyni, vagy mind egyaránt meg kell őket vetni.

Az Ró.

Az Római Anyaszentegyház, sokkal külömben bizonyította az ő Vallásának igaz voltát : tudni illik, az Sz. Írásból, de az régi Sz. Atyáknak közönléges értelmek szerént magyarázván azt: minden időbéli Doctroknak tanubizonyfágiból : Azoknak, az kik ezt az Hitet követték, szentfégekből: csuda tételekből: profetiájokból. Az ő tudományának ennyi száz elztendőtől fogva álhatatos, és egy színű voltából: Annak az életnek szentfegéből, mellyet ez az tudomány szokot nemzeni. Az pogányoknak ezre az tudományra való térésekből, és többféle bizonyos jelenlegekből.

KILENCZEDIK ELMELKEDES, ES OKOSKODAS ; azokból az okokból vétetik, mellyekért az új Vallásokhoz gyanakodhatunk, és azokat méltó elta-voztatnunk.

Az

AZ Római Hit kívül, minden egyéb Vallásokhoz, és nevezet szerént az Luther, Calvinista, és Viszákeresztelők Vallásához (mellyekről főképpen itt mi nekünk beszédünk vagyon) méltán gyanakodhatunk, és úgy mint tévelygő pártolásokat megis vethetünk sok okokért, mellyeket itt rövideden elő számlálok, és meg rostálok.

Első Ok: Az Uyságból.

Minden úyságot, és minden változást, ez világi birodalomban, de leg főképpen az Hitnek dolgában, el kell távoztatni. Az Kereszttyén Hit régi dolog, erős, meg változhatatlan, mind világ végéig meg maradando. mert az igaz Hit, az CHRISTVS Anyaszentegyházának ékecsége, ereje, és mint egy élesztő lelke. Vgy hogy, miképpen az test az lélek által élő emberré léfzen : azonképpen, az Hit által az emberek győlekezoeti,

H

mely

mely az nélkül magában csak azon-
 rest volna, az Christus Anyaszentegy-
 házává, és lelki országgá formálta-
 tik. Az mint hogy azért az Christus
Matth. 16. Anyaszentegyháza, és országa régi
Matth. vli. dolog, és ki töröltethetetlen; mely
 ellen, az pokolnak kapui győződel-
 met nem vehetnek, és melynek Chri-
 stus azt ígerte, hogy velle leszzen mind
 világ végezetiglen: azonképpen az
 Hitis, mely által az CHRISTVS
 Anyaszentegyháza, és országa áll, ki
 nem vesztethetik. Az újság azért,
 ellenkedik az CHRISTVS Hiti-
 vel.

Hogy újjak legyenek pedig ezek
 az Vallások, meg tetzik Elsőben ab-
 ból: Mert meg nevezhettyük azok-
 nak első találóit; jegyezve adhattuk
 helyét, idejét, modgyát, az mellyel
 bé hozattak; és aztis meg mutathat-
 tyuk, kik voltak az első baynakok,
 kik ezek ellen tusakodtak; minémű
 nagy háboru, és zűrzavar indult lé-
 gyen

gyen azok miat; végezetre, hogyhogy,
 és kiktől kárhoztattak legyen. Mic-
 foda lehet pedig nyilvánban való bi-
 zonyfága az újságnak ezeknél? Ezen
 formán meg mutathattuk minden-
 tévelygésekről, hogy ezek az Apostoli
 tudomány ellé gödolt újságok. mert
 mindenikről kúnyú fel jegyzeni, mi-
 cfoda időben, mely helyen, és kik ál-
 tal kezdettek; kik töreködtek elle-
 nek; és kik kárhoztatták ezeket.

Másodszor: CHRISTVS Vrun-
 születése után, 1517. esztendő előtt,
 az Luther Vallása nem vala ez vilá-
 gon: azonképpen, sem az Calvi-
 nista, sem az Viszákeresztelők Val-
 lása nem volt; mellyek az Luther
 Vallásnak ivadéki. Mert nyilván,
 meg tetzik az régi tudós emberek
 írásiból, hogy mikor Luther fejét fel-
 emelé; az Sidó, Török, és Pogány
 kívül, nem volt egyéb, hanem az
 Római Hit, és az Hufsíták tévely-
 gése.

Harmadszor: Ha azt mondod, hogy valamellyik azok közzül, úgy mint az Luther Vallás, minden időben volt, de csak titkon volt, és reytekben: azt kérdem, Micsoda helyben, micsoda országban, és városban volt? Kik voltak annak őltalmazói? Annak utánna: honnan tudod, hogy volt az annak előtte, holot ezt nem egyebűn, hanem csak írásokból lehetne tudnod; az írások pedig, semmit affélet nem jelentnek? Ez fölöt: mint hogy mindenűt voltak az Eretnekűgeknek *Inquisitori*, Visgálói; miképpen lehetet oly titkon ez az Vallás; ennyi száz esztendő folyás alatt, hogy soha szem eleibe nem kerülne? hogy soha annak követői közzül, valamely az Inquisitorok kezében nem akadna, és meg nem büntetternék? Soha semmi Eretnek párt, úgy magát el nem titkolhatta, hogy gyakorta benne ne kaptának, meg ne kérdeztetnek, törvényre ne vonyattatnék. De mind

mind ezek fölöt: ha volt Luther előtis az az Vallás ez világon; mint vagy az, hogy az kik azon az Valláson valának, és ennyi ideig lappangottak vala, mikor immár Luther prédikállani kezdte, ki nem jelentették magokat, meg ismervén az ő Hiteknek Doctorát, és az ő Vallásokban czimboráló társát? Hogyhogy vagy az, hogy akkor szem eleiben nem kerültek, örömmel fogadván bárátyokat, és őltalmazókat, ki az ő régen el nyomatot Hitekét úgy szabadságra hozza vala? De senki nem állá oly elő, az ki annak előtte azon az Valláson lőtt volna: hanem mindenek, valakik Lutherhez haylának, annak előtte az Római Hitet követték; az mint hogy ő magais Luther, annak előtte Catholicus, Barát vala, és Mifet tizen ött esztendeig szolgált vala, valóbá és áitatossan, az mint ő maga meg vallyá.

Mind ezekből déli vilagosságnál

H 3 nyilváb-

*Libr. de
Missa an-
gulari: &
lib. 2. cont.
Zwingli-
um.*

nyilvánbá meg tetzik, hogy az Luther Vallás tellyeséggel úy találmány, mellyet ő előtte az világ nem tudot, sem nem hallot : sem ő előtte semmi győlekedet, avagy talám még csak egy magán való személyis nem vólt, az ki ugyan ezen Hitet tartotta vólna, az az, az ki az ő Hitinek minden fő ágazatit, és az ő tudományának egész, és épp testét velle egyetembé hitte vólna. Mert noha vót némely vélekedéseket az régi eretnekek tudományából : mindazáltal nem mindgyart egy az Luther tudománya az régi eretnekek Vallásával, hanem ha csak rész szerént. Mert az Vallás, minden fő fő ágazatoknak, valamellyek az Hithez tartoznak, egybe foglalt részeit jegyzi : De Luther előt, senki nem tanította azokat az értelmeket, ezen egy csoportban, az mellyeket ő tanított.

Vgyan ezent meg mutathatni más módosít. Mert, bizonyos dolog, hogy
az ré-

az régi Sz. Atyák, és Doctörök, az kik minden száz esztendőkbén virágzottanak, és tűndöklöttek, az Luther Valláson nem vóltak. mivel hogy bizonyossan vallották ezek az szabad akaratot; az jó cselekedeteknek szükségos voltát; az örök életnek érdemét; az Isten törvénye bé tellyesítésének lehetőségos voltát : javallották az Szenteknek segítségül hívását; az Szentek teteminek, és képeinek tisztet; az Misének aldozattyát holtakért, és elevenekért; az Egyházi szolgáknak fel szentelését; az szerzetes fogadásoknak Evangeliombéli tanácslását; az negyven napi böjtnék meg tartását, és ezekhez hasonlókat; mellyeket az Luther Vallás, úgy mint babonákat, Isten boszontó istentelenségeket, meg vét. Hogy pedig az régiek mind ezeket vallyák, és javallyák; nyilván ki tetzik az ő irásokból, nemis tagadhatták azt az Lutherék és Calvinisták: hanem azt mondgák,
H 4 hogy

hogy ezek az régieknek aprolékos fogyatkozási voltak. Bezzeg mondom, szép aprólékos fogyatkozások, az Babona, az Balványozás, az Istentelenfég. Hogyha az felső száz esztendőbéli Doctörök, az Luther Vallást nem követték, hanem inkább annak az ő tetzésinek mindenütt ellene mondotak; nyilvánfággal meg tetzik, hogy úy, és nem régi az Luther Vallása. Mert az Anyaszentegyházban, egyéb Hitet nem tartottak ez előtt Christus igaz Hitinek, hanem csak az mellyet az Sz. Atyák, és az Anyaszentegyház Doctöri vallottak, és tanítottak.

Ezekből nagy nyilván következik: hogy az Luther Vallás nem az CHRISTVS Hiti. mert az CHRISTVS Hiti, nem úy, hanem régi: Az Luther Vallás pedig, nem óo, hanem úy; az mint immár meg vagyon mutatva. Az CHRISTVS Hiti, szinte az Apostolok idejétől fogva mindenkor volt ez világon: De az Luther Vallása,
nem

nem mindenkor volt; hanem ez előtt csak kilenczven esztendővel kezdetet. Ez előtt 90. esztendővel, híre sem volt; az mint immár meg mutattuk. Viszontag: Ha az Luther Vallása az igaz Hit; következik, hogy az mely Gyölekőzet azt vallyá, az az Christus igaz Anyaszentegyháza. Nem volt tehát így Luther előtt, Christusnak igaz Anyaszentegyháza. mert az Luther Vallásis, nem volt Luther előtt, az mint meg mutatám.

Hogy ha azt mondod: hogy, volt az Apostolok idejében, és az első egynehány száz esztendőkből, meg kell bizonyítanod, hogy akkor voltak valakik, kik az Luther Vallásának egész részeit, és egy csomóban őszve szedet czikkelyit éppen, és külömbfég nélkül tartották légyen. Mi bizony, igen könnyen meg bizonyíttjuk, hogy ebben semmi sem volt. Mert bizonyos dolog, hogy az Misé áldozattya az elevenekért, és holtakért, az Egyházi
H 5 szol-

szolgáknak fel szentelése, az szerzetes fogadások, és ezekhez hasonló dolgok, mellyek ellenkeznek az Luther Valással, az Apostolok idejében, és ahoz közel járó száz esztendőken voltak az Anyaszentegyházba.

Annak fölötte, ám bátor lótt legyē az Apostolok idejében, és annak utánna valami ideig az Luther Hit: de mind az által tagadhatatlan, hogy az Harmadik, és Negyedik száz esztendőben, tellyességgel el kezdde fogyni; miképpen magokis meg vallyák az Luther Doctörök, az ő töllők szerzet Centuriákban. Annakokáért meg kell vallani, hogy Ezer három száz esztendőtől fogva el fogyot, és ez világból ki gyomláztatot vólt az Christus Anyaszentegyháza. Mert leg kevesbé ennyi ideig, bizonyos, hogy nem vólt az Luther Vallás: hanem más Religio virágzot, és regnált akkor, mely az Luther vélekedéssel tellyességgel ellenkezet. El óltatot vólt

*Magde-
burgici Cē
tur. Cent.
2. 3. 4. 5. 6.
7. 8. 9. 10.
cap. 4.*

tehát,

tehát, ennyi fok száz esztendőig az igaz Hit: meg homályosítottat vólt az Evangéliom: el vesztetet vólt az CHRISTVS Anyaszentegyháza: mig nem egy Német Luther Proféta támadot, ki az dögleteset serétséget el verné, ez világnak az Evangeliom fényét meg hozná, és az Anyaszentegyháznak romlásit feleppitené. Ezt jelengetik ugyanis az Luther pártjai, Német országnak némely várasiban, mikor házoknak külső tettetes falára, nagy öreg bótúkkal, ezeket, vagy ezekhez hasonló beszédet írnak: *Illyē*

esztendőben kezdde fényleni ebben az várasban, az Christus Evangeliomának igaz világa, el vevén az hamis Isteni tiszteletet, &c. De hogyha ennyi száz esztendőtől fogva, el vesztet az CHRISTVS Anyaszentegyháza: mint lehet igaz, hogy ez nem főven, hanem az crós kő sziklán építettet? Miképpen nem vettek az

pokol

*Matth. 16.
1. Tim. 3.*

pokol kapui hatalmat ő ellene? Mi képpen lehesse Istennek háza, igazságnak erőssége, és oszlópa? Mi módon lehet az Istennek országa az Anyaszentegyház, állandó, erős, örök ké való, mely soha el nem pusztíttatik?

Dan. 2.

Az Christus Anyaszentegyház nem lehet reytettekbe.

Matth. 5.

Hogyha azt mondod: hogy, az Luther Vallás, és Ecclesia, ide hátra minden időben volt, mind szinte az Apostolok idejeig, de csak titkon, és reytettekben: Leg először azt mondom; hogy ezt csak jó kedvekből, minden bizonyfág nélkül mondgyák: és nincs ennek csak tetteteis, hogy hihetőségs volna, mint immár ez előtt meg mutattam. De ám engedgyük meg, hogy valami reytettekben lappangot, és buzdoklot legyen az Luther tudomány: Ebből az következik, hogy az Luther gióleközet, nem volt az CHRISTVS igaz Ecclesiája. Mert az CHRISTVS Ecclesiája, hegyen éppíttetet Váras, melyet semmiképpen el nem reytethetni:

hetni: az Vr házának hegye, mely az hegyeknek tetején helyeztetet, és

Esa. 2.

az halmokon fellyül emeltetet, mindeneknek látható, melyhez folyamnak minden Nemzetsegek: ez az

Psal. 71.

CHRISTVS országa, mely egyik tengertől fogva, az másíkgig el terjed; és az folyó víztől fogva, mind szinte az földnek határáig: ez amaz nagy Hegy, mely az egész földet bé tölti.

Daniel. 2.

Vgyanis, az CHRISTVS Anyaszentegyházának, láthatónak kell lenni ez világ előtt: Egyért azért; hogy az ő Isteni tiszteletivel, és ékeiségével, az ő szép erkölcsivel, külső jó rend tartásával, az népet magához edesgeffe. Másért azért; hogy az kik Keresztynékké akarnak lenni, tudgyák hová kellyen folyamniok, kikhez mennyenek, kitől kérjenek tanúfágot. Használóképpen, Tudományánakis, és Hitinek nyilván valónak kell lenni. mert ha külömben volna, haszna sem volna ez világnak benne; meg sem téríthet.

ríthetné az Pogányokat. Annakoká-
ért, még az igen nagy üldözésekben-
nis, soha nem reytetet úgy el az Chri-
stus Ecclesiája, hogy szabadon meg-
ne ismértethetnék: az mint az Egy-
ház historiáiból, és az Martyroknak
sokaságából világossan meg tetzik.
Továbbá, ha annyi száz esztendő fo-
lyása alatt, suttomba lappangót volna:
nem érdemlené, hogy Anyaszentegy-
háznak nevezetnék. Mert, mikép-
pen mondhattuk *CHRISTVS* Anya-
szétegyházának azt, mely az Christus
igaz tudományát el reytette, né mer-
te meg vallani? mely igen rettegő, és
gyenge szívű volt; az haláltul úgy ret-
teget, hogy magát setétségben reyte-
ne; és ennyi száz esztendő forgása al-
lat, ingyen világosságra sem merne jö-
ni, nem hogy Christusért bayt akar-
na vinni? Végezetre, az mely giölekő-
zet, annyi üdő alatt, nem csak el titkol-
ta magát, és az Hitnek tisztá Vallását
el rekkentette, de ugyan hamis Hi-

tetis vallot, tudni illik, az Pápista
tudományt; balványokat imádot, e-
zer szétlég lopásokkal meg förtőztet-
te magát; mint lehessen Anyaszent-
egyház? Mert Luther előt, minden
Keresztyéneknek külsőképpen úgy
kellet magokat viselni, az mint az
Római Hiten valóknak szokások tar-
totta: és, ha külömben cselekedtek
volna, az Inquisitorok, és Püspö-
kők rayta kapták volna őket, és, mint
Eretnekeket, meg büntették volna.
Ezek ha így voltak; nyavalyásb, és rú-
táb volt az *CHRISTVS* Anyaszent-
egyházának el eset állapattya, az Sy-
nagógának romlásánál, és az Sidó
szakadéknál, melynek némely he-
lyekben, mindez mai napig Synago-
gája, és Hitinek szabad vallása volt; ne-
mis kényszerítettet közönléges kép-
pé az balványoknak imádására. Ny-
avalyásb, és alab való volt mindé Eret-
nek társaságoknál, az Christus Giöle-
közeti. Mert, toha csak egy nevezetes

tevelység sem volt, melynek Templo-
mi, és Isteni szolgálatra való házai,
gyóleközeti, Püspöki, az ő Hiteknek,
és Isteni szolgálatoknak valami külső
rend tartása nem lótt volna, úgy hogy
akárholis szabadon meg ismértet-
nék.

Ezekből nyilván meg tétzik, hogy
annál képtelemb dolgot ember nem
mondhat, mint azt; hogy, az Christus
Anyaszentegyháza, ily hosszú ideig
titokban lótt legyen. Annakokáért,
az egész dolgot imez két élő bizony-
ságban foglalom:

Az Luther, és Calvinista Vallások,
vagy voltak Luther, és Calvinus előtt,
vagy nem voltak: Hogy ha nem vol-
tak; tellyességgel újak, és így nem
lehetnek CHRISTVS Hiti, mert az
CHRISTVS Hiti régi. Hogyha pedig
voltak: Tehát lappangottak vala-
mely suttomba; és így nem lehettek
Christus Hiti, mely mindenkor nyil-
ván való. Az mit pedig az Luther
Vallásra

Vallásra most mondek; ugyan azont
érted az Calvinista, és Viszakerefsz-
telők Vallásirais. Mert, mind az há-
romnak hasonló igye, hasonló úyfá-
ga vagyon: de hogy értelmesb legyen
az beszéd, és ottan ottan ne kel-
lessék úntig mindeniket nevezgetni,
azért neveztem csak az egyiket.

Az Sz. Hierónymus beszédivel ba-
ronálom azért ezeket be, ki ilyen-
képpen ír: *Ki mondom neked, az én el-
memnek rövid, és nyilván való értelmét: sine.*

Abban az Anyaszentegyházban kell meg ma-
radni, mely az Apostoloktól fundáltatván,
mind ez mái napig meg marad. Hogy ha
valahol hallandó, hogy azok, az kik Ke-
resztényeknek mondatnak, nem az Vr Iesus
Christustól neveztetnek, hanem mástól va-
lakitól, úgy mint Marcionistáknak, Va-
lentiniánusoknak, Montanistáknak, vagy
Campitanistáknak; tudgyad, hogy nem az
Christus Anyaszentegyházá, hanem az An-
tichristus Synagógája az. Mert csak abbó-
lis, hogy utóiban kezdettének, azoknak je-

lentik magokat, az kiket eléve meg jöved-
dölt volt az Apostol. Ne is hiélkedgyenek
azal magoknak, ha nekik úgy tétzik, hogy
az Sz. Irásnak részeiből feytegetik az mit
mondanak: holot az ördögis szóllot nemel-
lyeket az Irásból; és az Sz. Irásnak mi volt-
ta, nem annak olvasásában, hanem értésé-
ben áll. Ezek az Sz. Hierónymus be-
szédi. Az úylág azért, jele az Eret-
neklégnek, mellyet az Apostol jó ide-
jén meg hirdetet: az úy nevezetis, je-
le az úylágnak: az Szent Irás forga-
tás, köz az ördöggel minden Eret-
neklégnek.

*Második Ok: Az rendel
egymás után követhözésben va-
ló meg fogatkozásból
vétetet.*

*Rendelegy
más után
való kö-
vetkőzés
nélkül vá-
nak.*

Második ok, mellyért nem kell
ezeket az Vallásokat javallani,
ez: mert nincsen ezekben, az Egy-
házi szolgáknak egymás után rendel-
való követhözések, úgy hogy az ő
Páfstor

Páfstorinak rendit, az Apostoloktól
félben szakadás nélkül ala hozhatná-
jak; az mely rend szérent egymás u-
tán való követhözés, szükfeges ahoz,
hogy valamely Vallás, vagy Anyaszét-
egyház, Apostoli Vallásnak, és Gyö-
leközetnek tartafsék. Mert az ilyen
követhözés nélkül, az Apostoli Anya-
szentegyházzal egybené ragasztatik,
sem az tudomány, sem az gyöleközet.
Ezért az Sz. Atyák szerénfszerte irá-
sokban azt tanítták; hogy, valakik
azzal dicsekednek, hogy ő nállok va-
gyon az Christusnak igaz Anyaszent-
egyháza, meg kell azoknak mutatni,
az ő Páfstókjóknek rendel egymás u-
tán való követhözéseket, és azt, szin-
te valamely Apostolig, szakadás nél-
kül fel kell vinni. Ha pedig ezt nem
cselekedhetik; nyilván meg győzet-
tetnek abból, hogy nincsen ő nállok
az Christusnak igaz Anyaszentegy-
háza. Igy szól Optátus Milevitánus,
el akarván azt az Donatistákon érni,
1 a hogy

Libr. 2. cõ-
tra Parme-
nianum.

Libr. de
Prescrip-
tione
adversus
hereticos.

hogy ő nállok Anyaszentegyház nin-
csen: *Mutasátok meg*, ugymond, az
ti Prædikáló széketeknek eredetét, az kik
tiéteknek akarjátok tulajdonítani az Anya-
szentegyházat. Tertullianus így be-
szél: *Mutasák eredetét az Eretnékek az*
Ecclesiájoknak, feytegessek ki rendit az ő Pü-
spókoknak, az kik rénd szerént úgy követ-
köztek légyen eleitül fogva egymás után,
hogy ama első Püspöknek, az Apostolok kö-
zül, avagy az Apostoli férfiak közül volt
rendelője, és elől járója. Vgyan ezen e-
rősséggel élnek széllyel irásokban az

(a) Lib. 3. tób Szent Atyák, ugymint, (a) Irenæus
cap. 3. (b) Epiphani^o, (c) Hieronymus, (d) Au-
(b) *Heresi* gustinus, és egyebek.

27.
(c) *Contra* Nyilván való dolog pedig az, hogy
Lucifer. ezt sem az Lutherek, sem az Calvinis-
(d) *Cap. 4.* ták, sem az Viszakereíztelők, meg-
cont. epist. csak külső szinnelis nem cselekedhe-
fund. tik. Mert, kérlek felelyreá: Luther-
az ki nagy részre találója, és születé-
ezeknek az Vallásoknak, ki után kö-
vetközöt rénd szerént az ő hivatal-
lyában

lyában? Kicsoda Prædikálószékit, és
méltóságát foglalta el? Kicsoda volt
ő előtt az Luther Vallásnak Püspö-
ke: Kicsoda volt Calvinus, vagy Zvin-
glius előtt, az Calvinista Vallásnak
Pásztorja? Hogyha senkit nem mond-
hatni; nyilván való, hogy azokban
nincsen amaz rend szerént egymás
után való következés, mellyet az Sz.
Atyák meg kívánnak ahoz, hogy va-
lamely Anyaszentegyház az Aposto-
lokkal öszve kapcsolatsék.

Ísmég: Né csak az Tanító székből, és
méltóságban nincs egymás után való
következés nállok; de az Apostolok-
túl származot Egyházi hivatalra való
szentelés nélküli vannak. Mert az
Egyházi szolgákban, mindenkor két
féle hatalom kívántatott, mellyeknek
úgy kell az Apostoloktól eredetet
venni, hogy az ő folyása, félbe soha
se szakadót légyen; mint ez előtt az
Hetedik okoskodásbā meg mondók.
Első: az *Papi rendnek hatalma*, mely ál-

*Fel-szen-
telés nél-
kül van-
nak;*

tal léfzen az áldozat tétel; az Sacramentumok szolgáltatása, az híveknek meg szentelésükre. Második: az *Egyházak gondviselésének hatalma*, mely az Anyaszentegyháznak gondviselésére, és az Isten igéjének hirdetése által, az híveknek legeltetésére adatatik.

Ezek közzül, eggyiket sem vihetik az Apostolokra az Atyafiak. Mert, egy az, hogy rend szerént egymás után következő Tanítók nem voltak Luther előtt, kikről néki az az hatalom adathatott volna: Más az, hogy meg kellene mutatni, kicsoda szentelte legyen Luthert, vagy Calvinust az ő Gyöleközetek Püspökének. Ha azt mondgyák, hogy semmire nem kívantatik az Szentelés: ezzel elle-ne mondnak az régi Szenteknek, és az Anyaszentegyháznak ez dologban való rendtartásának. Mert soha senki az Anyaszentegyházban oly Püspöknek nem tartatot, hogy az Püspöki rendnek

rendnek minden tisztiben el járhatna, valaki más Püspöktől fel nem szenteltetett, ki mellet, az Apostolok rendeléséből, más két Püspöknek kell lenni: az mint erről nyilván való parancsolat vagyon, *Can. 1. Apostolorum, & Can. 4. Synodi Nicena*; és az Apostolis jelenti, írván Timótheus Püspöknek, és ilyen beszédekkel intvén őtet: *Vesztében ne hadgyad azt az maláfszót, mely te benned vagyon, az mely adatott neked az Vének kezeinek te rád való vetésével*: az az, az Püspökök giöleközetinek, az kik az szentelő Püspökkel együt vetik vala kezeket arra, az kit fel kell vala szentelni; mint az Sz. Atyák magyarázzák.

Mind ezekből nyilván ki tetzik, hogy az Lutherek, és Calvinisták, eggyik hatalmat sem vöttek az Apostoloktól; és eggyik hatalom szerént sem származnak az Apostoloktól; eggyiket sem vihetik az Apostolokra: és így, nincsen nállok az Christusnak

igaz Hiti, és Anyaszentegyháza. Mert ennek, mind az két hatalomra nézve, az Apostoloktól kell eredni, és ő hozzájuk kell ragasztatni, az mint megmutatók.

Vgyanis, minden lelki hatalomnak, Christustól kell eredni az Apostolok által, és azok által, az kik azok helyében egymás után következővén, azon tisztben, és hivatalban állottak bé: Miképpen az testi életis, egymás után következő születés által, az első embertől származik mi reánk, az közben lévőek által. Es miképpen az O Testamentomban, senki nem lehet vala Pap, hanem az kik az Lévi nemzetsegből származnak vala Arontól: Azonkeppen az Vy Testamētomban, senki nem lehet Pap, vagy Püspök, hanem csak azok, az kik az Papi rendnek, és az Egyházak gondviselésének hivatalyában, az Christustól, úgy mint fő Paptól származnak, az Apostolok által, és azok által, kik az Apostolok

stolok helyében állottak tisztviselésre. Mint szinte hogy azért az Sidók Synagógája, nem lehet vala oly Papok nélkül, kik félben szakadás nélkül származnak vala Arontól: Azonképpen az CHRISTVS Anyaszentegyháza sem lehet Papok, és Püspökök nélkül, kik szakadás nélkül való rendel származnak az Apostoloktól, és azoktól az kik az Apostolok tisztiben állottak. De az Luther, és Calvinista gőlelkőzetbē, soha nem vóltak ilyen Tanítók; soha nem vóltak ő nállok törvény szerént fel szenteltetett Püspökök, kik az Egyházak gondviselésének hivatalyában az Apostoloktól, vagy azoktól származtak vólna, kik az Apostolok helyében következtek az Anyaszentegyháznak gondviselésében. Nyilván való dolog azért, hogy ő nállok az CHRISTVS Anyaszentegyháza nincsen.

Harmadik Ok: Az hivatalban való meg fogyatkozásból vétetik.

Harmadik Ok, mellyért az mai fok Vallásokat nem méltó követni, imillyen: Ezeket az Vallásokat olyak hozták közinkben, az kik senkitől né küldettek törvény szerént, hanem csak magok akarattyaából jöttek: mely dolog az tudományokat és Vallásokat méltá kétségessé teheti, és az ó Tanítójokra gyanút hozhat hogy farkasok, és hitetők légyenek. Mert senki nem prædikálhat az Anyaszentegyházban, hanem ha törvény szerént való hivatalya vagyon, az Apostolnak amaz mondása szerént: *Miképpen prædikálnak, ha nem küldetnek?* Es ha küldömben volna, nagy zűrzavar, és esz veszés támadna az Anyaszentegyházban. Mert akárkijs magának koporíthatná az prædikállásnak, és az Anyaszentegyház igazgatásának tisztit; és akarmi-

*Ad Rom.
10.*

akarmiémű tévelygésekétis szabadó hintegethetne. Es ha ez világi birodalmokban, és az emberi társaságban, senki elő né tofzhattya magát; senki tisztet nem vehet magára az népnek igazgatására az világi dolgokba, melyek csak az testi életre tartoznak, hanem az Fejedelemtől kell arra rendeltetni: menyivel inkább az Anyaszentegyházban, (mely az Christushnak lelki országa), né tulaydoníthat senki magának az örök üdvösségre néző dolgokban, az lelkek gondviselésében, az híveknek igazgatásában, Papi hatalmat hané attúl kell várni, és attúl kell rendeltetni, az ki az Anyaszentegyháznak Igazgatója, és az ki mindé szentes dolgotnak Fejedelme? Sokkal inkább el kell távoztatni az Anyaszentegyházban, az gondviselő birodalomban való zűrzavart, hogy sem mint az külső Fejedelőségbe: holot amaz, lelkeknek vezedelmében járo dolog; imez pedig, csak jószágukba, vagy testünkbe való kárra nézzen. An.

Ioan. 10.

Annak fölötté, azt mondgya Christus Vrunk: hogy, *Az ki nem az aytón mégyen az juhok aklában, hanem másunnan hág be; lopó és lator az.* De az ki törvény szerént való küldés, és méltóság nélkül ragadgya magának az Pásztorlágnak tisztit az Anyaszentegyházban; nem az aytón mégyen bé, hanem másunnan hág be, mint az Sz. Atyák magyarázzák, és magábannis elégge nyilván vagyon. Mert: *Az aytón bé menni*, mit téfzen egyebet, hanem, Törvény szerént való úton, törvény szerént való hatalomból bé menni? Vgyanis, az Aytó, rend szerént való út; mely arra rendeltetet, hogy azon járjanak bé az akolba. Melyre képest, azt az méltóságot jegyzi, mely által az Egyházi szolgáknak bé kell bocfáttatniok az CHRISTVS aklában, az CHRISTVS juhainak igazgatására, és legeltetésére.

Ioan. 17.

Ísmég Sz. Ianosnál, így szól az Vt CHRISTVS: *Az ki magától szól, tulydon*

laydon dűcsőségét keresi: az ki pedig annak dűcsőségét keresi, az ki őtet küldötte, ez igaz; és hamiság ebben nincsen. Mely beszédekben azt jelenti, hogy nem kell azoknak hinnünk, kik törvény szerént nem küldettenek, hanem csak magok akarattya szerént jőnek, mert az magok dűcsőségét keresik: és így nem az igazsághoz, hanem az magok tiszttségére, és hasznára szólnak, minden tanításokat arra igazgattyák.

Végezetre: az Apostol az Sidókhoz írt levelében, oly igen szűkségfnek tartya ezt az hivatalt, hogy még CHRISTVS Vrunkbannis meg kívánnya azt: *Senki nem vészen*, ugymond, *magának tisztet, hanem az ki hívatik Istentől, mint Aaron: Így Christusis, nem maga híresítette el magát, hogy fő Pap lenne; hanem az ki ezeket szólotta ő neki: En Fiam vagy te, én ma szűltelek téged.* Ebből vagyon, hogy CHRISTVS Vrunk annyiszor szól az Sidóknak az ő küldetése felől; hogy tudni illik; Maga-

Ad Heb.
5.

Magátul nem jót, hanem az Aryátul küldetet legyen; és ezt sokképpen megis bizonyította.

Ezekből igen szépen következik; hogy Luther, Calvinus, és ezekhez hasonló úy Tanítókat nem kell hallani: sőt, azoknak tudományokat el kell távoztatni. Mert nyilván vagyon, hogy ők senkitül olytúl nem küldettek, az kinek törvény szerént való méltósága lótt volna az hivatalra, hanem csak magoktul jöttek: nyilván vagyon az is, hogy csak magok vöttek magoknak méltóságot, és Pásztori tiszttet az újításra: hogy nem az aytón, és törvény szerént való móddal mentek bé, hanem másunnan hágtak az akolba; és így, az Vr CHRISTVS törvénye szerént, lopóknak, és latroknak kell őket tartanunk.

Talám azt mondgyák; hogy, Eoker személye szerént ő maga az Vr Christ küldötte, mint régen az Proféták az népnek tanítására, szokot rend kívül küldet-

*Nem küldettek az Christus-
völ.*

küldetnek valá az Istentül: és az mint az Apostolok küldettek Christustul ez világnak meg térítésére: és az Vrnak menyben menetele után Sz. Pál, az ki nem emberektül küldetet, sem nem emberektül vötte az Evangelio-
mot, hanem szinte ő magátul az Vrtül.

De Előszór: nem elég azt csak nagy bátran mondani, és teli torokkal kiáltozni; hanem megis kellene bizonyítani. mert ha azt nem cselekeszik; az népnek, és az rend szerént való Pásztoroknak, igaz, és törvény szerént való okot hagynak, hogy őket meg vesfék, mint nyilván való csalárdokat: mint szinte hogy az Proféták, és Apostolok nem csak mondották, hogy Istentül küldettek; hanem azt, Isteni jelekkel bővlegeffen megis mutatták.

Mátodszor: Mindé üdöbő, minden Eretnékségek Vezéri, és mindé hamis Proféták ugyan ezent módották; tudni illik, hogy Eok Istentül küldettek,

és méltóságokat Istentől vették. Vagy azért mind ezeknek szállást kell adnunk; vagy ezeket egyenlőképpen mind meg kell vetnünk. Mert, miért hidgyem azt inkább, hogy Calvinus küldetet Istentől, és nem Luther, vagy Mennon, vagy Munczérus, vagy Arius, vagy más valameli Eretnek káláuz? holot Calvinusis; az ő Istentől való küldetésének, nagyobb bizonyítást nem mutathattya az többinél?

Harmadszor: Ha Calvinus Istentől küldetet; Luther nem küldettetet az Istentől: és így vizontag, Ha Luther Istentől küldetet; Calvinus nem küldetet. Mert ezek ketten, ellenkező tudományt hirdetnek; és mindenik, az másik tanítását tévelygésnek, és eretnekiségnek mondgya; mindenik, az másik Vallását rontya: Annakokáért, ha mind ketten Istentől küldettek; az Isten lelke ellenkezik magával, magát meg tagadgya, egyik által el rontván, az mit az másik által építet.

építet. Az Istentől küldetet Proféták közöt, mindenkor nagy egygyeség volt az tudományban; viszáldas, és egyenetlenség nem volt.

Negyedszer: Hogy ha Lutherus, vagy Calvinus Istentől küldetet, az Anyaszentegeháznak az elébbi igaz abrazattyának meg hozáfara; azt kérdem: Micfoda helyben adta ő reájok az Isten, ezt az Egyházi szolgálatot? Minémű beszédekkel szóllot nékik, akár belső, s'akár külső képpen? Az Anyaszentegeháznak, az elébbi igaz formára való hozáfának főfő részeire, miképpen tanította meg őket? Minémű rendet, és módot adot elejökben? Miképpen, és micfodás abrazatban jelent meg nékik? Külsőképpenné, látható formában, az mint Sz. Pálnak; vagy belsőképpen, elmebeli látás által, valami el ragattatásban, az mint az Profétáknak, és Sz. Iános Evangelistának, az Mennyei látásfról írt könyvben? Mert az Isten mind meg

szokta ezeket tartani, mikor valaki-
ket bocfát : és az Profétákis, mind-
gyárt az ő prädikatiójoknak kezde-
tiben, ezeket meg mondgyák vala,
hogy értené az nép, kitül küldettek
vólna; és micfoda parancsolatot biz-
tak vólna reájok: az mint meg tertzik
az Elaiás Proféta könyvéből, *Cap. 1. 6.*
és sok több részeiből. Az Jeremiás Pro-
fetaéból, *Cap. 1. 2. 3. & c.* Az Danielé-
ből, *Cap. 2. & 9.* Végezerre: minden
Proféták, mindeneknek előtte eze-
kről szoktak emlékezni, az mint meg
láthatni az ő Profétiai könyvökben.
Hasonlóképpen, jól tudgyuk aztis,
az Vr-CHRISTVS micfoda időben,
és minémű beszédekkel küldötte el
az Apostolokat, és mit parancsolt lö-
gyen nékik, &c.

De ezek az úy Proféták, oly maga
gondolatlanok vóltak, hogy nem vót-
ték eszekben, hogy nékikis valamit
effélet kellett vólna gondolniok, ha
immár izemély szereznt Istentül ő ma-
gátul

gátul küldetteknek akarnak vala lát-
tatni. Azért, sohílt ingyen még csak
emlekezeti sincsen ennek ő nállok.
Mely igen bizonyos jele, hogy csak
az szükség kényszerítéséből költöt ha-
zugság az, mikor azt mondgyák, hogy
Eok az Istentül küldettek. Mert ki-
csodának lehet kétsége abban, hogy
ha ennek az Istentül való küldésnek
csak igen kicsin szinét érzették vól-
nais; soha semmiképpen azt írások-
ban el nem halgatták vólna: hanem
mindgyárt ez egész világnak ki hir-
dették vólna, meg jelentvén annak
idejét, helyét, modgyát, az Vr paran-
csolattyát, és az több ide tartozó körül
álló dolgokat:

Otódíszór: azis ezekhez járul, hogy,
Ha Istentül küldettek vólt azok; nem
csak úgy küldettek, hogy az emberek
erkölcsét meg jobbitanak, mint az
Proféták küldetnek vala: hanem úgy
küldettek, hogy az egész Hitnek tu-
dományát, és az egész Vallást helyére
hoznak.

hoznák. Annakokáért, fölötté szük-
 féges vala, ennek az küldésnek tekél-
 letes, és fogyatkozás nélkül való meg-
 írása; és azoknak is az főfő részeknek
 meg jelentése, az mellyeket helyre
 akar vala állatni az Isten. mert mind
 ezeket, az Istennek önnön maga be-
 szédivel, és az ő nevével kell vala az
 Anyaszentegyház eleiben adni: az
 mint az Proféták cselekedtek, mikor
 az Isten parancsolatit, Isten nevével
 adgyák vala az nép eleiben. De nem
 illyen rendel mentek elő dolgokban,
 ezek az úy Proféták: hanem törté-
 netből, az mint az dolog hozza vala,
 eggyik értelemről másbá vitettenek.
 mint az versengésben, és vetekedé-
 sekben szokot lenni, mikor az embe-
 rek néki gyuladnak, vagy meg búsul-
 nak: és oly kaptára vonszák vala tani-
 táfokat, az mint naponként eszekben
 vészik vala, hogy alkotásban elő vi-
 hetnék dolgokat, és az Pápa méltó-
 ságának (mely által kárhoztatnak
 vala)

vala) árthatnának. Mert az mit itil-
 nek vala, hogy az Pápa dolganak leg-
 inkább ártana, vagy az magok méltó-
 ságának használna; azt ragadgyák, és
 vitattyák valá, mint az Hitnek erős
 ágazattyát, és az Isten igijének vele-
 jét, mint ide aláb meg mutattyuk.

Hatodszor: Az emberi társaságban,
 hogy valamely helynek igazgatására
 Tisztet végyen valaki magának; nem
 elég azt mondani, hogy őtet az Feje-
 delem küldötte, annak az tisztnek bi-
 ráfára: hanem, ha az Fejedelem tá-
 vúl vagyon, és szemtől szembe aka-
 rattyát ki nem érthetni, szüktség hogy
 illendő levelet mutasson, mely az Fe-
 jedelem pecsétivel meg légyen erős-
 sitve. mellyet osztán igé jól meg hán-
 nak vetnek, hogy valami csálárdság
 ne légyen az dologban: és, hogy ha
 valami jelőségét saydittyák az álnak-
 ságnak, bé nem vészik, mig nem tel-
 lyességgel meg igazítja magát. Ezét
 lattyyuk az Tisztartókban, és Pápa Kő-

vetiben, kiknek meg kell mutatniok pecsétetes leveleket, mellyekben meg légyen írva az ő küldések, és az reájok bizot dolog. mert külömben bő nem vétetnek; sem semmi méltóságok nincsen. Micfoda esztelenfég azért, az Anyaszentegyházban, és az *CHRISTVS* országában úy embereknek helyt adni, még pedig ollyaknak, kik nem csak Pásztorok, hanem ugyan az egész Vallásnak, melyből az Anyaszentegyház ál, más formában változtatói légyenek? Es ezt, csak szinte azért cselekedni; mert ők azt mondgyák, hogy Eok az Christustúl küldettek; hogy Eok az Istennek lelkétül vezéreltetnek: noha ez mellet semmi pecsétetes levelet nem mutatnak, sem jelt nem adnak, mellyel azt meg bizonyítsák?

Hetedszer: Ezekhez járúlnak több nyilván való jelek, mellyekből ki tetszik, hogy ők az Christustúl nem küldettek: úgy mint, az ő fellel életek, kevély-

vélyfégék, az Sz. Atyáknak meg vetések, tévelygések, és hazugságok mellyeket kezekben kapunk, az ő tudományoknak álhatatlan volta, mellyekről az következőzendő Okokban, bővsegeffen szóllunk.

Végezetre: Eok azt tanittyák, hogy, Semmit nem kell hinnünk az kívül, az mi az Szent Írásban vagyon. Mutassák meg azért azt az Sz. Írásból, hogy ők Istentúl küldettek, az Anyaszentegyháznak meg újítására, vagy régi igaz abrazattyára való formálására: mely helyen: micfoda beszéddel mondgya az Szent Írás, hogy ez az méltóság Istentúl engedtetet Luthernek, vagy Calvinusnak? mert külömben, az magok ítéleti szerénis nem hihetünk nekik, sem őket az Anyaszentegyháznak meg jobbitói gyanánt bő nem vehettyük.

Negyedik Ok: Az csuda tételekben meg fogyatkozásból vétetik.

Gyanúsok lehetünk ezekhez az úy Vallásokhoz, mind az ő találoival egyetemben. mert minden csuda tételek, és Isteni jegyek nélkül hoztattak közinkbe: Maga ezek fölötté igen szükségesek valának.

Elsőben : Hogy így meg mutatták, hogy ők nem csalárdok, hanem Istentől küldöt igaz Lelki Pásztorok; és tellyességgel meg nyernék aztis, hogy őket az Anyaszentegyháznak bé kellyen venni. Mert, mint hogy az Sz. (a) Írásból bizonyos, hogy az utolsó údókben sok hamis Proféták jönek, kik azzal kelletik magokat, hogy ők Istentől küldettek : azonközben pedig, az (b) Vr CHRISTVS erőssen meg parancsolta, hogy azokat igen el távoztassuk. Ebből ki tetzik, hogy egy úy Tanítót sem kell bé vennünk,

valaki

valaki az ő Istentől való küldetését bizonyossá nem téfzi, és elégendőképen meg nem bizonyította: sőt ugyan gyanakodnunk kell ő hozzájuk. De soha semmiképpen bizonyossá azt nem tehetik külömben, hanem csak Isteni jegyek által; úgy mint, csuda tételek által, jövőendő mondások, titkos dolgoknak meg jelentési által, &c. Mert holot ezek az teremptet állatoknak erejét fellyúl müllyák; nyilván való dolog, hogy Istentől vannak. Innét vagy on, hogy ezek szinte olyak, mint az Istennek pecsétivel meg erősített levelek, mellyekkel meg bizonyítatik az Istentől való küldetés. Valakik azért, magátúl az Istentől személy szerént küldettek valaha az népnek tanítására; csuda tételekkel, vagy egyéb természet erejét meg halladó jegyekkel fel készúlve jöttek, mellyekkel az ő küldetésüket az nép előtt nyilván valóvá tótték. Így, mikor Moyses ki akarná hozni Egyiptomból az Is-

K 5

rael

Az csuda tételek szükségesei

(a) Matth.

24. Marc.

13.

1. Tim. 4.

2. Tim. 3.

2. Pet. 3.

(b) Matth.

23. 24.

raél fiait, és nékik Törvényt akarna adni; nagy csudák tételére való harallommal jöve az Sidókhoz : és, magais számtalan csudákat tót, az Isten is ő körülle, látható ábrázatban fokszor meg jelenvén néki. Azonképpen az Profétákis, vagy csuda tételekkel, vagy titkoknak megjelentésével bizonyítottak az ő küldetések. Vgyan ezent cselekedte ő magais az Proféták Vra : az ki noha világossan meg mutathatná az Sz. Írásból, hogy ő legyen az Messiás; Es ez, csak az Keresztelő Szent Iános bizonyfág tételéből is eléggé meg tetzhetnék: mindazáltal, mindgyárt az ő prädikállása kezdetiben, nagy fok csuda tételekkel meg mutatta, hogy ő az Atyától küldetet az embereknek údvóiségre : és az Fariseusoknak, az kik reá való gyűlölségből nem akarnak való hinni, azt mondogta; hogy, Ha néki nem akarnak magáért hinni, az ő cselekedetinek nagy vóltatúl meggyőzet-

győzetvén, hinnének. Ezen szerént, az Apostolokis az Sidóknál, és Pogányoknál, fok csudákkal bizonyítottak az ő küldetések. Végezetre: ugyan azont cselekedték fok külömb külömb féle Nemzeteknek első Doctori, kik azokat az Pogányfágból, az mi Hitünkre térítettek. Annakokaért, holot ezek az úy Proféták azt mondogyák, hogy Eok személy szerént önnön magátúl Istentúl küldetek; hogyha azt csudákkal, és természet ereje fölöt való jegyekkel meg nem erőssítik, az mint cselekedtek egyebek, kiket ő maga küldöt az Isten; soha beszédeknek helyt nem kell adni.

Abban pedig nincs semmi akadály, hogy Keresztelő Sz. Iános csudákat nem tótt. mert az Isten ő körülle fok csudákat, és természet fölöt való dolgokat cselekedet, az mellyekből elég bizonyos lehetet az ő hivatallya. Az ő életinekis keménysége, és erkölcsi-

nek

nek szent volna, nem kicsin csuda vala. Annakokáért, senki nem kételkedhetik vala abba, hogy ő Istentől küldetet nem volna.

Másodszor: Az csuda tételek igen szükségesek valának azért is az úy Tanítóknak, hogy meg bizonyítanak azt, hogy ők nem csak arra küldettek, hogy az emberek erkölcsében jobbitást tegyenek: hanem hogy az egész Keresztyén Vallástis más formában rendellyék, és meg jobbitják; hogy az el rőlot Anyaszétegyházat fel eppitfék; az el őltatot CHRISTVS orízágát fel támaszák, és mindeneket meg újítanak. Minémű nagy csudák keltenek vala arra, hogy ez világ meggyőzetternék, és kötelefnek hinné magát az ilyen képtelen, és hihetetlen dőlgoznak hitelére, és hogy őket olyanok gyanánt kellyen bé venni, az minéműknek magokat mondgyák vala? Ha szinte ezer halottat támasztottak volna is, és száz ezer fántákat, vakokat,

vakokat, gutta ütötteket gyógyítottak volna is; alig lőt volna elég ilyen nagy dolognak el hitetése. Elsőben: Mert Sz. Pál azt mondgya: *Ha szinte mi, vagy Angyal az, égből predikálnais ti néktek mást, az kívül, az mit predikállottunk ti néktek; Atok légyen.* Es ugyan azont ismég elő fordítvá nagyobb erőségért, azt mondgya: *Az miné immár meg mondtam, most is ismég ugyá azont mondom; hogy, ha valaki ti néktek predikálland valamit, az kívül, az mit immár vőttetek; Atok légyen.* Ha még az Angyalnak sem kell hinni, midőn valamit ellenkezőt hirdet, az bé vőtt hitnek tudomāya ellé: minémű sok, és nagy csudák kevántatnak ahoz, hogy valákinék ilyen nagy dologban bizonynyal hihetnének? tudni illik, hogy az CHRISTVS Anyaszentegeyházatellyesféggel el eset; hogy az igaz Hit el őltatot, és balványozásfá változot; hogy mindenek ez ideig az kárhozatnak állapottyában voltak; hogy az Vallás.

Ad Gal. 1.

Vallásnak fő ágazatit meg kellyen
 újítani; és hogy Luther, vagy Calvi-
 nus küldetet Istentől, erre az meg úji-
 táfra? Nem méltó dolog valaé, hogy
 az Apostoloknak, és az Vr Christu-
 sának minden csuda tételek meg eleve-
 nednének ebben az Vjítóban: Ennek
 fölött: több ezer esztendejénél, miúl-
 ta ez az Római Közönféges Vallás, az
 egész világot el fogta, és békeféges
 uraságába volt az Keresztyénfégnek;
 úgy hogy az ez egész világ, az CHRI-
 STVS igaz Hitinek tartotta, és az kik
 attúl el szakadtak, Eretekeknek
 ítélte. Tehát, ebből az örökfég-
 ből, nagy, és nyilván való Isteni jegyek
 nélkül (mellyekből világossan meg-
 tetsék, hogy hamis birodalma volt)
 ki nem vettethetik. Ezeknek pedig
 az jegyeknek, oly nyilván valóknak
 kell lenni, és úgy meg kell az embe-
 rek elmejeket győzni, hogy az tétó-
 vazáfra, sohult semmi hely ne hagyas-
 sek. mert különben nem tartozik
 senki

senki nékik hinni; sőt inkább tartozik
 minden okos ember annak kedvez-
 ni, és azt az Római Hitet óltalmazni,
 az melynek tudgya régi örökös urasá-
 gat. Azis járulézekhez, hogy az Ró-
 mai Hit, mind azokban az fok száz
 esztendőkbé, mellyekben uralkodot;
 fok csuda tételeknek, nagy bölcsfég-
 nek, és az ő követői szentfégének dű-
 csóségével tündöklöt, és meg mostis
 tündöklök. Szűkfég tehát, hogy több,
 nagyob, és nevezeteseb csudákat állas-
 sanak az Római Hitben lött csudák-
 nal; ha azt akarják, hogy az Római
 Hit, törvény szerént le veresék, és ki-
 rekesztesék. Azonképpen, nagyob
 bölcsfég, híreseb nevesb szentfég ke-
 vántatik az új Vallásoknak követői-
 ben, hogy sem az Római Anyaszent-
 egyháznak követőiben valaha talál-
 tattak.

Végezetre: Mikor az OTesztamen-
 tomnak Hitit az Sidóknal meg kell
 vala változtatni; és az arnyékból az
 való.

valósággra, az példárúl az igaz abraza-
tra kellene által menni: noha az *Vt*
CHRISTVS, az *Sz. Irásból* nagy vi-
lágossan meg mutatná, hogy annak
az változálnak szükség volna meg
lenni; és hogy ötet Isten ugyan az ve-
gre küldötte; mindazáltal mégis nagy,
és fok csuda tételekkel akarta azt e-
rősíteni, hogy semmi této vázáfra va-
ló alkolmatosságot ne hagyna nékik.
Annakokáért, itillyüké, menyi, és mi-
némű nagy csuda tételek kévantat-
nak, mikor az úy Testamentom Hi-
tinek meg változtatásárúl vagyon az
dolog? mely felől nyilván mondgya
az Irás, hogy soha többé meg nem
változtatik, hanem az Istenis mellet-
te léfzen mind világ végezetig; és az
pokol kapui, az ellen hatalmat nem
vehetnek? Vallyon azért, találtatiké
oly csesz ember, az ki ilyen nagy, il-
lyen úy, és ilyen hihetetlen dolgot,
mely az *Sz. Irással*, és az régi *Sz. Atyák*
ítéletivel ily nyilván ellenkezik; nagy
csuda

csuda látások nélkül magával el hi-
tesse.

Ezekből ki tetzik, hogy meltán
kivánunk mi az *Vyjtóktul* csuda té-
teleket; és hogy ők igen hamissan.
bánnak mi velünk, mikor azt kíván-
nyák, hogy nékik illyen nagy dolgok-
ban hidgyünk csuda tételek nélkül;
és hogy ha mindeneket nem hiszünk,
nagy üldözéseket indítanak ellenünk.

Erre ők azt felelik: Mi az *Sz. Irás-
ból* bizonyíttjuk tanításunkat. Nem
tagadom, az *Irással* bizonyítottok; de
az ti tulaydon értelmetek szerént vé-
szitek az *Irást*, nem az *Sz. Atyáknak*
egyenlő értelme, és az *Anyaszentegy-
ház Doctórinak* magyarázattya sze-
rént, kik az mi perlódésink előtt éltek:
és így kétes nem lehet az ő monda-
sok, mintha valamely félnek kedvez-
tek volna.

Ennek fölötte: Az ti argumento-
mitokat, az *Catholicus Doctórok* igé-
kúnyen meg feytik, és semmivé té-
zik

szik mint egy pók hálót. Ez fölöt: Im-
már nyolczvan, vagy kilenczven esz-
tendőtől fogva, ugyan sok úy Refor-
mátorok, az el romlot Anyaszentegy-
háznak sok fel éppítői, az el óltatot
Hitnek nem kevés élelőzői találkoztak;
kik noha önnön köztök fölötte igen ellenkeznek, és egymást viszon-
tag rontják, midőn az egyik fel bontja azt,
az mit az másik éppítet: mindazáltal minnyájan az Sz. Írásból bizonyítják tanításokat; minnyájan azt vitatták,
hogy csak szinte az Istent igijének bizonyfágára támasztják igyeket; csak az egy Sz. Írást vetik
fundamentomának az ő éppületeknek. Annakokáért, vagy mind bé kell fogadnunk ezeket, vagy inkább mind egyaránt el kell őket távoztatnunk.

Végezetre: Semmit nem kell hinni, az ő tetzések szerént, hanem csak az mit az Sz. Írás tanít. Mutassák meg tehát az Szent Írásban, hogy őket az Isten

Isten küldötte, az Hitnek, és az megromlot Anyaszentegyháznak fel építésére?

De talám azt mondják: hogy az Csuda tételekben sem fogatkoztak meg, mert elég nagy csuda az, hogy ilyen rövid idő alatt, ezt az úy Evangéliomot, ilyen soká bé vőtték. Ez mondanak talám volna valami színe, ha az ő Vallások keményeb, és az testnek nehezebb volna, hogy sem mint az Római Hit: De holot az Római Hitnek szanyarúságát, és zablájat tellyeséggel fel bontja, és az testnek minden szabadságot enged; mit csudállyuk, ha sokan az igát ki akarván rázni, az tágas útra indulnak? Nem csuda, ha az nehez állatok alá élnék, midőn semmi tartoztatások nincsen: az sem csuda, ha az folyó vizeknek, el vágván töltéseket, önnön könnyén az tengerbé sietnek. Az mi rölöt természetünk is igen haylandó az szabad életre, melyet ezekben az úy Vallásokban meg talál.

L. 2. Annak.

48 **MELLYIK VALLAST**

Annakokáért, azoknak követésére
örömezt adgya magát, né azért hogy
az okoknak erejétől meg győzve, és
szentebbeknek hinné azokat; hanem
azért, hogy meg találja azokban, az
mit régen kereset, tudni illik, hogy az
tisztaságos Vallásnak, és Isteni féle-
lemnek színe alatt, szabados, és lágy
életet viselheffen.

Hozzá adom aztis; hogy, azzal az
Csudával ez úy Vallások közzül, mayd
mindenik egyaránt kérkedhetik. Mert
nem csak az Calvinistákhoz, de az
Lutherekhez, és Anabaptistákhoz is
elég sokan gyöltek. Ez szerént tehát,
mind egyaránt szentek, és Istentől
származot tudományok léznek ezek
az Vyságok? De az Isten, magát meg
nem tagadhattyá; sem az mit egyszer
meg erősítet, azt el nem ronthattyá:
és így ilyen ellenkőző, és egymást
karhoztató Vallásoknak is oka,

és szerzője nem
lehet.

Eotodik

KELLYEN VALASZTANI. 149

Eotodik Ok: *AZ úy Tanítók*
életinek, és erkölcsének állapattyából
vétetik.

Ezek az Vallások, gonosz életű, és
egyalázatos hírű nevű emberektől
hozattak ez világra; az kik kevélység-
gel, irigységgel, szitkos átkozodással
tellyesek voltak; és semminek ke-
veseb jelét nem mutatták erkölcsök-
ben mint annak, hogy ők Apostoli
lélektől hordoztatnának.

Mert, az mi illeti az Luther életit,
tudgyuk hogy ő Barát volt; és közel
tizen ött esztendeig Pap volt: és így
két féle fogadással volt köteles az tisz-
ta életre. Ez után, el hagyván az Ka-
lastromot, el hagyván öltözetit, és
szerzetit, az külső világi életre hayla:
egy Apácát vinn ki az Kalastromból,
azt magának feleségül vőve, és véle
lakék: mely dologban, az egész Ke-
resztyén világ itéleti szerént, két féle
szentség törésben eset, és azt szüntes-

L 3

len.

len újította, valamíg az Apáczával egygyütt élt. Hová lehet ez világon, nagyobb botránkoztatás ennél? Tudgyuk aztis, hogy az tobzodásnak, és bujaságnak úgy néki adta magát, hogy szüntelen rézgeskedet, lakodalmaszkodot, és vendégeskedet: és azt szokta mondani, hogy az Aszonyember szükségesebb az ételnél, italnál, és még az aluvásnális. Ennek fölötté: szabadosá tőtte, hogy szolgálójával élyen, az kinek felesége kedvét nem töltetheti.

Az Calvinus életét meg írták, Hieronymus Bolsécus, Iulius Brigéerus, és egyebek, mely fok ocsmány latorlásokkal rakva volt: tudni illik, hamis vádolásokkal, gyilkosságokkal, lopásokkal, tisztátalanságokkal. Vgyan azokokat többennis írják felölle: de soha nem láttam még, hogy azokat valaki meg hamisította volna.

Az Luther gyalázatos hire neve, bizonyos az ő előmondot cselekedetiből,

Lib. de vita Conjug.

Sermone de matrimonio.

tiből, mellyet az egész világ jól tud: holot bé esküt Barát, és Pap lévén, be esküt Apáczáat vőtt magának lator társul. Ez pedig, mindé Doctorok iteleti szerént, gyalázatos hirtnevet szeréz. Mert ha az Császárok világi törvényi szeréntis, tisztessége vesztet, az ki hazaság törésben léledzik: mennyivel gyalázatosb leszén tehát, az ki két képpen való szentség töréssel hazaságra adgya magát; és azon szentség törő hazasággal szüntelen él? Mert nagyobb ocsmányfag, az Christusnak adot Hit ellen paráznának lenni; hogy sem mint feleségének, vagy férjének adot Hit ellen paráznalkodny.

Az Calvinus gyalázatos hire neve nyilván való. Mert Noviodúnumban, ugyan törvény szerént iszonyú fertelmességek bizonyodtak reá, mellyekért törvény szerént meg sententiaztatot: és ugyan megis kellett volna őtet égetni; de az

L. Palam est. §. Quod in adultério. p. De ritu nuptiarum.

Bolsécus in vita Calvinii, ca. 5. Iulius Brigéerus, pag. 59.

L. i. p. De his qui notantur infamia. Itē. L. Quid ergo. §. Ex copromissio. p. De his qui notantur infamia.

Püspök kérésére, az tűz kínnya, vezőzésre engedtetet, és tűzes bélyeg süttetet hátában: kiből meg tetzik, hogy Calvinusis mind törvénnyel, s mind cselekedetivel tisztessége vezített lótt.

Az Luther kevélysége, és szirkos volta, meg tetzik. Elsőben abból: Hogy minden tanítása, az kevélységből vött eredetet. Mert midőn egykor Búcsút kellene Német országban hirdetni; mivelhogy hatra hagyatának ennek ki hirdetésében az Szent Agoston szerzetin való Barátok, kikre szókták vala az előt biznyia ez dolgot; és az Sz. Domonkos szerzetiben élő Barátok kezdték vala az Búcsút hirdetni: meg búfula ezen Luther; és elsőbennis, az Búcsú ellen kezdé kiáltozni. Mellyekről mikor meg feddették volna őtet; lassan lassan több, és nagyobb dologban gázolaj; az Pápa méltósága ellen; az Hitnek több ágai ellen táta száját; és egész Német

met országban nagy zűrzavart indította: az mint bővön meg írja Ioannes Cochläus, ki mind szemeivel látta azokat. Ez az kevélység, és harag kútfeje, az egész Luther tudományának; mely nélkül kezdeti sem lótt volna az Luther Vallásnak; és így, az ő tölle nemzet több Vélekedések sem születtek volna.

Másodszor: Luther az Argentinaiaknak küldöt levelben azt írja; hogy, örömeit meg tagadta volna az Christusnak valóságos jelen léte az Oltári szentségben, mint hogy azzal az Pápanak jobban árthatna, hogy ha más értelemre az Sz. Írásnak olyan nyilván való bizonyfági nem volnának ellene.

Más helyben ismét így szól: *Ha valamely Concilium meg engedné az Oltári formula szentséget két szín alatt venni; mi nem a karnok mind az két szín alatt venni: hanem, az Conciliomnak, és annak végezténnek meg utalásáért, vagy csak egy szín alatt* *Lib. i. de formula missandi.*

In actis Lutheri, anni 1511

vennök, vagy mind az két színt el hagy-
nok; meg átkozván mindeneket, kik az Con-
cilium végezése szerént mind az két szí-
nel élnek. Itt im azt taníttya, hogy az
Conciliū gyalázattára, még azoktü-
lis meg kell embernek magát tartoz-
tatni, az mellyek szükségeselek az üd-
vóságra: maga még az kegyetlő Vrak-
nakis engedhetünk, mikor szabad
dolgot parancsolnak, és gyakorta tar-
tozunkis engedni. Ebből ki tetzik,
micsoda lélektől vezéreltetet Luther.
mert micsoda hasonlíthatik ehhez az ő
dühöségéhez? Azon Luther másut
azt írja; hogy, Az Királyok, Fejedel-
mek, Pápák né méltók, hogy csak me-
gis öldgyák az ő faruja kötelét: ő ugyá
azt akarja, hogy Szent embernek tar-
tásék, akár akarják, s akár ne akarják
az emberek. Vgyan ottan aztis mond-
gya; hogy, Eo nem nagyra bocsúl ezer
Cyprianusokat, ezer Augustinusokat.
Ísmég: az Fejedelmeket, Királyokat,
és Keresztyén Császárokat, Tyrannu-
soknak.

Lib. 6. tra
legé An-
lia.

foknak, balgatagoknak, esztelenek-
nek, bolódoknak, kegyetlő vadaknak,
hóhéroknek, fő serkéknek, bobori-
koknak, Isté elléséginek, semire kellő
roszaknak hija és trágár énekeket költ
röllok. Az Calvin^o kevélysége, s szirkos
volta felől, elég bővé ír Bolsécus: elég-
ge ki tetzik az Calvin^o könyveibeis.
Mert azokban szerénsserte, meg veti
mind az régi Sz. Atyákat, és nagy mé-
részfélleggel tévelygőknek módgya. Az
Scholastic^o Doctorokat, Sofistáknak,
parvarossáknak, hívja. Prædikációibá,
gyakorlatossággal imez beszédekre
lakad vala: *Proféta vagyok én; Sz. Lélek*
vagyon én bennem: hogyha én tévelygésbe va-
gyok, Isté te vagy az, az ki engemet tévely-
gésre bocsátasz az népnek bűnejiért, és az ki
megszálsz, &c. Némely leveleit, és írást,
mellyekbē az ő dicsíretit, méltóságát,
és az Anyaszentegyházhoz való fok
szolgálatit hirdeti vala; egyebek neve
alatt, avagy magátul gondolt név alatt
bocsáttya vala nap finyre; az mint Bol-
secus, és egyebek is írták.

Lib. 2. In
stii. ca. 14.
n. 3. Lib. 3.
C. 4. n. 38.
C. 5. n.
10. Lib. 4.
C. 12. n. 20.
C. alibi.

Esté.

Effélét fokot hozhatnék többet is elő, mind ezek ellen, 's mind pedig ez mostani több úy Vallásoknak találói, és terjesztői ellen: de kedvem ellen forgatok efféle dolgokat. Az ki többet akar ezekről érteni; olvassa az Béza életét az Bölcséus írásából; és Iulius Brigérus Virágoknak nevezet könyvét; az Súr⁹ Históriáját, és egyebet.

Immár meg hányván vetvén ezeket, Kicsoda gondolhatná csak megis, hogy az Vr Isten az ő Anyaszentegyházának meg újítására, ilyen embereknek szolgálattyaival akart volna élni; kik mind az törvénynek, 's mind az egész világnak itéleti szerént, gyalázatosflak valának? az kiknek életük ocsmány; nyelvek zabolátlan, és szitkos átkos; elméjük fel fuvalkodó; kevély, haragos, és irégyféggel rakva vala? Ki halotta valaha az Apostolokban, vagy az Profétákban, az ilyen erkölcsöket?

Vgy vagy on, hogy az Apostolok bűbire, külső állapotokban szent rendbéliék voltak: de mind azal, egy sem vólt közzűlők gonoszmiat gyalázatos. Es noha tudatnok, és egygyűűek vólnának: mind által, hertelenféggel csudálatosfoktek bölcséféggel, szent étettel, és juda rételeknek dúcsósfégével. Csudálatos vólt azoknak alázatosfágok, csudálatos szilidfég; csudálatos bétek az dúcsósfégnek, ez világi jókak, és ez élet gyónórúféginék megválása; csudálatos felebaráttokhoz való szeretetek: csudálatos az ő bédékben való emberféges vóltok.

Ezekhez hasonló erkölcsöket láunk mindenekben, valakiknek szolgálattokkal az Vr Isten ét, vagy az fogányok meg térítésében; vagy az keresztyén nép erkölcsének meg jobbitásába: úgy mint, (példának okaért) Angliaiak Apostolában Sz. Agostonban, az Nemetekében Sz. Bonifacius.

faciusban, Sz. Adalbértban, Sz. Otban, Sz. Willebrordusban, Sz. Eligban, és az egyéb nemzeteknek Aftoliban : Sz. Benedekben, Sz. Bnárdban, Sz. Romuáldusban, Sz. Dmonkosban, Sz. Ferenczben, és egybekben: kiknek példájokkal, és tanításokkal, soká indítottak ez földn meg útálására, és az menyországna szomiu szerectire.

Hogyha csak valamely tartománnak meg térítéséreis; hogyha az neköt csak az erkölcsöknek meg jobbitásárais, oly férfiak szolgálattya élte az Vr Isten, az kiknek életek ez világ előtt csudálatos vala; az kik min azáltal né Istentül ő magátul szemé szerént, hanem az Pápátul küldetett kérélek, minéműeknek illik vala azoknak lenniük, az kik személy szerént Istentül küldetnek vala: még pedig Hitnek főfő részeinek meg jobbitására; sőt inkább, az egész Anyazentő háznak, és el romlot *CHRISTVS* ország

szágának fel éppítésére? Hogyha szinte minden szentfég, és méltóság, minden jofzágos cselekedetek, és minden Lelki ajándékok, az mellyek Keresztelő Szent Iánosban, és mind az több Apostolokbá voltak, egy szermind öfzve olvasztarván ő beléjek öntötték völna is: mind az sē lött völ na elég arra, hogy ő nekik elégenő authoritást, és méltóságot szerzet völna, ilyen nagy dologhoz való kezdésre.

Mi azért, oly balgatagok légyunké, hogy azt el hidgyúk, hogy az bölcsefeges Vr Isten, ilyen csudálatos dologban, oly emberek szolgálattyaival élte legyen, az kiket, nem csak szent életek nem tött kellemetűssékké; de ugyan gyalázatos hirűek nevűek is, tisztátalanok, kevélyek, boszu üzők, szitkosok, átkosok voltak? Nyilván ezek az ő erkölcsök nem egyéb revalok; hanem hogy ezekből, mindenek, valakiknek csak egy morfani értel-

értelmek vólnais, igaz, és elégendő okot vennének, hogy ezeknek semmit ne hinnének, hanem inkább úgy mint csalárdaktúl el idegenednének. Mert az kiket gyalázatos életek miatt semmi bocsúlletes méltóságra, semmi tisztre, sem az Anyaszentegyházban, sem az polgári társaságban, fel nem emelhetnek; sőt, az kiknek még csak vádolások, és tanubizonyságokatis elő nem vehetik: miképpen hihelsük, hogy azok légyenek az Hitnek jobbitói, az Anyaszentegyháznak építői, az Püspököknek, Pápáknak, és Közönséges Conciliomoknak Birái?

Hatodik Ok: Az úy tudományok tévelygésiből, és álhatatlan voltokból vétetik.

AZ úy Vallásoknak alkotóiban nyilván való tévelygések vannak: Az ő tudományokis változók, és igen álhatatlanok. Mely dolog, nyilván való jelle, hogy ő nállok az Sz. Léleknek

*Cap. Infirmis lib.
6. L. Qui accusare p.
de accusat.
L. 1. p. de postulando.*

nek meg csalhatatlan vezérlése nincsen; és így következik, hogy az Istentől ő magátul személy szerént nem küldettek; nemis kell nekik hinni.

Mert az kik Istentől küldettek valamikor az népnek tanítására, azok úgy igazgattattak őtölle, hogy az ő tanításokban, és írásokban, semmiben meg nem csalatozhattanak. Innen vagy, hogy soha semmi tévelygés nem talátratott az Proféták, vagy Apostolok tudományában. kit Christus Vrunkis jelent, mikor ezt mondgya:

Egy bűncse el nem múlik az törvényből, míg nem mindenek meg tellyesedgyenek.

Vgyan ezent bőv beízáddal taníttya Szent Agooston, Sz. Hierónymusnak írt levelében, holot ezt mondgya:

Hogyha valamely Sz. Iróban csak egy huzáság találatnékis; egészen semmi vélenne annak az Irónak méltósága. mert az ki egyben meg csalatot, az többiben is meg csalatozhatott: melyre való képeft, ahoz erősen nem támaszkodhatnánk.

M

Vgyan

*Matth. 5.**Epišt. 19.*

Vgyan ezent Lutheris fok helyen-
taníttya irásában, kinek tulaydon be-
szédi ezek: *Ha, ugymond, csak egyszer*
Lib. cöira kapnánakis hazugságban, hamiságba, és te-
Emserü. mérdék bolondságba; immár az én egész tu-
dományomban, az én tisztességembé, és hív-
ségemben, tellyeséggel vég volna: akárkijs
engemet alávalónak, és gyalázatos semmire
kellőnek tartana, az mint hogy méltóis vol-
na. Másut ismég így szól: *Az ki egyszer*
In asser. hazud; az bizony, Istentől nincsen; és min-
Teuton. den dolgokban gyanúság fér hozzája. Mel-
nr. 25. lyet, más helyeken is az ő irásiban,
hétyszer is ad emberek eleiben. Sőt ő
magais az Vr Istent, az Sz. Írásban ez
jelt adta mi nekünk; hogy, ha rayta
kapunk valamely Profétát, hogy vala-
mely dologba hamissat mődot, abból
bizonnyal tudgyuk, hogy az Istentől
nem küldetet.

Ezt bizonyos fundamentomúl vet-
vén, ilyen okoskodással élek: Valaki-
nek csak egy tévelygése vagyonis az ő
tudományában, az né küldetet Istentől

túl: De Calviniusnak, és Luthernek
fok tévelygési vannak az ő tudomá-
nyokban: Annakokáért bizonyos do-
log az, hogy Calvin^o, és Luther, né kül-
dettek az Istentől. Az bizonyfágnak
első része, imár eléggé meg bizonyít-
tatot, mellyet ő magokis meg valnak
az elléközők. Második része meg tet-
zik: Mert, hogy ne szóllyak azokrúl,
mellyeket hamissan keñek az Cathó-
licusokra; és az mellyek felől hamis-
san mondgyák, hogy az mi tudomá-
nyunkban üyságok, mellyeket az re-
giek né tudtak; hogy az historiákban,
és az údó folyásának fel jegyzésében
való vétkek mellől is el ménnyek: csak
két nagy tévelygést hozok elő, mely
köz Luthernek Calvinussal. Első az:
Mert azt mondgyák; hogy, *Az mi aka-*
ratunknak, ugyan sohult semmi szabadsága
nincse; hanem mindenek el tavosztathatatlá
szerűségképpen lesznek. Másik imez: hogy,
Az Isten nem kevésbé ok, és kifizető az go-
nosfokra, mint szinse az jókra.

Hogy ezek nyílán való, és veszedelmes tévelygések légyenek, bizonyos dolog. Mert el rontnak minden társaságot, minden intéseket, minden törvényeket, és parácsolatokat, minden Bírakat, és Törvény székeket: mellyek mind csak hejában valók, ha az akaratnak szabadsága nincsen. Hamis léfzé így az vétkeknek is minden büntetése. mert az mi nem szabad, és az mi Isten kényszerítéséből léfzen; semmi büntetést nem érdemel. Végezetre; el rontják az poklot, és az jóvendó életbéli minden büntetést: minden bűnökre nagy szabadságot adnak; mint oda fel, az Második Okoskodásban, meg vagyon mutatva.

Ez két tudomány, sokaknak adot alkolmatosságot arra, hogy az Calvinista Vallásból Török Vallásra, vagy tellyeséggel Atheismusra is veremednének. Mert ugyanis job, semmi Istent né vallani; hogy sem mint olyat vallani, az ki mindé gonoszságra kifizet.

Tudo-

Tudományoknak változó álhatatlansága pedig, az igen derék dolgokbannis, hihetetlen mely nagy. Világ teremtetéséről fogva nem volt olyan álhatatlan könyv Író; olyan maga el felejtet, magával úgy ellenkező, és az maga tudományának úgy el rontója, mint Luther. Mert maga ellen nem kevesbé tufakodik, mint szinte az Sz. Atyák, és az Conciliomok ellen, (az mint az többi közöt bővseggel meg mutattya Cochlaeus) az Hitnek mayd inkább minden részeiben. Csak az Oltári szentséggel éléről, Luther Mártonnak még élteben, az ő maga könyveiből, Harmincz hat magával ellenkezéseket, szedet őszve egy Saxoniai Querhamer Gáspár, és világ eleiben olvasni ki bocfátotta, Luthernek nagy szégyen vallásával, és méltóságának kisebbülésével. Az két szín alatt való Communiórul; Doctör Cochlaeus hét ellenkezést jegyzet fel. Végezetre: Cochlaeusnak, egy egész

M 3

köny-

*In opere
in scripto,
Luther⁹
septiceps.*

*In tabula
contradi-
ctionum
Lutheri.*

könyvében, melyet Hét fejű Luthernek nevezet; ugyan semmi nincsenis egyéb, hanem csak Luthernek magával való ellenkezése, csak nem minden közbevétel dolgokról. Minden ellenmondásban pedig, szükség valamellyik résznek hamisnak lenni. És így, ha ellenkező tudományt tanított Luther, ketség nélkül hamis tanítot.

Az Calvinus ellenköző mondásit, Hufzon négyig, az Calvinus Írásból elő szamlállya Coccius. Ennékem, mostan, elég léfzen annak csak ketteit említenem. Az Istennek mindenható volta felől, együt így szól:

*Ad Cap. 1.
Luca.
Ad ca. 23.
Isaie.*

De Prædestinatione.

Az Isten beszédével, semmi lehetetlenséget nem kell ellenbe vetni. Másut pedig ezt mondgya: Az természet törvénye fölöt való hatalma az Istennek, melyet az Scholasticus Doctörök álmodnak; nem egyéb, utálatos káromkodásnál. Ismét: Vrálom én azt az tudományt, az melybe igenis dicskednek az Pápista Doctörök; az Istenben

ben oly hatalmat gondolván, mely az természet törvényének határát fellyúl müllyá.

Az CHRISTVS Isteniségéről együt *Ad Cap. 1.* azt írja; hogy, *Az CHRISTVS Ioan. vers.* igaz Isten, és azon egy állatu az Atyá-^{1.}

val. Másut azt mondgya; hogy, *Az Istennek nevezeti, méltóságosan csak az Cötra Gen* Atyára tartozik: tulajdonképpen, csak *tiltem Re-* egyedül ő az menynek, és földnek teremprö-^{10.}

je: sőt, hogy alájais vettetet az Atyának az Fiu, még Istenége szeréntis. Vgyan ottan aztis mondgya; hogy, Nem tulajdon, és igé kemény szóllás az Nicéabeli Conciliumnak amaz mondása: Deum de Deo, lumen de lumine: Istentül Istent, Világosságtól Világosságot. Az Lengyelekhez másodsor írt levelében azt állattya; hogy, Christus Isteni természeti szeréntis kisebb az Atyánál. Látodé, mire mégycn végre az úy találmány?

Ezek így lévén; Micfoda értelmes ember törje arra magát, hogy ezeket Istétül küldetteknek higgye, az Anyaszentegyháznak meg újítáfára: Vgya-

nis, miképpen építék fel az Anya-
szentegyházat, az kik ilyen úndokul
rontyák, és rongállyák az magok tu-
dományátis? Azok hozzáké helyre
az igaz tudományt, kiknek vagy tu-
dományok oly csekély, vagy okosfá-
gok oly rövid, hogy nagy dolgokban
magokkalis ellenkeznek? Bizony, va-
laki ellékezik magával, és az mit egy
orában állat, más orában azt fel bon-
tya; az Sz. Lélek Istennek vezérlé-
ből nem szólhat: az mint déli világos-
ságnális, mindeneknél nyilvánban-
vagyon. Mert, hogyha (ugy mond az
Apostol) *az mit egyszer le rontottam, azt
ismég fel építém; vetkefnek hagyom ma-
gamat.* Nem lehetéges, hogy az Isten-
nek Lelke ellenkezzék magával: nem
lehet, hogy magát meg tagadgya.

Ezekhez járúl azis; hogy, noha ő
magok, fokokban magoknak ellene
mondnak, és az ő magok értelmét így
el rontyák: mind az által mégis nagy
bátran merik mondani, hogy bizo-
nyosok

nyosok ők az ő tudományok felől;
tudgyák ők, hogy az ő tudományok
igaz, és az az Christusnak tulaydon-
tudománya. Mert így szól Luther: *Cōtra Re-
Bizonyos vagyok abban, hogy az én tudom- gem An-
mányom mennyei. Ismég: Bizonyos vagyok glia.
abban, hogy az én tudományom nem enyim,
hanem Christusé; és, hogy az én tudomá-
nyom, magával nem ellenkezhetik.* Más *Cōtra sta-
helyennis azt mondgya; hogy, Oly bi- tū Ecclesi-
zonyos az ő dolgaiban, hogy semmiképpen asticum.
nem akarja, hogy az ő tudománya valaki-
től, még az Angyaloktól is, meg itiltefsek.
Es; hogy senki nem üdvözülhet, valaki az
ő tudományát nem vallya.*

Hasonlóképpen Calvinus is, prędi-
katióiban gyakorta szokta vala azt
mondani; hogy, *Eo Profęta; és meg nem
csalatkozhatik különbben, hanem ha az Isten
meg csalatkozik:* az mint oda fel az ötö-
dik Okban elő hozók.

Ezekből igen nyilván eszedben ve-
heted, hogy ezek nem csak az Sz. Lé-
lek indításából nem szólottak, holot
M 5 illyen

ilyen nyilván való tévelygések, és ellenkezések vannak tanításokban: de sőt inkább, hogy csalárdok voltak, kik csak az népet akarták hitetni. Mert az ki azt mondgya, hogy bizonyos, hogy az ő tudománya, az melyben tévelygések, és ellenkezések vannak, Istentől való : azt ítélhetni felőle, hogy álnakul cselekeszik; lelke ismérvi ellen beszél; és csak meg akarja csalni az népet. Mert bizonyos dolog, hogy valaki így cselekeszik; abban az meg világosító Sz. Lélek nincsen, mely ötet bizonyosá tegye tudományának igaz volta felől, és az Istennek bizonyosság tétele felől. mivel hogy az Isten, ellenkező dolgokról tanubizonyoságot nem tehet, sem ellenkező tudományokat ki nem adhat. Micsoda orczával vitattyák azért olyan bátran, hogy ők bizonyosok abban, hogy az ő tudományok Istentől legyen; hogy az *CHRISTVS* tudománya legyen? Annakokáért, nem igazán

igazán forgódtak ez dologban, hanem ez világot meg akarták csalni.

Azt mondgyák erre némellyek közzűllők; hogy, Vgy vagy on, tévelygettek egy elsőben, midőn még tellyességgel nállok né vala az Istennek Lelke: de annak utanna osztán, nem tévelygettek, sem nem változtatták tudományokat.

Némellyek felesleti.

De semmi módgya nincsen ez feleletnek, hogy igaz lehetne. Mert valakik személy szerént küldettek az Istentől, az népnek tanítására; azok mindigart első kezdetiben küldetéseknek, az Istennek meg csalatkozhatatlan igazgatását vőttek, úgy hogy soha, tudományokba csak egy szálnyit sem tévelygettek : az mint nyilván vagy on az Proféták, és Apostolok példájába. Sőt inkább, egy elsőbő vala leg szükségesebb az az igazgatás. mert leg inkább mindeneket akkor vizsgálnek meg: és akkoris kell mind az Tanítóknak, mind az Tudománynak méltóságot

got szerzeni. Es, ha akkor valamitévelygésben, vagy ellenkező beszédben érhatték volna őket; minden méltóságok el vesztet volna: és méltán meg vethették volna, úgy mint Hitetők, kik csak tettették, hogy ők Istentől küldettek. Azon szerént, ha Calvinus, és Luther, Istentől küldettek az Anyaszentegyháznak helyben állatására: fölőtte szükséges vala, hogy mindgyárt indulattyoknak első kezdetiben, az ő tudományok igen erős volna; minden ellenkezés, minden tévelygés nélkül volna, hogy méltan, mint Hitetők, vissza ne veretthetnének.

Annak fölőtte, azt kérdem: Mikor nyerték tehát osztán, ezt az Sz. Léleknek tellyeségét, hogy az után többé ne tévelyeghetnének? Miképpen lehetet abban ez világ bizonyos, hogy ezeknek az utólyára tanítot dolgokban hinni kellyen, noha az mellyeket elsőben tanítottak, azok meg veterendők

dők voltak? Mert, hogy ha ez bizonyos nem léssen; méltan itélhetni, hogy az utánnis szabadon tévelygésben eshettek, az kik felől nyilván vagon, hogy egy ideig tévelygettek.

Végezetre: hogy mind egész életekben változók voltak; hogy az ő tudományokat ottan ottan más kaptára vonták, földozták, jobbitották; és ugyan azon egy írásoknakis, külömb külömb részeiben ellenkező dolgokat írtanak legyen; csak ez eléb említett dolgokból is ki tertzik. Es Cochlaeus, Coccius, egyebekkel egygyűt, az önnön tulaydon beszédekből bővebben meg bizonyították. Vgyanis mitől tovább gázoltak dolgokban; mayd mind annál szörnyűb módásokat ettettek: és, az mellyeket elsőben engedelmesben mondtak vala; az után, vagy meg keményítették; vagy azzal ellenkező tanításra változtatták.

Hetedik Ok: Az Uy Tani-
tónak szokot álnokságokból, és
csalárdtságokból vé-
tetik.

Gyanúsna kell az az Vallást tar-
tani, melynek első szerzői, és óltal-
almazói, álnoksággal, csalárdtsággal,
és hazugságokkal élnek tudományok
terjesztésében. Mert az igaz Hit,
nem szűkölködik efféle segítség nél-
kül, hanem az hamis Vallás: mely mint
hogy meg fogyatkozik igaz, és erős
okokban; szükség, hogy hazugságban
helyheztesse reménységét: De az Lu-
ther, és Calvinista Vallásoknak első
szerzői, és óltalmazói, sok csalárd-
tsággal, és hazugságokkal éltek, az ő
partyoknak terjesztésében: Annak-
okáért méltán gyanakodnunk kellő
róllok.

Hamistu-
dományo-
kat fognak
az Catho-
licusokra.

Hogy pedig ők sok csalárdtsággal
éllyenek, meg tetzik:

ELSŐBEN; Mert az Catholicusok-
kra,

kra, hamissan sokakat költenek, hogy
azokon könnyebbé hatalmat vegye-
nek, és az ő Hiteket gyalázatosá te-
gyék.

I. Hogy az Pápiáták imadgyák az fa-
ragot képeket, fákat, törsoököket, köve-
ket, mint az Pogányok az ő bálványokat.
Es így valami vagyon az Szent Iráf-
ban az bálványok tiszteleti ellen,
mind azokat az Képeknek tiszteleti
ellen hordgyák. Mely dologkban ál-
nakul cselekefsznek. Mert jól tudgyák
magokis, vagy könnyen meg tudhat-
nak ha akarnak, hogy az Anyaszent-
egyházban, az Szentek faragot képe-
it, soha Isten gyanánt nem imádtak,
sem az Istennek tartandó tisztelettel
né illették; mint az Pogányok tiszte-
ték az bálványokat: söt, oly móddal
ugyan nemis tisztelik az Képet, hogy
az tisztelet az képekben maradgyon,
mintha azokba valami méltóság vól-
na; hanem minden tisztelet, az Kép ál-
tal jegyeztetet személyre igazittatik,

az az, az Christussal uralkodó Szentekre. Mivelhogy az tiszteletnek külső jele, mely az Kép előtt léfzék; az Kép által példáztatot ízemélynek tisztelése. Mint szinte az Királynak tisztelőségét illeti, midőn az ő emlékeztire oszlopot állatnak: Es midőn az oszlop előtt süveget vetnek; nem az oszlopot tisztelik maga méltóságáért, hanem az Király tisztelőségére haromlik az bocsfűllet.

Hogy pedig ez az tisztelőség, melyet az Szenteknek adunk, nem oly tisztelet, mely az Istennek tulaydona legyen, nyilván meg tetzik. mert nem tisztelünk valamely Szentet úgy, mint felső Vrat, és ez világnak teremptőjét: hanem csak úgy, mint az Istennek baráttját, és hív szolgáját. Mert annyira bocsűllyük az Istent, hogy még azokatis, az kiket ő fel magálzalt, nagy tisztelőségre méltóknak itiljük. Mely dolog, az Istennek nem botzúságára, hanem inkább tisztelőségére

gére esik: mint szinte hogy tisztelőségére vagyon az Királynak, midőn ő reá való tekintetért, udvara népe, szolgai, baráti, &c. tiszteltetnek. Ezeket azért mondam, mert ez aránt fok egyigyűek meg ütköznek.

II. Azt kenik reánk; hogy az *kenyeret úgy imádjuk mint az Istent*: és ezért, *Kenyer imádóknak* nevezi gyakorta Calvinus az Catholicusokat. De megint csalárdúl cselekesznek. mert jól tudgyák, hogy az Catholicusok azt hiszik, hogy az kenyér nem marad meg az Oltári szenttségben; hanem, ott az CHRISTVS Teste vagyon igazán, valóban, és állat szerént, az lélekkel, és Istenléggel egyetemben: és így, nem az kenyeret, hanem az ott lévő egész Christust imádják.

III. Azt hirdetik, és lelkek esmereti ellé hamissan reánk fogják; hogy, *az Papisták az ő bizodalmodat nem az Christus érdemében helyhezteszik*: hanem, az magok érdemebé, és az Szétekben.

N

IV. Az

IV. Az Pápisták tanításának be-
szélik azt lenni; hogy, *az ember nem*
az Christusban való Hit által; hanem az
maga érdeme által igazúl meg: és töbe-
zekhez hasonló hamiságokat fog-
nak reánk; mellyek nem egyebek, az
Catholica tudomány gyalázására gö-
dolt merő csalárdságoknál. Száznál
többet hozhatnék effélel elő, mellye-
ket hamissan fognak, vagy az egész
Anyaszentegyházra, vagy az Catholi-
cus Doctörökre. Immár azért, kicfo-
da mondaná, hogy ez ilyen embe-
rekben CHRISTVS Lelke legyen;
avagy, hogy ezek igaz járatbéli em-
berek legyenek, és az igazságot akar-
ják erősíteni?

MASODSZOR: Nem csak hamis
tudományokat: de még hamissan köl-
tötött vétkeseket is fognak az Catholici-
sokra; kiváltképpen azokra, az kik leg-
inkább akadályt szerzenek az ő dol-
goknak elő vitelében. mert ezekre leg-
inkább üldökléseket, Fejedelmek áru-
lását,

*Hamissan
költötött vé-
ket is fog-
nak az Ca-
tholicusok-
ra.*

lását, és külömb külömb féle ocsmány-
ságokat költenek. Igaz Isten, s me-
nyi könyvetskéek bocfáttattak ki az
fölső esztendőekben! mostis menyit
hintnek az nép közzé; mellyekben
szörnyű vétke, és ocsmány cseleke-
detek tulaydonittatnak az Szerzetes
embereknek, az kik idegenek efféle
vétkektől! De könnyen ki nyilatkoz-
tattak az ilyen álnakságok. Mert egy
az, hogy az Fejedelmek, és Várasok,
közönséges levelek által bizonytságot
töttek az vádlattaknak ártatlanságá-
rul, és az ravasság ott nyilván ki jelen-
tetet: más az pedig; hogy az beszéd-
nek rendiből, és körül álló dolgaiból,
nagy világossan meg hamisítottak
az csalárd beszédek. holott némelleyek-
ben, ötven nyilván való hazugságok-
nál több jegyeztetet; némelleyekben,
tizenkettő, tizen ött, húsz, &c. Mert
az buzgó gyűlölet oly vak, hogy sem-
mit nem gondol azzal, micfoda szín-
nel költsön valamit; csak remélhesse,

hogy árthat valamit. De igen kevés ideig tartó efféle ártalom; és kevés idő múlván ki jelenvén az gyalázatnak orozatlanfága, nagy diesiretekre fog szolgálni azoknak, az kik az gyalázatot szenvedték: és nagy szidalmokra térül azoknak, kik annak mesterei voltak.

*Az könyveket írók
nak értelme-
ket meg
vesztege-
rik.*

VEGEZETRE: Veszedeelmes álnakfággal élnek, az ő magok tudománya őltalmazásában. Mert az Irás, és az Szent Atyák mondásához, valamit vagy hozzá téfznek, vagy el vesznek benne; vagy meg változtattyák; vagy az nyilván való mondásokat hátra hagyván, valami homályos szókat hoznak elő, hogy ítéltesse azokis kedvezni az ő tudományoknak. Így Luther, hogy csak az Hit által való meg igazulást állatná, az Rómaiakhoz írt levelnek Cap. 3. ahol az Apostol ezt mondgya: *Itillyük az embert meg igazodni az Hit által*; Hozzá véti iméz ízót, CSAK. Es mikor kérdenék: ezt

*Luther in
Epist. ad
amicum,
de voce
SOLA.*

miért

miért cselekedte? Ezekkel az szókkal felele: *Hogyha az te Pápistád ízeilenkedni, és kedvetlenkedni fog iméz szó felől, CSAK: mindgyárt ezt mondgyad: Az Pápista, és az számár, egyet téfzen: En így akarom; így parancsolom; minden ok helyet légyen az én akaratom. Mert nem akarok tanítványa lenni az Pápistáknak, hanem Tanítója. Egyszer én is kevélykedni akarok efféle számárok ellen. Es ílmég kevelsé aláb mond: Vgyan kérlek tégedet, hogy egyebet se felely ezeknek az számárkáknak amaz szó felől, CSAK; hanem ezt mondgyad: Luther azt úgy akarja; az egész Pápistaságba lévő Doctoroknak Doctora az, &c. Láld emberféges vóltat ennek az Profétának, az ő csalárdfágának enyegetésében.*

Vgyan ezen Luther, Sz. Péternek *1. Pet. 2.* amaz mondását forgatván: *Annakokáért, atyámfiai, inkább igyekezzetek, hogy az jó cselekedetek által bizonyosá tegyétek az ti kiválasztottokat, és valasztottokat; Elhadgya amaz szókat: Az jó cselekedetek*

tek által. mert, nagy nyilván ellenkez-
nek vala az ő tudományával; hogy az
jó cselekedetek, semmit nem szolgál-
nak az üdvösségre.

*Psal. 75.
vers. 12.*

Az Soltárban amaz mondást for-
ditván: *Fogadásokat tégyetek, és meg ad-
gyátok az ti Vratoknak Istenteknek; Lu-
ther az könyv szélire, ezt az magya-
rázatot írja, mely három féle csalárd-
ságot foglal magában: Hogy ti Istentek-
nek tartsátok ítet, mint az első parancsolat
kevánnya: és az Szenteknek fogadást ne te-
gyetek: se egyéb fogadásokkal magatokat ne
kötelezzétek.*

*Proverb. 31. amot: Erős aszonyi állatot
kiscoda találhat! Az könyv karejára,
Luther ilyen értelem szerént való
szerelē verset írt Németül: Semmi sze-
relmeteshez földön nincsen, az aszony em-
berek szeretetnél, az kinek abba része lehet.*

*1. Cor. 9. amaz beszédekhez: Vallyon's,
nincsené mi nekünk hatalmunk arra, hogy
húgunk aszonyi állatokat hordozzunk ve-
lünk? Luther az maga agyából hozza*

veti;

veti; Feleségül. Mint ha az Apostolok,
vélek hordozták volna feleségeket,
és még pedig az házasságbéli szövet-
ség kedvejért.

Zvinglius, amaz igik helyében:
Ez az én testem; mindē Görög, és Deák
könyvek ellen, az Német Bibliában
ezt veté: *Ez az én testemet jegyzi.*

*Act. 2. v. 27. amaz sententiát: Nem
hagyod az én lelkemet az pokolban; Béza
ilyenképpen fordította: Nem hagyod
az én holt testemet az koporsóban. Amaz
szót, Psychin, Lelkemet; Béza, Hólt testé
változtattya. Es Hádin, Poklot; ő kopor-
sóvá téfzi. Ez vallyon, nem az Sz. Írás-
nak vesztegetésejé?*

Calvinus, mayd inkább minden he-
lyeit az Szent Írásnak, mellyekből az
Szent Atyák az Isteni személyeknek
Háromságát, az Fiúnak, és az Szent
Léleknek Istenséget bizonyították;
ugy magyarázza, hogy azoknak min-
den erejét semmivé téfzi: mely do-
logban, nem kicsin kedvet talál az

Sidóknál, Sabellianusoknál, Arianusoknál, és Macedonianusoknál.

Az egész ötven harmadik részét Esaiás Proféta irásának, mely nagy nyilvánfággal szól az CHRISTVS szentvedéséről, haláláról, és elég tételéről; *Metaphoricè* azokról az szomorú bánatokról magyarázza, melyekre, az Sidó nemzetiségnek vétkei indították az Istent. Kicsoda tehetne magyarázattal ennél nagyobb erőszakot az Iráson? avagy, ki mit mondhatna az Sidó hitetlenséghez illendőbbet?

Szent Mathéna amaz beszédekét:
Cap. 19. vers. 17. *Ha az örök életre bé akarsz menni, tarts meg az parancsolatokat; Calvinus azt mondgya; hogy Christus Vrunck Ironice, az az, csak csúfoló képpen mondotta.*

Az Sidókhöz írt levélnek *Cap. 5. vers. 7.* amaz sententiában: *Meg halgattat az ő bocsúlleti szerént; Calvinus, Eulábecian, félelemnek, és kételkedésnek magyarázza; és azt mondgya:*
 hogy

hogy ezzel az jelentetik, hogy Christus Vrunck, az halálnak oly iszonyú félelmétől rettentet; hogy mintha kétfélegben esőlen lőtt volna örök üdvössége felől. El hagyok több fok dolgokat.

Egy Calvinista Doctor *De Plessis*, az Vr vacsorájáról írt könyvében, az Sz. Atyáknak, és Doctoroknak száz bizonyosságoknál többet vesztegetet meg: némelyleket meg csonkítván; némelylekhez hozzá tévén; és némely erősségeket, melyek az Doctoroktól az igazság ellen hozatnak, és osztán megis feytegettetnek, (az mint szokása ez Szent Tamásnak, és az több Scholasticus Doctoroknak;) úgy forgatot ő elő, mint ha az Catholicus Doctorok, tulaydon magok értelméből írtak volna azokat. Mely csalárd-ságot, közönséges helyen markában kapot az Franciai Király előtt, egy Catholicus d'Eureux Doctor, az ki most Cardinal. Egész Gallia jól tudgya eze-

ket. Vgyan azon mesterféggel élnek, az úy Vallásoknak minden rób könyv szerző Doctori, mikor az Sz. Atyák írásiból valamit támasztanak az ő tudományoknak erősítésére.

Az homályos helyeken kapdosnak.

Annak fölötte; hátra hagyván az úy Tanítók az nyilván való mondásokat, mellyekben az Sz. Írás, vagy az Szent Atyák világossan, és szantszándékkal meg magyarázzák az dólgot, és az ő éftelmeket meg jelentik; homályos módásokon kapdosnak, mellyekben csak múlólan, és egyebet cselekedvén illetik az dólgot. Illyé módal, sok bizonyságokat hoznak elő, né csak az Christus testének valóságos jelen léte ellen az Oltári szétlégbő; hané még egyéb nyilván való czikeli ellenis, az Római Anyaszentegyház Hitinek: úgy mint, az Szabad akarat ellen; az belső Igazság ellen; az jó cselekedetek érdeme ellen; az Conciplomok méltosága ellen, &c. Mert az mi hitünkben, semmi nincsen oly nyilván

ván való, az mellyet az Szent Írásnak, vagy az Páterek írásinak, valamely homályos helyeivel külső színnel nem ostromolhatnának; semmi ismég oly oktalán nincsen, az úy Vallásokban, mellyet kép mutatásképpé ne óltalmazhassanak. Mert ki mondhatna oktalábat, mint azt; hogy Az Christus teste, mindenút jelé vagyon, mint szinte az Istéfé; Es mindazáltal, az Sz. Írásból, az Páterekből, sok bizonyságok kendőivel, akarják ezt szépegetni némelylek. Hova lehet oktaláb tudomány annál, mint azt érteni; hogy Az Isten oka minden gonoszoknak? hogy Az ember nincsen maga szabad akaratyában? Mind az által, az Sz. Írásból, és az Szent Atyákból sok homályos írásokat hordanak elő, ezeknek állatására.

Ha igazságot vizsgálunk, miért folyamnak az homályos írásokhoz hátra hagyván, az nyilván valókat? és azoknak magyarázásában, miért

nem nyugosznak meg az Sz. Atyák-
nak, és az régi Doctöröknek itéleti-
ben, kik az mi üdönk elöt éltek; ha-
nem csak az magok itéletire akarnak
támaszkodni? Mikor az Sz. Atyák-
nak valamely homályos módáfi, kül-
ső színnel szolgálnak nékik; azokat
nagy szorgalmatossággal elő hozzák,
és az ő tudományokat az Sz. Atyák
méltóságával akarják erősíteni: Mi-
kor pedig vizsontag az Catholicusok,
az Páterekből olyakat hoznak elő,
mellyek az ő tudományokat nagy
nyilván el rontják, azt felelik; hogy,
Az Páterekis emberek voltak, az kik
tévelygésben eshettek: ők az Isten
igijéhez támaszkodnak, az mely fe-
lől bizonyosok hogy né tévelyeghet.

Hogy ha azt mondandod nékik;
hogy, Hiszem az Sz. Atyákis az Irá-
hoz támaszkodtak: Azt felelik; hogy,
Az Szent Atyák az Isten igijét nem
értettek által, és így meg csalatkoz-
tak. Hogyha azt kérded tőlök: Mi-
képpen

*Meg ve-
rik az Sz.
Atyákat.*

képpen tudgyák, hogy az Sz. Atyák
nem juthattak igaz értelmére az Isten
igijének, ők pedig ahoz hozzá ju-
tottak? Azt felelik, hogy, Elég nyil-
ván való az, az Isten igijéből. De mi-
képpen nyilván való, holot ennyi kü-
lömb külömb féle magyarázati van-
nak; és minden Szent Atyák külömb-
ben magyarázzák, hogy sem ők? az
Lutheránusokis külömbben, hogy sem
mint az Calvinisták, vagy az Anabap-
tisták? Mondnak erre: Nyilván való
annak, az kiben az Szent Lélek va-
gyon; egyebeknek nem nyilván való.
Mindenik pártnak gondviselői ezen-
szerént felelnek; és minden értelmek
felől való itéletet, kiki mind az ő tu-
laydó lelkének törvény székire vészti.

Az Calvinisták azért azt mond-
gyák; hogy, Mindé Páterek, az Anya-
szentegyháznak mindé Doctör, min-
den Közönféges Conciliumok, az Irá-
sok igaz értelméhez jutató Sz. Lélek
nélkül voltak; ugyan azon nélkül
vannak

*Az utolsó
itéletet, az
magok lel-
kére harit-
tyák.*

vannak az Lutherek, és Anabaptistákis : hanem, az Vr Istentől csak az Calvinistáknak engedtetet ez az Sz. Lélek ; és ennek okáért jól látták őök, hogy valamit tanítanak, az mind az Istennek tiszta Sz. Igije. Vgyan ezét mondgyák az Lutherek az Conciliomokról, az Szent Atyákról, és az Catholicus Doctorokról : sőt az Calvinistákról, és Anabaptistákról is ; tudni illik, hogy ezek Sz. Lélek nélkül vannak : hanem, az Istennek Lelke csak nekik adatot ; és ez okon bizonyos ő előttök, hogy az ő tudományok eggyez az Istennek Igijével. Végezetre : az Anabaptistákis egyebet mind meg fosztanak ettől az Sz. Lélektől, és ezt egyedül csak magoknak tulaydonították.

De mind ezek mely balgatag dolgok ? és mely idegenek minden okoságtól ! Mely hihetetlen dolog, hogy mindē Catholicus Doctorok, és minden Szent Atyák az Szent Irás értelme-
nek

nek lelke nélkül voltak ; és az az Szent Lélek, csak az Calvinistáknak, vagy csak az Luthereknek, vagy az Anabaptistáknak adatot légyen ! Mely hejában való, és semmire kellő azis, hogy minden pártos gyölekőzet, azt az Lelket, csak egyedül magának tulaydonítsa ; és ezt egyébképpen ne bizonyítsa, hanem hogy az kiben Szent Lélek vagyon, annál ez nyilván vagyon ; és valaki ezt nem látta, abban Szent Lélek nincsen. Nemde nem ezé kerengőben járni ; és mindenkor az első kezdetben megbotlani ? és minden viszávonyást abban végezni, az mi leg homályosb, és az mit senki mással el nem hithet ?

Mert, miből tudhatom én azt, hogy te beűed Sz. Lélek vagyon ? Vallyon's, valaha bizonyították az Római Annyaszentegyház Doctori ilyen formán az ő tudományokat ? Minden bizonyításnak oly dolog által kell lenni, mellyet

mellyet világosban által lát, és könnyebbé meg enged az vizsgálonyó felis. De az az bizonyítás, mellyen fundáltattak az úy Tanítóknak minden tudományok; oly dolgon éppítettet, mely leg homályosb: és csak egy oly embernek bizonyság tételétül vagy erőssége, az ki peres fél, és vádló lévén bizonyságot nem adhat. Vgyanis, mivel bizonyítod azt ennékem, hogy te benned légyen az az Sz. Lélek; hanem csak az te bizonyságoddal, mellyet magad tészesz magad felől: De az ki maga felől tészén bizonyságot, annak bizonyság tétéle nem igaz, az az, nem kell azt igaznak tartani; hanem ha más módgyával meg bizonyíttatik. Az Calvinisták pedig, és Lutherék, más mondgyával meg nem bizonyíthattyák, hogy ő benne légyen az igazgató Sz. Lélek: hanem, azt akarják, hogy egy általlyában higgyünk nekik, csak az ő puszta mondasokért; mellyel azt hánnyák, hogy

ők azt bizonynyal jól tudgyák. Annakokáért, semmi oka nincsen, miért tudgyunk nekik hinni: sőt inkább, igen nagy okát láttyuk, miért ne higgyünk egyiknekis. Mert az Sz. Lélek, magával nem ellenkedhetik: Ezek pedig mind egymás közöt, s mind magokkal gyakran ellenkednek: Tehát az Szent Lélektől nem vezéreltetnek.

Azis az úy Tanítók csalárdságához, és álnak fortélyokhoz tartozik; hogy, ők el szakadtak az őstől marat Hittől, mely ennyi sok száz esztendeig regnált, és úy Vallásokhoz ragaszkodtak. Hogyha az Fejedelmek (az Anyaszentegyháznak Constantinus Császár idejétől tartot szokása szerént) kényszeríteni akarják őket, hogy meg térjenek az régi Hitre, mellyet eléb vallottak, és hogy el hagyják ezeket az úyságokat: erőssen panaszkodnak az Catholicus Fejedelmek ellen: őket Tyránusoknak, Evangelium

geliom ellenségeinek hiják: ez egész világon gyűlölséget indítanak ellenek, mint ha az örök üdvösség ellen erőszakot cselekednének az lelki esméreteken. Végtére: ez szabadságnak színealat, azok ellen hadakat, és pártolásokat indítanak. Mikor pedig ők valami erőt vehetnek, (mint hogy ezt megis engedi az Isten bűneinkért) az Catholicusoknak semmi szabadságot sem engednek: hanem kemény üldözéseket támasztanak ellenek: külömb külömb féle kinokkal, és jószágoknak el foglalásával kényszerítik őket, az régi Hitnek el hagyására, és az új vélekedéseknek vételére, mellyeket az Catholicusok ez elöt soha nem tanultak; mely alá soha neveket nem írták; az melynek sohult semmivel nem tartoznak; mellyet semmi illendő erősségekkel nem látták hogy igaznak bizonyítottak volna; az mellyet nagy, és terhes okokért, ez egész Kereszttyén világon az Anyaszentegyházról

háztúl kárhóztatottnak látnak. Ezt mondgyuké kép mutatás nélkül való egygyűűségnek, és törvény szerént való igazságnak: Avagy, nem ezé az oroszslány barátság, melynek minden igazsága az fegyver, és hatalom; mely az maga hasznához képest írja, frontya az törvényeket? Vallion's, leheté ennél nagyobb kegyetlenység az lelki esméreteken?

Az Anyaszentegyházban, soha senkit sem kényszerítettek az Catholica Hitre; hanem csak azokat, kik annak előtte valaha azt az Hitet vallották: azt sem külömben pedig, hanem illendő, és elégendő bizonyságok után, az mellyekre az el ízakadtak meg nem felelhetnek. De ezek az mi Vjítóink, azokat kényszerítik, az kik az ő úyságokat soha sem javallották; és eléb kényszerítik, hogy sem nyilván való tévelygésbé ériék őket. Mely dologban az magok tudománya ellen cselekedznek. mert azt tanítták;

O 2 hogy.

hogy, az embernek nincsen szabad akarattya, hanem mindeneket az Isten végezéséből, és kényszerítéséből cselekefszik, az melynek ellene semmiképpé nem álhat: és hogy az Isten, csak az ő választottibá önt Hitet. Micsoda igazsággal kényszerítik azért az Catholicusokat az hitre, mely nincsen az ő hatalmokban? Annak fölötté, holott az ő tetzések szerént, csak az belső léleknek bizóyság tétele után kellyen hinni; hamissan cselekefsznek, arra kényszerítvén az Catholicusokat, hogy hidgyenek, nem csak az magokban érzet léleknek bizonyság tétele ellen, de még ez egész világon lévő Anyaszentegyháznak közönséges tanítása ellenis. Mert az Szent Írásból bizonyos az, hogy az Anyaszentegyház az Istennek lelkétől birattatik, és revelygésben nem eshetik: az kőz embereknek pedig, ehhez hasonlító áhataratósága, semmiképpé ki nem tetzik az Isten Igijéből.

Nyolczadik

Nyolczadik Ok: Az jó cselekedeteknek elrontásából véterik.

AZt az Vallást, az mely minden jó cselekedetekre való igyekezetet el ront, nem kell Christúnak tulajdonítani; ki mindenűt az jó cselekedeteket, és az Isten parancsolatának meg tartását ajánlya: De az Luther, és Calvinista Vallás, minden jó cselekedetekre való igyekezetet el ront: Eggyiket sem kell azért ezek közzül CHRISTVS Hitinek tartani.

Hogy azok az két Vallások az jó cselekedetre való igyekezetet el rontsák; meg tetzik:

Elsőben: Mert mind az két Vallás azt tanította, hogy az ember minden jó cselekedetivelis, semmivel nem létszen igazab Isten előtt; semmi örökké való bért nem érdemel; semmivel kisseb, vagy nagyob jutalma az égben; nem létszen, akár keveset, akár sokat,

O ;

akár

akár semmi jót ne cselekedgyék. mert csak az Hitet bõcsüllí az Isten : minden igazság , csak az egy Hitben vagyon. Imígyen szól egyyút Luther: *En az Sz. Péter érdemejért, csak egy fillyért sem*

*De 10. pra
eptis, 6. 1.*

*adnék, hogy engemet segéllene, mert magát sem segítheti; valamie vagyon, Istentül vagyon, az Christusban való Hitnek általa. Itt im nyilván taníttya, hogy Sz. Péter az ő cselekedetiért, nem volt igazab; sem azokért, több jót az egekben nem vótt; hanem csak az ő Hiti koronáz-
tatot meg. Másut így szól : Im látod,*

*De Cap-
tiv. Babyl.
Cap. de Ba
ptismo.*

*mely gazdag legyen az Keresztýén ember! az ki, meg akarva sem vesztheti el üdvõs-
séget, akár minémü nagy vétkekkelis; hanem ha nem akar binni. mert semmi vétkek õtet el nem karhoztathattják, hanem csak az Hitetlenség : Minden egyéb bûnök, ha*

*De votis
monasti-
cis.*

*meg marad az Hit, egy szem pillantásban meg emészttének az Hit által. Ísmég: Az íó cselekedeteket, úgy mond, kü-
lõmben nem taníthatni : hanem ha meg sérted az hitet. holot az Hit, és az íó cse-
leke-*

*lekedetek, az meg igazulásnak dolgában, felõtte igen ellenkezzenek : így leszén, hogy az íó cselekedetek tudománya, szükség-
képpen érdögök tudománya, és az Hittül való el szakadás.*

Vgyan ezen az Calvinus értelmeis; az mint meg tertzik az ő írásiból : ki egy könyvében azt mondgya; hogy, *Az Hitnek igazságával, semmikeppen egybe nem ferkeztethetni az cselekedeteknek igazságát : és nem csak azok az íó cselekedetek, rekesztetnek ki az Hitnek igazságával, melyek csak az természet erejébõl lesznek ; hanem egyebekis mindenek, akár minémü nevezettel ekesíttesenek. Sok több helyeken is, ugyan azont taníttya.*

*Lib. 3. In-
stit. cap. 11.
n 13.*

Hogy ha az íó cselekedetekbõ semí érdem nincsen; hogy ha azok minket Istennél kedvesbökké nem téstnek; sem azokért valami jutalmat az Egekben nem veszünk: miért fáraszuk magunkat azokban: miért költsük jószágunkat az Irgalmafságnak cselekedeti-
re, és szegényeknek legítfégeré: Imád-

*Lib. 3. cap.
15. nu. 2. &
seq. Et ca.
19. n. 2. 4.
& 7.*

fágban miért foglallyuk magunkat? miért Bőytöllyünk, vagy fanyargaslluk testünket? Bolondfág valakinek abban fásasztani magát, és azokrúl szorgalmatoskodni, mellyek semmi hasznót nem hoznak. Ki nem láttyá, hogy ez tudomány által, minden Ió cselekedetekre való igyekezet el óltatik?

Másodszor: Mind az két Vallás azt taníttya, hogy minden Ió cselekedetink, nem csak semmi jót nem érdemlenek Istennél; hanem magokban ugyan halálos bűnökis: noha az híveknek azok nem tulaydoníttatnak az hitért.

(a) In re- Sok helyen taníttya azt Luther: (a) *Az igaz, úgy mond, minden jó cselekedetben, bűnt tesz. Ismég: (b) Az igen jól tét cselekedet, bocsánandó bűn, az Istennek irgalmasága szerént: de halálos bűn, az ő igaz ítéleti szerént. Ismég másut: (c) Az mi leg job cselekedetünk, úgy mond, mellyel Istentől malasztot, segítséget, és vigasztalást akarunk nyerni; mi nekünk bűnül tulaydoníttatot: az mint az Profeta mond-*

gya

gya, az 108. Soltárban: *Es az ő imádsága, legyen bűnül.* Vgyan azont, sok több helyekbennis taníttya.

Ebben nem különböz Calvinusis. mert egy könyvében így szól: *Az embereknek Minden cselekedetek, ha méltóságok szerént ítéltetnek; nem egyebek ocsmányságnál, és tisztátalanságnál: és semmi oly cselekedet az Szentektől nem származhatik, mely gyalázatnak méltó jutalmát nem érdemlené.* Vgyan ezent taníttya Cap. 14. és egyéb helyekben.

Ha minden Ió cselekedetink, bizonyal bűnök, ocsmányságok, és tisztátalanságok, mellyek az Isten haragját érdemlik; kicsoda nem láttya, hogy sokkal job azok nélkül lenünk, hogy sem mint azokat cselekednünk? Mert, meg tartoztatván azoktól magunkat, nem vétkezünk; cselekedvén azokat, vétkezünk: job pedig nem vétkezni, hogy sem vétkezni. Meg kell azért magunkat fogunk az Alalmisnalkodástul; és az Irgalmaságnak

O 3 egyéb

Lib. 3. In
stit. ca. 12.
n. 4.Lib. 3. cap.
14. n. 9.

egyéb cselekedetitől; sőt inkább minden Imadtságtól. mert mind ezek, az menyiből mi töllünk származnak, bűnők. Micfoda móddal ölthatnák el hathatosban, minden Ió cselekedetekre való igyekezetet; mint azt tanítván, hogy, Azok nem csak semmivel né téznek minket igazabbakká, vagy jobbakká, Isten előtt; hanem meg inkább tisztátalanfagok is azok, ocsmánfagok, bűnők?

Az jó cselekedetek kívántatnaké, úgy mint az hitnek jegyei.

Nem is használ amaz fogás; hogy, az Isten kevannya az Ió cselekedeteket, az Hitnek bizonyfágára; úgy mint jegyét, az igaz Hitnek. Mert csak azért mondgyák azt az Atyafiak; hogy ne tessék az kőtségnek, hogy tellyesfeggel minden jó cselekedeteket el vesztnek ez világról. De hejában élnek ezzel az festékkal. Mert miképpen kívánhattya Isten ezeket, ha bűnők; ha örök kárhozattal kellene ezekért fizetni, hogy ha irgalmasfágából azokat bé nem fődöznéje? Avagy, azt kíván-

kívánhattyaé az Isten, hogy az mi hitünknek bizonyfágára, és jelenlégére bűnt cselekedgyünk? Miképpen kívánhattya az Hitnek bizonyfágára azokat, az mellyek inkább az Hitnek fogytatkozásáról téznek bizonyfágot? Mert, az kik az Ió cselekedetekben, szorgalmatoskodnak; azok ugyan azon szorgalmatossággal bizonyfágot téznek, hogy az Hit nem elégséges. Mivel hogy, ha elégséges volna az Hit, és az Ió cselekedetek semmiben nem segitenének; miképpen lehetnek az Hitnek jegyei az Ió cselekedetek? Annakokáért az Ió cselekedetekre való igyekezet, né az *Specialis*, avagy maga szerént való Hitnek jegye, melyről az úy Tanítók szólnak, és az melynek mindent tulaydoniranak: hanem az Catholica hitnek, mellyel hiszük; hogy, *Csak az Hit nem elégséges; hanem az fölött Ió cselekedetek is kívántatnak, mellyek az örök életet érdemeltyék*: az mely hitet meg vernek az Vjítók.

Ezekből

Ezekből nyilván vagy on, hogy az úy Vallások által, minden Ió cselekedetekre való igyekezet ki vesztetik az emberek szívéből.

Kilenczedik Ok: Az Szabados életből vétetik, mellyet az úy Vallások szerzenek.

NEM kell azokat az Vallásokat Christusnak tulaydonítani, mellyek az emberek szívéből minden Isteni félelmet ki vesztnek; és minden fesseltségre, 'Iminden tisztátalan életre tágas kaput nyitnak. Mert az Irás, mi nekünk mindenút az Istennek félelmét parancsolja, és semmit ennél inkább nem forgat, sem nem ajánl; holot ebből függön az életnek minden jámborsága. De az Luther, és Calvinista Vallások, tellyesféggel ki törlik az embernek szívéből az Istennek félelmét; és szinte úgy minden gonoszságra

ságra szabadságot adnak, mint az *Atheismus*, súlt Istentelenség: Annakokáért nem az Christustól való, ezek az Vallások.

Hogy pedig ezek az Vallások ilyen szabadságot, négy külömböző módal adgyanak; oda fel az Második Elmélkedésben, világossan meg mutatók. Vgyan azont mostan, rövideden imez Okokkal mutatom meg.

Előszór: Mert az Luther Vallás azt taníttya; hogy, Az Tíz parancsolat szinte úgy nem illeti az *CHRISTVS* híveit, mint az *Ceremoniás*, és Ország bírására néző törvények. Mivel, hogy így beszél, az Moysesről tört prédikatiojában: *Eo magából az tíz parancsolat igjéből nyilván meg teszük, hogy az Tíz parancsolat sem illet minket; mert nem minket, hanem csak az Sidókat hozta ki az Vr Egyptomból. Az úy Testamentomban az Moyses törvénye nem tartatik; és ha az ő törvényét csak egy czikkelybe meg tartanám is, az egész törvénynek meg tartására*

Vgyan ezent, egyéb okokkalis meg bizonyithatnám; de mostan ez legyen elég. Ezekből meg tetzik, hogy még az Calvinus tudománya szerén-
tis, az Tiz parancsolat mi hozzánk semmi részből nem tartozik.

Másodszor: Ez két Vallások, az Ió, és Gonosz cselekedetek közöt semmi különbséget nem téznek Isten előtt; hanem csak az emberek előtt. Mert, mint szintén hogy azokban az cselekedetekben, az mellyek Gonoszoknak mondatnak, nyilván való gonoszság vágyon: azonképpen az igazak Ió cselekedetinek, titkos gonozságot tulaydonítanak, az belső kívánságért; az mely gonozságra névén, az jó cselekedetis halálos bűnnek mondgyák Isten előtt. Ha ez így vágyon, miért adgyam inkább magamat az Ió cselekedetekre, természetnek nyomorgatásával, és jószágom vesztével; hogy sem mint az Gonoszra, melyben gyakorta nagy gyönyörű-

nyörűség, és haszonis vágyon? Holot mind az két féle cselekedet bűn Isten előtt; miért ne bocsúlljem fellyeb az Gonoszra, melybő gyönyörűség, vagy haszon vágyon; az Iónál, melyben nehezűség, fáradság, és gyakran káris vágyon?

Harmadszor: Mind az két Vallás azt taníttya; hogy, Az ember csak az *Specialis*, vagy, maga szerént való hit által igaz Isten előtt, minden jó cselekedetek nélkül: és hogy annak, az ki nek ilyen hiti vágyon, semmi bűn nem tulaydonittatik. Így tanít Luther sok helyén írásiban, az mint oda fel meg mutattam. Az mely tudományból azt hozza ki; hogy, *Csak az hitetlenség bűn,* és csak az hitetlenek kárhoznak el: az pedig, az ki meg tartja az Hitet, el nem kárbozhatik. Vgyan ezent taníttya Calvinus, mikor így szól: *Minden bűnök halálosok az hitetleneknek: az híveknek, mindenek bocsánandók. Bocsánandóknak, azért híja. mert azokat Isten nem tulaydo.*

Lib. de Lib. ber. Chris. et de capt. Babyl. Lib. 2. Instit. cap. 8. nu. 58. Et lib. 3. ca. 4. n. 28.

laydoníttya nékik, hanem ottan mi-
hent léfznek, bocfánatot ád nékik.
Az mely tudomány, nyilván követkő-
zik amaz fundamentóból, hogy Csak
az *Specialis*, vagy, maga szerént való
hit, szerzi az meg igazulást; az az,
hogy az ember csak azzal igaz Isten
előt, hogy azt erőssen hiszi, hogy az
CHRISTVS tellyeséggel eleget tört
az ő bűneiért. Mely Hit által mond-
gyák, hogy hozzánk kapcsoltatik az
CHRISTVS elég tétele; és mint
egy tulaydonunká léfzen, úgy hogy
az által Igazaknak tartassunk Isten-
előt, ha szinte belől akarátunk meg
nem változikis. Ha azért helyén ma-
rad ez az Hit, nem árthat semmi bűn
az embernek. mert az CHRISTVS
igazságában marad, és azt az hit által
erőssen meg tartya. Mely tudományt
helyben hagyván, semmi okunk nin-
csen, miért féllünk akár mely lator-
ságnak cselekedésértülis. Mert sem
büntetésül, sem Isteni boszu állástul
nem

nem kell az bűnért félni; holot az
CHRISTVS elég tételejért, mely az
hit által velünk közöltetik, az lator-
ságot sem tulaydoníttya bűnnek az Vr
Isten..

Amaz sült Istentelenfég, adhaté
ennél nagyobb szabadságot minden la-
torságra, és éktelen életre? Eléggé
bizonyfágot téfznek erről, némely
Calvinista Prædikátorok Angliában;
kik Calvinusnak az hit által való meg
igazulásnak tudományából, egyéb
dolgok közöt, ezeket az szép értel-
meket hozzák ki, és vastagonnis ól-
talmazzák:

1. *Mind meg csalatkoznak, kik azt*
vélik hogy üdvözülnek, mikor sok jót cse-
lekesznek. 2. *Nem szükség abban fárada-*
nunk, hogy jó cselekedetekkel az örök életet
meg nyerjük. mert azt immár bírjuk. 3. *Egy*
az az fő tévelygések között, mellyek az Ke-
resztven világban vannak; hogy, az jó cse-
lekedetek valamit használlyanak az üdvös-
ségre. 4. *Az mi bűneink semmi kisébsé-*

Refert ex
Foxo Guil.
Reginal-
dis l. 4. p. 1020.

gére nincsenek az Isten dűcsőségének : hanem az bűnnek minden kára, csak felebarátunk botránkozásában vagyon. 5. Christus az ő vérével meg váltott, és meg szabadított minket minden bűnöktől, és törvényektől, hogy ennek utánna lelkünk ismértiben, minket semmi törvény ne kötelezzén. Itt, nagy nyilván meg szabadítottunk az Tíz parancsolattól, és az Sacramentomoknak minden parancsolattól. 6. Istennek semmivel nem tartozol, hanem csak Hittel, hogy vallyad az Christus IESVS T, és higgyed hogy ő halottaiból fel támadot. mert ilyenképpen üdvözlősz: Egyebekbe mindenekbe szabadságot ad neked az Isten, hogy kövessed az te akaratodat; mindeneket meg cselekedhetel lelked ismértinek sérelme nélkül. mert el nem kárhozhatol, akár mit cselekedgyélis külsőképpen. Mind ezeket, jó következés fzerént ki hozzák, az fel vetet fundamentomból, mellyet Luther, és Calvinus fel állatot az *Specialis* Hitnek üdvözítése felől: az kiknek írá-

fokban-

fokbannis, mayd mind ezek nyilván meg vannak. Kicsoda kívánhatna, vagy gondolhatna minden latorfágra nagyobb szabadságot ennél?

Ezekhez valók azokis, mellyeket oda fel az Második Elmélkedésben, mondánk; holot más három módot jegyezőnk, az mellyek fzerént meg engedtetik ez az szabadság. El hagyom amaz ablakotis, mellyet Calvinus nyitot, mikor azt tanította; hogy,

Az kárhozot lelkeknek büntetése, semmi nem egyéb, hanem érzeni az Istent ellenségeknél lenni, és attól rettegni; noha mi Lib. 3. Imo
Tit. ca. 25. n. 12.

nekünk testi dolgok által példáztafsek az az büntetés, úgy mint, az setétség, sírás, fogaknak csikorgatása, és meg ólíhatatlan tűz által. Mely beszédekkel, elég nyilván jelenti, hogy az pokol semmi nem, egyéb, hejában való rettegetéseknél. Mert, hogy ha Isten semmi gonoszal nem illeti, hanem csak rettetí az kárhozotakat: csak hejában való, és nevetéges az az rettegetés; hiúságos gon-

P 3

dolatok

dolatok az pokol kínnyai; és semmi-
nek kell mind ezeket tartani.

*Tizedik Ok: Abból vétetik;
hogy az régi Eretnekségeket meg
újították az úy Val-
lások.*

EL kell azt az Vallást távoztatni,
melyben oly Eretnekségek van-
nak, mellyek régen az közönséges
Keresztyén Anyaszentegyháztúl kar-
hoztattak, és mindenkor Eretnekség-
nek tartattak: De ezekben az úy Val-
lásokban olyan Eretnekségek vannak;
sőt nemis láttatnak egyebeknek len-
ni az úy Tudományok, hanem csak
külömb külömb időben virágzó E-
retnek Vezérektől taníttatott, és ré-
gen az közönséges Keresztyén Anya-
szentegyháztúl levelelése tétetet Eret-
nekségeknek moslékjának: Annak-
okaért, el kell őket távoztatni. Az
bizonyfágnak második részét hogy
nyilván

nyilván meg bizonyítsuk; tekintsük
meg ezeknek az úy Vallásoknak főfő
értelmit.

1. Mind Luther, s mind Calvinus
azt tanította; hogy, *Semmi szabad aka-
rat nincsen az emberben.* Es Luther *art.*
16. azt mondgya, hogy ez, az ő Vallása-
nak fő fundamentoma. Vgyan ezen
vált régen az (a) Simon Mágus, és Va-
lentinus eretnekségeis; mint Sz. Ago-
ston bizonyfágot teszen erről, *Heresi*
11. Es az (b) Manichæusoké; (c) Viklefé,
és többekéis.

2. Mind ketten azt tanították;
hogy, *Isten az, az ki minden gonoszá-
gra kiztessen, és haytsón: úgy hogy, min-
den bűnök az Isten végezésének erejéből lesz-
nek.* Vgyan ezen vált régenté az (d) Si-
mon Mágus, és (e) Florinus eretnek-
ségeis.

3. Mind ketten azt tanították;
hogy, *Az üdvösségre nem szükségesek
az jó cselekedetek; hanem elég az hit.*
Vgyan ezen vált régen az (f) Simon
Mágus

(a) *Cleme.
lib. 3. Re-
cognit.*

(b) *Augus.
heres. 46.*

Hieron. iv

Prologo

cōi. Pelag. 1

(c) *In Cōc.
Const. sess.
8.*

(d) *Vin-
cētis Liri-
nenfis.*

(e) *Euseb.
lib. 5. c. 20.*

(f) *Irena⁹
lib. 1. c. 20.*

(g) *Auguf. barefi. 54.* Mágus eretneksége, és az (g) Eunomianufoké, Vrunck születése után 360. éftzendőben.

4. Mind kettő azt taníttyák; hogy, *Az kinek Hiti vagyon, akár minémű fok; és nagy bűnök sem ártnak annak. mert azoknak gonozsága nem tulaydoníttatik az hívőnek.* Vgyan azon volt régen az

(h) *Auguf. barefi. 54.* (h) Eunomianufok eretneksége, az Basilidésé, és Carpocratesé; mint Irenæus bizonyfágunk ebben, *lib. 1. cap. 23. & 24.*

5. Calvinus, tagadgya az *Christus* testének valóságos jelen létét az *Oltári szent-ségben*. Vgyan ezen volt régen az Berengárius eretneksége, Vrunck születése után 1051. éftzendő táyban. Aholot imezt ved eszedben. : Először; hogy, Noha Berengárius előttis némelleyek kételkedtek, és kérdéftis indítottak légyen ez dologról; mind az által, senki nem merte nyilván vitatni, hogy, az Vr teste jelen nem volna: az mint meg mutattyák Hugo Lin-

gonen-

gonensis, és Adelmannus Brixienfis, Berengáriusnak írt levelekben; kit Paskásius fel jegyzet írásában. Annakokáért; az Anyaszentegyháznak álhatatos Vallását az Vr vacsorájárul, egy Eretnek Vezér sem ostromlotta, mind szinte az Berengárius idejéigis.

Másodszor: Hogy az Berengárius értelme, még az ő éltébennis őtt Cöciliumokban kárhoztatot: és Berengarius, esküvéssel háromszor mondotta viszá tévelygését: és végre, nagy poenitentiával, az Római Anyaszentegyház hitiben holt meg. Kinek halála után, el óltatot volt az az Eretnekség, mayd két szaz éftzendő alatt, mind az Lollárdusfokig, az kik azt meg újították; az mint Trithémiusból meg értheni. Annakutánna őftán, ugyan azont tartotta Viklef; az mint meg tetzik, az ő Harmadik articulusából. Kinek halála után, ismét meg el óltatot volt közel száz éftzen-

Li. de verbis Instit. huius Sacramēti.

Trithem. in Chronico Hirsaugiensi ad annum 1315.

P 5

deig.

deig, mind addig, míg nem azt Zvinglius meg újítja; az kit követet Calvinus, és egyebek egynéhányan. Melyből nyilván meg tetzik, hogy ez az értelem, az Anyaszentegyházban mindenkor nyilván való Eretnekségnek tartatot. Annakokaért, vagy az, hogy az Anyaszentegyház, az Hitnek fő czikkelyében mindenkor tévelygésben volt; és így nemis volt CHRIS TV S Anyaszentegyháza: vagy pedig ezt az értelmet, mely az Christus testének az Oltári szenttségben jelen létét meg tagadgya, Eretnekségnek kell itilni.

6. Mindketten tagadgyák az Traditiókat, az az, kézről kézre adatot tudományt: és azt mondgák; hogy, az Sz. Írásban, mindennek meg vannak írva. Az Ariannusoknak is azon eretneksége volt; az mint meg tetzik az Sz. Agoston írásából. Ezent vitatta Nestorius, Dioscorus, és Eutykes; az mint írva vagyon in 7. Synodo, act. 1.

7. Mind

7. Mindketten tagadgyák az Pœnitianak, és Bérnálásnak Szentességét. Vgyan azon Eretnekséget tanították régen az Novatiánusok; az mint *Cyprian^o, és †Theodorétus bizonyították.

8. Mindketten azt tanították; hogy, Az Anyaszentegyház, csak jókból áll: és hogy az Anyaszentegyház, mely régen látható volt, sok ideig elvesztet volt; mostan pedig csak az ő gyéleközeteiben legyen. Szinténhez hasonló volt az Donatisták eretneksége: az mint Sz. Agoston bizonyította.

9. Mindketten azt tanították; hogy, Az hóltakért nem kell imádkozni: hogy az negyven napi böjtöt, vagy egyéb állandó böjtöket nem kell megtartani: hanem kiki mind, az mikor neki tetzik; akkor böjtollyon. Vgyan azont tanították régen az Aëtianusok; az mint *Epifanius bizonyította, Szent †Agostonnal egyetemben.

10. Mindketten tagadgyák, az Ereklyéknek, az Christus, és az Szentek képeinek tisztel.

* Lib. 4.
epist. 2.
† Lib. 3.
heret. fab.

Lib. de unit. Eccles.
cap. 12.

* Heresi
75.
† De Heres.
c. 33.

tiszteletit; és azt bálványozásnak hívják. Ezent cselekedte régé Vigilantius; mint Hierónymus bizonyította: Az Iconomachusok is ezent tanították; az mint Zónaras, Cedren^o, Nicéforus mondják.

*Vide Bel-
lar. de no-
tis Eccle-
sia, Cap. 9.
Et Cocciū
de signis
Eccles. lib.
8. art. 3.*

Ezekből, déli világosságnál nyilvánban való, hogy az főfő tudományok, az mellyekből az Luther, és Calvinus Vallási állanak; mind az régi Eretnekségekből tóldoztattak, mellyek az Anyaszentegyháztúl régé kárhoztattak, és mindenkor Eretnekségeknek tartattak. Vgyan azont künyű meg mutatni az töb úy Vallások-rulis. Ebből azért az következők; hogy ezek az Vallások nem egyebek; hanem az régi, és régen megvetet Eretnekségeknek mosléki.

Tizenegy

Tizeneggyedik Ok: Az Hitnek bizonyos regulájának az Vjitók közt való fogvatkozásából vétetik.

Ezeknek az úy Vallásoknak, semmi bizonyos regulája nincsen, mellyet az Hit dolgaiban kellyen követniek: tehát semmi helyt nem kell nélkül adni. mert az Hitnek főfő részeinek, meg határozottnak, bizonyosnak, és meg változhatatlanoknak kell lenni.

Hogy pedig az Vjitóknak, az hitelben semmi bizonyos regulájok ne legyen, melyből bizonynal elvégezhesek, mit kellyen, s mit ne kellyen hinni; meg tetzik ELSŐBEN: Mert sem az Anyaszentegyháznak *Traditióinak*, kézről kézre adot, és vót tudományának; sem az közönséges Concilióimok méltóságának; sem az Anyaszentegyház régi Tanítóinak, és azoknak az kik

kik ez mi periódésink előtt éltek, itéltetnek, helyt nem adnak.

Minden Traditiókat, kézzől kézre adot és vót tudományt meg vét Luther, magyarázván Sz. Pálnak az Galatákhoz írt levelének második részét: Eggyút tartya véle Calvinusis. és azt tanítták : hogy ugyan Semmit nem kell hinni; semminek helyt nem kell adni, valami az Sz. Írásba nincsen.

Az Közönféges Conciliomokat, mellyeknek ez ideig az Anyaszentegyházban nagy méltóságok vólt, (mert azok olyanok, mint egy Fejedelmek, és Vrak gyólése az Christus országába) úgy meg utállja Luther, hogy valamit azok végeznek, azt akarja, hogy azok akár mi köz embernek is itéleti alá vetettek legyenek. Sőt, merő bolondságnak mondgya, hogy az Conciliomok végezni akarnak az felől, mit kellyen hinni. Vgyan ottan azt taníttya, hogy, minden lelki embernek itéletire kellyen azt hagyni, mit kellyen, s mit ne kellyen hinni.

Vgyan

Vgyan azont jelenti Calvinusis, midőn azt írja; hogy, *Nem Ecclesia dolgoz, annak meg itélése, mely könyvek legyenek Sz. Írások; hanem ennek itéleti, az belső lelki ismételre tartozik.*

Végezetre, az mi az Sz. Atyákat itéleti; Luther nem gondol ezer Augustinusokkal, ezer Cyprianusokkal. Calvinusis sok helyen írásiban, meg utállja őket; és azt mondgya, hogy ezek is tévelygettenek.

Ezek közzül azért, nekik az hitelen, egyik sem regula.

De mondanak: Az Sz. Írás mi nekünk regulánk az hívésben. mert az semmiképpen el nem tévelyedhetik. De künnyű meg mutatni, hogy ez az regula nem elégféges: Először: mert ez által az regula által, nem tehetünk itéletet ő magáról az Írásról; és így, ő magais ez az regula bizonytalan léfzen: maga ennek kell vala mindenneknek előtte bizonyosnak lenni. Mert az Szent Írásról, mindenneknek előtte ezeknek kell végere menünk. i. Hogy

ez az

Lib. 4. ca.
8. n. 6. 7. 8.
Et in An-
sidoro ad
4. Sess. Cō-
sil. Trid.

In art. 115.
Et sequen-
tibus.

Lib. cōtra
Regem
Angliae.

Az Írás,
legyené e-
legendő re-
gulája az
Hitnek.

ez az könyv bizonyal Sz. Irás, és nem
ál könyv, nem valamely csalárdtúl
költőt írás. 2. Hogy imez vagy amaz
mondása, vizá né fordittatot. 3. Hogy
semmi idegen dolog, közzé nem el-
egyítettet; semmi hozzá nem tétet;
semmi benne el nem vétetet, az mi az
tudományak állattýára tartoznék.
Ezeket pedig semmi úton az Irásból
meg nem mutathatni: sőt ha félre te-
szük az Anyaszentegyháznak kézről
kézre adot tudományát; egyébele-
zeket nem bizonyíthattuk, hanem
ha csak valami erőtlén emberi okos-
kodásokból: és így, az mi hitünknek
egész fundamétoma bizonytalan vé-
lekedéseken lészén vettetve. Annak
fölötte: az Irásnak ereje, nem az szók-
nak zöngéfében ál, hanem értelmé-
ben, mely élete, és lelke az Irásnak.
De annak igaz értelme felől, ezer vi-
szá vonyások lehetnek: és azokbais,
félre tévén az kézről kézre adot tu-
dományt, és az Sz. Atyáknak magya-

razat.

rázattýát; véget nem vethetni csak
magan az Szent Irásból, az mint pro-
bából jól láttuk. Mert amaz igik-
nek; *Ez az én testem*; és sok többek-
nek értelme felől, kemény vetekedés
vagy az Lutherek, és Calvinisták
közöt, &c.

Ha azt mondod Calvinus után;
hogy, Az Irás felől, és annak értelme
felől való ítélet, az lelki ismérétre tar-
tozik: Ezzel, az lelki ismérétnak su-
gallását, az az, kinek kinek az maga
ítéletit rendeled az hívésben fő regu-
lának. Mert akár kijs azt mondhat-
týa, hogy ő néki jó lelki ismérési va-
gyon, és abból itili, mely könyv lé-
gyen Sz. Irás, 's mely ne légyen: mel-
lyik légyen igaz, 's mellyik hamis ér-
telme az Isten igijének. Így az Luth-
ranus az ő lelki isméréstiből, az Szent
lakab levelét gaznak itili; és az Sz. Iá-
nos mennyei látásról írt könyvét, erő-
telennek mondgya az bizonyításra.
Az Calvinista pedig az ő lelki isméré-
tiből,

*Az Irás-
ról való
igaz ítélet,
az belső
lelki ismé-
retet illesz-
seje.*

*In prologo
novi Testa
menti.*

tiből, mind kettőt Isten igijének itili. Ismet: Luther az ő lelkéből azt itili; hogy, *el kell vesztetni azt az hamis vélekedést, hogy Negy Evangeliom könyv legyen.* Mert az Sz. Iános Evangelioma, az egyedül való, szép, igaz, és fő; mellyet, az több három Evangeliomnál, sokkal és sokkal fellyeb kellyen bocsólni. Hasonlóképpen az Sz. Pál és Sz. Péter levelei, sokkal fellyül múltlyák, ugy mond, az három Evangeliomot, az Sz. Mathejét, Sz. Markét, Sz. Lukácsét. Eorómélt meg vetette volna ezeket. mert nagy nyilván állattyak az érdemet; az jó cielekedereknek szűkséges voltát; az parancsolatok meg tartását; és dicfirik az szűzességet, és szegénységet: de mikor nem merné tellyességgel meg vetni, azoknak méltóságát kétfégesé akará tenni. és azt jelengette, hogy azok nem irattak az Sz. Lélek tanításából.

Hasonlóképpen Calvinusis, az ő értelméből azt itili; hogy amaz igiknek: *Ez az én testem;* imez értelmek légyen: Ez

Ez kenyér az én testemnek jele. Luther pedig azt itili, hogy ilyen magyarázattya vagyon: Ez kenyér bizonynyal én testem. El hagyok számtalan sok több dolgokat. Mellyekből meg tertzik, hogy ők minnyájan az Hitnek próba kövének, és regulájának egyebet nem vetnek, hanem az magok szája izi szerént való magyarázattját az Szent Írásnak, egy szóval, az magok vélekedését, és tertzít.

MASODSZOR: Az csak önnön magán nem lehet elégséges, és alkotmatos regulája az Hitnek, mellyet minden ellenköző Vallások magok pártjára intézhetnek, és vélekedésekhez szabhatnak. Tudva vagyon, pedig azis, hogy az Sz. Írásnak bőtljét, minden tévelygők az magok tertzéséhez intézik. Mert ez mostani pártos Vallások giöleközeti, noha sok, és nagy czikkelyekben szörnyen ellenkeznek: mindazáltal, az Írást fogják magok-

magoknak regulának, és azt erőssen intézik tetzésekhöz. Az Lutherok azt mondgyák; hogy ők az Szent Íráshoz támaszkodnak: hasonlóképpen az Calvinistákis: szinte úgy az Anabaptistákis azont kiáltják. Nem csudais. mert mindenik az Írást, nem az Anyaszentegyháznak közönséges értelme, vagy az Szent Atyáknak közönséges magyarázattya szerént veszik, mint az Catholicusok: hanem, akár mely köz ember lelke esmératinek tetzése szerént. Illyenképpen pedig akár mi Eretnekségekhezis kúnyú hozzá intézni az Írást. Ebből ki tetzik, hogy ez az regula semmire kellő, ha úgy élnek véle mint ők akarják, az az, ha az Szent Írásnak magyarázatját akár kinékis csak az maga itéletire bocsátják.

HARMADSZOR: Ha oly Bíró volna, az ki akár mely törvényközésbenis oly törvényt tenne, hogy nyilván meg nem tevezhetnék, mellyik félnek

ítelné

ítelné az győzdelmet; hanem mindenik fél azt vitatná, hogy ő az nyertes, és az Bírótól ki mondott törvény, nagy nyilván néki szolgál: ez az Bíró, minden embereknek itéleti szerént, nem volna alkotmatoes Bíró. mert annak törvény látása által, semmi perparvarba vég nem szakadhatna. Mivelhogy az törvény ki mondás utánis, szinte meg annyi vizzá vonyas marad, menyi annak előtte vala az peres feleknek igazsága felől. Az Sz. Írás pedig, szinte illyen Bíró léfzen, hogy ha az ő magyarázatyában félre tesszük az Anyaszentegyháznak, és az Sz. Atyáknak egyenlő magyarázatját. Mert ez nélkül, az Sz. Írás úgy mond törvényt, hogy eggyik fél se értheffe nyilván, mellyiknek kedvezzen: hanem mind két fél nagy bátran azt mondgya, hogy világossan néki szolgál az törvény, és őtet teszi győzdelmésé. Innét vagyon, hogy soha le nem szál közöttök, csak egy vizzá

Q; vonya-

vonyafis. Merő nevetőség azért, csak az Sz. Irást állatni Birónak. mert minden visszavonyásban, oly Birót kell rendelni, az ki úgy mondhaszon törvényt, hogy mindeneknek, főképpen pedig az peres két félnek, nyilván, tuttara legyen, mellyik legyen nyertes; holot külömben soha vég nem lehetne az perben. Azért, az kik csak az Sz. Irást teszik Biróvá; azzal eléggé meg jelentik, hogy az ő magok iteleti kívül, semmi Birónak helyt nem adnak, az ki által az igynek vége szakadhatna. Mert szinte úgy cselekedznek, mint ha Antalnak, és Bereczknek perek léven, nem akarnának más Biróhoz menni, hanem csak az Decretomhoz, félre vetvén az Itilő Mestereknek magyarázatát: és Antal az ő igazságára elő hozván valamely Király Decretomát, azt mondaná, hogy az által ki tetszik az ő igazsága: más felől Bereczk, azt erőssen tagadná. sőt elő hozván más Király Decretomát

mát, azt vitatna, hogy nyilván az az Decretom neki szolgál: Antal viszont, azt igen tagadná. és így mind ketten, az dologban való vég vetés nélkül, el válnának egy mástól. Vallyon's, ez nem nevetésges dolog volna: vallyon's, nem azt mondanáké mindenek, hogy egyik sem akarja az pernek vége szakadását, mivel hogy egyik sem vészén más Birót, hanem csak az maga iteletit: Szinte ezen szerént az úy Tanítók, midőn más Birót bé nem akarnak venni, hanem csak az Szent Irást; de úgy eztis, hogy az ő igaz magyarázatát csak az magok lelke ismételten hadgyák: nyilván ki jelentik, hogy nem akarják, hogy az peroldásban törvény szerént vég legyen; sem az magok iteleti helyet, más Birónak helyt nem akarnak adni.

NEGYEDSZER: Mely igen nem, elég régula ez az hivésben; ő maga az mindénapi próba meg mutattya. holot láttuk, hogy az visszavonyásnak

soha semmi vége nem lehet az úy Tanítók között, az Hírnek főfő részeiben. Mert fölötté igen különböznek, fok, és nagy dolgokba az Lutherek, Calvinisták, és Anabaptisták: és egy mást Eretnekséggel kárhoztatják. Külömböznek az Lutheránusok, magok között is fokokban; különböznek az ó édes Apjoktól, és Apostoloktól, Luthertől: úgy annyéra, hogy mostan az Luthereknek tizenhárom fő szakadások számláltatnak, az kik nevezettel, és némely értelmekkel egymástól különböznek. Az Calvinisták is egymás között nem értenek egyet; főképpen amaz cikelyről, mely az Anyaszentegyháznak fejről vagon. Mert nagy része, ezt az méltóságot, világi Fejedelemeinek tulajdonítja, ha szinte alzony ember léfzenis; mint az Angliai Protestánsok: Az többi, méltatlan dolognak, és káromkodásnak mondják ezt lenni; úgy mint az Puritánusok.

fok. Nem értnek egyet az Anabaptisták is fokokban, úgy annyéra hogy tizennégy különbözö szakadásokat számlálnak ó köztök is, mellyek nevezetekkel, és értelmekkel különböznek.

VEGEZETRE: Most oly időre jutottunk, hogy midőn mindenik azt itili, hogy ő ezt az regulát követi, és ahhoz támaszkodik; közel annyí Eretnekség lőn, az menyí tévelygő ember vagon. Mert fokban azt mondgyák, főképpen az kik egyigyűbebbek; hogy, keveset gondolnak ok azzal, mit tanított Luther, vagy Calvinus. mert ok az Isten igijéhez ragaszkodnak, melyben nem lehet semmi tévelygés: és ez szerént azt itilik, hogy nagy jó helyben vagon dolgok. Az Írást pedig, kiki az ó érteke, és itéleti szerént véfzi. Es így, midőn azt vélik, hogy az Szent Írást tartják regulának az hívésben; az Sz. Írás helyett, csak az magok gondolattya marad Vezérek. mert,

Q

az mit

az mit gondolnak hogy jegyez az I-rásnak bötűje, azt ók az Sz.Írás igaz értelmé gyanánt véfzik: és ez szerént, az menyi külömböző gondolattyok vagyon az embereknek; annyi regulajok vagyon az hívésben.

De honnan vagyon az, hogy mindennek az ő gondolattyá, merő igazságnak, és az Szent Írásnak tulaydon igaz értelmének látzik? Ez, Elsőben, származik az embereknek nagy maga szeretetiből, és magának nagy bocsúléséből. Mert az ki magát nagyra bocsúlli; künnyē el hiteti magával hogy minden talalmányi, és elmélkedési fő dolgok. Másodszor: Származik az őrdögnek incselkedéséből, az ki belől az emberek elméjének gondolatit el fordittyá; hogy azt az mit eszekben véfznek, mindgyárt akár mi erőten okotskáértis; nyilván való igazságnak itillyék. Mert midőn az emberek, az régi Hitnek meg únásából utállják az igazságot, és viszket fülök

lők az úyfágnak hallására; az Istennek igaz itileriből meg engedtetnek csálatni az őrdögtől. Mikor azért az őrdög munkálkodik belől az ő érzékésegekben; azt itilik, hogy az Sz. Lélektől világosíttatnak: és így minden itileteket az Hit tudományában, erre az Lélekre haríttják. Innet vagyon, hogy minden pártnak, és mayd minden köz embernek az, az mit ő elméjébe véfzen, az Istēnek tiszta Sz. igijének látzik: és nē gondol akár menyi erős okokkalis, mellyek az más részre elő hozatnak. Ezt jelēti Sz. Pál, mikor így szól: *Miért hogy, úgy mond, az igazságnak szeretetit nē vóttek, hogy údvöljölmenek: annakokáért bocsát Isten ő reájok tévelygésnek cselekedetit, hogy hidgyenek az hazugságnak, Bocfát, nem parácsolván, hanē meg erefztvén erejét az őrdögnek, hogy azokat, az kik meg utáltak az igazságot, és az régi Hitet, meg csálhassa, és ezer tévelygésekre ke-refztülkocfúl haytassa.*

2. Theff. 2.

De so-

De fokban, kivalképpen pedig az egyigyűk, ezt mondgyák : Nem engedi az Vr Isten, hogy meg csalassanak azok, az kik alázatos szível vizsgálgyák az igazságot. mert ő meg igirte, hogy jó lelket ád, az ő tőlle kérőknek : En pedig ezt cselekefzem; Kérem az Vr Istent, hogy engemet meg világosítson, és az Sz. Írásnak igaz értelmére juttasson: az Írástis pedig, szüntelen vizsgálom.

Nagy jádczottatása ez az őrdögnek. Mert miképpen tudakoznak alázatos szível az igazságról, kik az Anyaszentegyház Doctornak, az Szent Atyáknak, és az közönféges Conciliomoknak itéletit meg utállgyák? az kik né akárnak élni az Vrtúl rendeltet, és mutattatott úttal, és móddal; hanem semmire kellő jelenéseket kévánának? Mert azoktól bizonynyal megérthetnék az igazságot, és magokat mindē tévelygésektől meg menthetnék. De nem akarják magokat azok

alá

alá engedelmeffégre vetni: és azt itílik, hogy ők az ő szorgalmatossággal, elméjekkel, és lelki isméretekkel, az puszta Írásból, bizonyosan meg tudakozzák az igazságot. Mintha az Szent Atyák, az Anyaszentegyháznak Doctori, és Püspöki, vagy az Sz. Írást nem vizsgálták volna, vagy az Istennek Lelke nélkül, és ép itélet nélkül lőttek volna; hogy azt meg ne értenék, az mit fel talál egy tudatlan ember. Mint gondolhatna ember nagyobb kevélységet annál, hogy egy köz ember, sőt gyakorta egy tudatlan sült paraszt, az ki az régi dolgokhoz, az Deaki tudományokhoz semmit nem ért, mágat fellyeb bocsúllgye ennyi bölcseségnél, ennyi méltóságnal, és Szentiségnél, ennyi számtalan Doctorknal? Ne itíllgyék azért, valamig ilyen eszszel lélfznek, hogy Istentől valamit nyerjenek. mert gonoszúl kérik; kevélyen kérik : sőt inkább félflyenek, hogy az kevélységnek, és hazugfégnak

nak

nak lelkétül (az kinek adatnak Istennek igaz itéletiből) meg ne csalassanak. Ez az az Lélek, mellyet minden Eretnekek (noha értelemmel igen ellőközök, éreznek, és az mellyel dicsekednek; és az kit mindenik itél, hogy ő néki igazságot jelent. Mellyet, az ki nem vak, bizony könnyen észében vehet. mert az Isten lelke, ellenköző tudományokat nem jelent.

Iárul ezekhez; hogy az Sz. Irás az köz embereket, az Hit dolgaiban való kételkedésekben, sohult nem igazittya az Sz. Irásnak vizsgálására: hané az Anyaszentegyházhoz, és azokhoz, az kik az Anyaszentegyházban főek. Igy *Deut. 17.* az kétféles dologban, az Papokhoz igazittatnak, az kik akkor Elöljárók voltak: és az kikezeknek nem akartak engedni; azokrúl azt parancsollya, hogy meg ölettefsenek. Azért rendelt Isten az Anyaszentegyházban Pafztorokat, és Doctrokat: azért akarta, hogy az Ecclesiá, ez egész világ

világ előtt tekintetes legyen; az Igazságnak oszlopa, és erősege legyen; hogy ahoz mindenek könnyen hozzá mehetnének tanács kérdeni, és annak mondasán, nagy bátorsággal meg nyugodnának. Nem mindeneknek adatik az Irás értésének lelke, az mint az Apostol beszédiből nyilván vagyó.

1. Cor. 12.

Nem kell minden Léleknek hinni; de meg kell az lelkeket próbálni, ha Istentől légyeneké. Annakokáért, ha szinte valamit fügallandis te néked lelked ismérati; még bátorságba nem vagy, mert nem vagy bizonyos benne, hogy Istentől legyen annak credeti, mivel hogy nyilván vagyon, hogy számtalanon meg csalattak: noha minden Eretnekek, ezt az Lelket hánnyák vetik. *Az Sátánnak Angyala, gyakorta világosságnak Angyalává változtatta magát.* Ezekből nyilván vagyon, hogy az köz emberek

*1. Ioan. 4.**2. Cor. 11.*

tetzése, és lelke ismérati, regula

nem lehet az hi-

vésben.

Tizem

*Tizenkettődik Ok : Vétetik
az Vy tudományokból következő
temérdek vélekedések-
ből.*

HA valamely ez úy Vallások köz-
zúl, úgy mint példájúl, az Calvi-
nista Vallás, az CHRISTVS igaz Hiti
vólna : az töb oktan dolgok fölöt,
mellyeket oda fél elő hozánk, ezis kö-
vetköznék ; hogy, minden Cathóli-
cusok, valakik az Apostolok idejétől
fogva ez ideig voltak, el kárhoztak,
és örök tűzre vettettek. mert ennek
az Vallásnak fő tudománya szerént,
üdvözítő Hit nélkül, és így Isten előtt
való igazság nélkül voltak. Azért, az
bűnben maradtak, és hóltak meg.
Mert, az meg igazuláfra való izűklé-
ges Hit, nem egyéb az ő itiletek sze-
rént, hanem csak az, mellyel az ember
erőssen hiszi, hogy ő meg igazult Isten
előt, az Christus elég tetelejért, mely
ő hozzá kapcsoltatik, és néki tula-
doníttatik az Hit által. Nyil-

Nyilván vagyon pedig, hogy ez Hi-
tet nem tudta ez világ, mind szinte
Luther idejeigis, ő maga sem tagad-
gya azt Luther ; sőt dicsekedik, hogy
az meg igazuláfnak módgyát, mely az
régiektől meg homalyosítottat volt,
ez világnak ki nyilatkoztatta. Es ez
dolog ki retzik az régiek írásibólis,
kik az Christusban való hit kívül, meg
kiványák az ember akarattyának bel-
ső változáfatis, és az egész törvény-
nek meg tartására való szándékát.
Ennek fölötte, az régiek kárhoztat-
tyák azt az üdvőtség felől való bátor-
ságban lételt ; és azt akarják, hogy az
ember félelemmel, és rettegéssel ke-
rése üdvőséget, és mindenkor az fe-
lől szorgalmatos legyen. Ahonnan
amaz *Specialis*, kivaltképpen való Hi-
tet, mellyel valaki bizonnyal hiszi,
hogy ő meg igazult Isten előtt, és az
örök életre választatot ; az régiek min-
nyájan meg vetik, mint vakmerő bi-
zakodást. Mert, noha hinni kel azt,
R hogy

hogy CHRISTVS az ő részéről mi érettünk tellyességgel eleget tölt: mind az által mi né tudgyuk, ha meg cselekedtüké mind azokat, mellyek az mi részünkről szűkfégesek, hogy rétfetek legyünk abban az elég tételben; és ha nem esünke valaha ki az Istennek kedvéből.

Nyilván való dolog azért, hogy az régieknek nem volt ilyen Hitek, az minéműt most az Lutherek, és Calvinisták kívánnak. El kárhoztak azért ennyi fok Sz. Atyák, ennyi Martyromok, ennyi Szűzek: el kárhoztot Irenaeus, Iustinus, Thaumaturgus Gergely, Nazianzenus, Basilius, Aranyfazu Sz. Iános, Damascénus, Hilárius, Sz. Ambrús, Hierónymus, Szent Agoston, Sz. Márton, Sz. Miklós, Sz. Antal, Sz. Benedek, Sz. Bernárd, Szent Domonkos, Sz. Ferencz: el kárhozt Sz. Lőrincz, Sz. Vincze, Sz. Sebestien, Sz. Katalin, Cæcília, Agnes, és egyebek számtalanon; az kik nagy szűkféggel,

féggel, és csuda tételekkel, vagy martyromfággal, ez világ előtt csudálatosfak voltak. Végezetre; el kárhoztak mind az mi eleink, az kik ide hátra voltak, mind szinte az Apostolok idejeig. Es hogy az Tertullianus beszédivel éllyek: Gonoszúl hirdettek annyi sok száz esztendeig az Evangéliomot; gonoszúl hittének; annyi sok száz ezer lelek, gonoszúl kereszttetett meg; az hitnek annyi cselekedeti gonoszúl löttek; annyi jóságos cselekedetek, annyi jó tétemények gonoszúl löttek; annyi Papságok, annyi Egyházi szolgálatok gonoszúl viseltettek; végezetre, annyi Martyromok gonoszúl koronáztat meg.

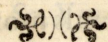
De mindezek, mely hihetetlenek! mely balgatak, és káromló dolgok! mely igen ellenkezők az egész világnak, és minden údbőbelieknek itéletivel!

Azt pedig nemis mondhatni, hogy azokat meg mentette az tudatlanfag. mert senki né üdvözülhet az hit nélkül,

kül, az CHRISTVS igazsága nélkül,
az Christus váltóságában való részesü-
lés nélkül, az bűnnek bocsanattya
nélkül; az mint szerénsszerce tanít az
Írás, főképpen az uy Testamentom-
ban. Semmi tudatlanság nem csele-
kedheti azt, hogy ezek nélkül valaki
üdvözüllyön. Né szaladhatnak azért
fohová ez előtt: hanem, vagy mind po-
kolra kell hánni azokat, kik Luther
előt éltek; vagy pedig Luthernek, és
Calvinusnak az meg igazulás felől va-
ló fő tudományát, hamis istentelen-
ségnek kell mondani.

Imhol tizenkét Okok; mellyekkel
világossan meg mutattatik, hogy eze-
ket az uy Vallások el kellyen távoz-
tatni, ugy mint hamisakat, és vesze-
delmeseeket. Következik immár
az utolsó Elmélkedés, és

Okoskodás.

Tizedik

*TIZEDIK ELMEL-
KEDES, ES OKOSKODAS;*

*és az egész Tanácskozásnak bé
fejezése.*

VTólszor: Ahoz az Valláshoz kell
ragaszkodni éltünkben, az mel-
lyet halálunk óráján akarnánk hogy
tartottunk volna; és az melynek igaz
okát adhattuk, mikor az CHRISTVS
itilő széki előtt fogunk állani. Mert,
az cselekedendő dolgok felől, jób ta-
nácskozást ember nem tehet, mint az
halálnak, és az örök ítéletnek emle-
kezetiből: hogy tudni illik, azt vála-
szuk itt, az mi abban az órában né-
künk igen használhasson: azt pedig
el távoztassuk, az mi akkor nekünk
bizonyos veszedelmet, avagy nagy
kárt szerezhetne. Hogy pedig halá-
lunk óráján létünkben fellyeb fogjuk
bőcsulni az Római régi igaz Hitet;
meg tetzik.

Elsőben: Sokaknak példájokból.

R 3

kik,

kik, noha más tévelygésekben éltek, mindazáltal, mikor meg kellett halniok, kivánták az Catholica hitben kimúlásokat. mert ezt batorfagósnak itilték.

Másodszor: mert mindé ember azt kívánnya halála óráján, hogy élteben fok jót cselekedet volna; és minden, bünt nagy szorgalmatossággal el távoztatot volna: mellyekre mind ketőre, az Római Hit vízfé hathatóképpen: eggyikre sem vezet az Luther, vagy Calvinista Vallás; hanem inkább az jó cselekedeteknek meg utálására, és életnek szabadságára izgat, az mint ez élet meg értők.

Harmadszor: mert az Római Hittnek fok erősségi vannak, mellyek abban az rettenetes el költözésbé, nagy segítségül lésznek: tudni illik, az Gyónás, és az Papi meg öldozás, az utólkőkenet, és az Oltári szentiség: mellyek nagy vigasztalást, és bizodalmat szerzenek az hűveknek, mert azok által, az

Christus

Christus elég tétéle mi velünk közölgetik. Amaz puszta Hit pediglen, igen hideg, és erőtelen állat, abbá az órába. Mert, miképpé hiheted azt valóban, hogy az Christ° te néked irgalmas kegyelmes; hogy te igaz legy, és üdvözűly az Christus által: ha szintén az ő tölle rendelteret orvoságokat meg utalodis, és az közönféges Anyaszentegyház társasága kívül akaríz meghalniis: Ez mostani üdőben lévő mindé partos Vallások gyölekőzeti, ezzel az Hittel kérkezik; és mindazáltal, né mindenik párt üdvözűl. Mert Egy, az Christus igaz Hiti, mely kívül senki nek nincsen üdvősége: az mint nem csak az Catholicusok tanittyák; de még az Lutherek, Calvinisták, és Anabaptisták is meg vallyák. Semmit nem fog azért használni az az te *Specialis*, vagy magadnak való hited, hogy haez közönféges igaz Hitet né tartandod.

Továbbá; hogy cselekedeteknek is könnyen okát adhatták az igaz Itilő

*Mit fog-
jon felni
az Catho-
licus az u-
rolsó illet-
ben.*

Biro előtt az Catholicusok ; és hogy
señi veszedelmek ebből nem követ-
közik, nyilván való. Mert, hogy én az
igaz itilő szék előtt állok, és azt kér-
dik tőlem: miért követtem legyen az
Római Hiter, és nem haylottam in-
káb amaz úyfágokra, mellyek az Cal-
vinus, és Luther reformációiból cse-
metéztek? Ezt felelem nagy bator-
fággal: Vram, azért tartottam én az
Római Hitet: mert ez engemet azra
tanított, hogy szívemet az földiektől
el fogjam, és az mennyieeknek szere-
retire fordítsam; ez vezetett engem az
testnek meg ízelidítésére, és az ő kí-
vánáginak, az Isteni félelem által va-
ló öldöklésére; ez tanított az jó csele-
kedetekben való meg maradásra; az
előttem járóknak engedelmeszségre,
imádságban való foglalatosságra, és
az bűnbéli szabadságnak minden al-
kolmatosságának el metzésére. Azért
tartottam az Római Hitet: mert eb-
ben látok sokakat, kik bölcseséggel,
szent-

szentfeggel, csuda tételekkel, és pro-
fétiai lélekkel ez egész világ előtt csu-
dálatoftak voltak; az kik lehetetlen
hogy ilyen nagy dologban meg csa-
latkoztak legyen. Azért tartottam az
Római Hitet: mert látom, hogy ez fe-
lől téfzen Isten minden száz eszten-
dőkben, sok csudák által bizonyfá-
got: mert ebben látom az Isteni igé-
reket bé tellyesedni: mert ez el ter-
jedet mind ez széles világon: Ehez
lött ez ideig, és leszen ez utánis az
Pogányoknak meg térése: ebben az
Doctoroknak minden időben nagy
eggyeségek vólt, az Hitnek főfő ré-
szeiben: ebben vagyon szüntelen való
meg maradása, és egy más után való
következés az Püspöki széknek; és
minden Tanítóknak, az Apostolok-
kal való öfzve foglaltatása: ebben va-
gyon minden vízvonyásoknak, hir-
telenfeggel való leszállítása: Ez az
Hit, ennyi sok száz esztendőnél fogva
minden Eretneksegek, és kegyetlen

Fejedelmek üldözése ellen, mozdulás nélkül megállot; és az pokol kapui, ez ellen semmi hatalmat nem vehettek. Az úy Vallásokban, semmit effélér nem láttam; sőt mind ezekkel ellenköző dolgokat tapasztaltá. Semmi okom nem volt azért arra, hogy ez Hittől el szakadnék; vagy hogy valami módon az felől kérelkednem.

De hogy több dolgokat el hagyak, az mellyekről ez előt emlekeztünk: Nem elégé az minden bátorságra, hogy bizonyos vagyok abban, hogy ugyan azon Hitet követtem én, az mellyet látom hogy követtek az szét-féges, és csuda tételekkel híres neves férfiak, Szent Malachias, Sz. Bernárd, Sz. Domonkos, Sz. Ferencz; és mindenek egyebek, az kik őt száz esztendő körül fogván, mennyei Sz.élettel, és csudálatos cselekedetekkel ez egész vilagnak csudai voltak? Lehetetlen dolog, hogy azok az mennyei életű Szentek; kik Istenhez olyan áitatófak

sak voltak, és tellyeffeggel az ő szolgálattyára néki adták magokat; kik az Istennek szerelmes fiai, és meg hit barátai voltak, ilyen nagy dologban meg csalatkoztak légyen. Bátorsággal követtem azért ezeket az Hadnagyokat az Hit dolgában.

Te pedig, valaki vagy, az ki más Vallást követél; kérlek micfoda okát adhatod cselekedetenednek, mikor reá kérdetel amaz rettenetes ítéletben? Talám azt feleled az Birónak: Azért hattam el az Római Hitet: mert az balványozással, babonákkal, és emberi találmányokkal rakvának tetzer: azt alítottam, hogy abban az Antichristus bírja az Fejedelemséget: azt ítiltem, hogy az Pápisták; ő érdemeikre támaszkodnak, nem az te Vérednek árrára.

De mint jársz, ha akkor el töröl-vén, az ördögi kőtésnek csipáját, mely most elmédet el fogta, nyilván látan-

Az Eretnek mit fogjon felelni.

látandod, hogy meg csalattál: micsoda tanácshoz kapsz? mert tovább immár nem léfzen az pœnitentiának, és meg térésnek helye. Azt fogodé mondani, hogy nem tudtad? De ez meg nem ment. mert könnyen végére mehettél volna az igazságnak, ha oly szorgalmatos tudakozással lóttél volna, mint az dolog kívánnya vala. Vóltis pedig igaz okod az kételkedésre, mely szorgalmatos vizsgálásra izgatható volna. Mint szinte azért az Sidókat meg né menti, hogy tudatlanlágból tévelygettek, mert értésére juthattak volna az Igazságnak: azonképpen tégedet is meg nem ment ez az remérdek tudatlanlág. Mert hogy vétek nélkül szakadhatnál el az Római Anyaszét-egyházról; nem elég vólt akár melynek: az mely ennyi fok csuda tételek-velekedés, és gyenge gyanúság, hanem ugyan bizannyal kellett volna tudnod; és minden indulatokat félre tévén, meg tapasztalnod, hogy benne is nagy egygyéségek, egymás után légyenek azok az vétkek, melyeket

füledbe

füledbe rágtak; és oly nyilván kellett volna ezeket látnod, hogy tovább szívedben az felől semmi izgató gondolkodás, semmi kételkedésre való igaz ok, ne maradhatott volna. Oly igen távúl vagy on pedig, hogy az Anyaszentegyház tévelygési felől ilyen bizonyos lóttél volna; hogy tellyeséggel semmi okod, sőt csak hihető szabású, és szín mutató jelenségek sem szolgálhattak erre néked.

Mert micsoda igazságnak színével foghattad azt elmédben, hogy bálványozás, és fok tévelygések alá vetted légyen az az Hit, mellyet látod, hogy ennyi fok száz esztendő alatt, bölcseséggel, és életeknek szentfegésével fok híres neves tífriak követte-egyházról; nem elég vólt akár melynek: az mely ennyi fok csuda tételek-velekedés, és gyenge gyanúság, hanem ugyan bizannyal kellett volna tudnod; és minden indulatokat félre tévén, meg tapasztalnod, hogy benne is nagy egygyéségek, egymás után légyenek azok az vétkek, melyeket

zések,

zések, és nyilván való származások, és őszve foglaltatások vagyon az Apostolokkal: Mikeppen lehetleges, hogy ennyi fok száz esztendőktől fogva, sem az Doctorok között, sem az Szentek között senki észében nem vőtte azt az bálványozást, azokat az babonákat, és tévelygéseket, mellyekkel te álmodosz.

Vizsontag: miképpen hiheted el, hogy CHRISTVS igaz Hiti legyen az, mely az Istent téfzi oknak az bűnben; és minden latorfágra való kiszte tőnek? mely az embereket meg fosztja az akaratnak szabadságátúl: mely ki vészi az emberek között, az jó cselekedetre való igyekezetet: mely színt oly tágas kaput nyit minden latorfágnak üzélére, mint az *Atheismus*, amaz merő istentelenfég? mely az kőtséget az Fejedelmek törvénye, és engedelme alól ki vészi, az Keresztyni szabadságnak színe alatt? mely az régen kárhoztatot fok Eretneklése-
ket

ket pokolból vízá hozza? az melynek támasztói, sem életek keménységével, sem erkölcsök szentiségével nem dicshiretek; sem csuda tételekkel nem híresek nevesek? hanem erkölcsökben testi gyónórúfőgre vitettek, földiek szeretői, kevélyek, szitkosok, pártolkodók voltak; hittől szakadással, és szentfőg rontó házasulással, vagy vízá fordító bujasággal gyalázatosokká lőttek; tudományokban pedig álhatatlanfőggal, és eszeveszet vízálkodással czégérésekké lőttek?

Végezetre: Ha valamellyik igaz ezek az őy Vallások között: el romlott volt tehát ennyi fok száz esztendő forgása alatt az Christus Anyaszentegyháza; el fordult volt az CHRISTVS országa, semmivé lőttek az Anyaszentegyház állandó volta felől az Isten igireti; erőt vőttek ez ellen az pokol kapui. Hejában prädikaltatott azért annyi üdőtől fogva az
Evan-

Evangelium; hejában hittének; ennyi fok nemzetiségek, hejában tértek meg az Poganyfágból; az Kereztfég, és egyéb Sacramentumok hejában szolgáltattak; hejában tétették az böytlések, és az testnek sanyargatási; hejában mentek az martyromfagra: és ennyi fok ezer embernek vére hejában öntetett ki az CHRISTVS valláfacrt. Mind el veszttek tehát minden mi eleink; el veszttek az Sz. Aryák; el veszttek az Martyromoknak, az Confessoroknak ennyi fok ezer seregi; kik dűcsőségefek voltak fok szép áitatofággal, nagy szentfeggel; csuda tételekkel, és Profétiai lélekkel. mert minnyájan az igaz Hit kívül, és valófagos igazfág nélkül voltak; minnyájan az bálványozásban, az Római Vallásban lévén.

Hogy ha hamissak, káromkodások, és csak meg gondoláfra iszonyúak mind ezek; mint lehetet azért, hogy eszedben ne vennéd, hogy hamissak azok

azok az Vallások, az mellyekből nyilvánfággal illyé szörnyű dolgok jönnek ki? avagy, hogy csak neis kételkednél azokról: Ha kételkedtél; miért né adtad magadat az igazfágról való értekezésre, melyből az te egész údvőféged bizonytalanná lőt?

Mindeneket intet az Vr Christus, hogy meg ősznák magokat az hamis Profetáktól, kik juhoknak öltözetiben jönnek hozzánk, de belől ragadozó farkasok. Mikeppé nem jutot néked az valaha eszedben, hogy gondolkodnál, és félnél azon, hogy valahogy Luther, Calvin^o, Menno, és hasonlók, azoknak számok közül fognak lenni, az kiktől intet Christus Vrunk, hogy meg ősznók magukat? Mert ezek az Isten igijének, és az tisztá Evangeliumnak szép színével befödöztetve jöttek, mint ha Istétől küldettek volna az juhoknak údvősegekre; és azonközben az juhokat, az ő tudományoknak dögletes abrakjával el vesztették. Az ő gyümölcséből

esőkből meg ismértek, úgy mond, őket. Micfoda gyümölcs pedig ez? Párt útsé-
fek; hadak; Szentegyházaknak, és Ka-
lastromoknak meg fosztása, és elron-
tása; várasoknak el pusztítása; az régi
Istenes életnek el oltása; minden vét-
kekre való szabadságnak bé hozása.

Tudgyuk az Apostoli tanításokból,
hogy az utolsó időben sok Eretnek-
ségek támadnak, sok hamis Proféták,
és Hitetők születnek ez világra, az ör-
dög babafága által. Valamenyiszér a-
zért az Anyaszentegyházzal ellenkő-
ző Vy tudomány mutattya ki magát;
azt mi nekünk, leg aláb, gyanúságos-
nak kell tartanunk, mind az ő találó-
jával egyetemben.

*Az könyv
nek beba-
ronálása.*

Annakokáért, mindeneket, kik az
közönféges Anyaszentegyház kívül
vannak, az Istenek jó voltára, mellyel
teremtettünk; és az Christusnak ár-
tatlan vérére, mellyel meg váltattunk;
az örökké meg maradandó dűcsősé-
gre, mellyet az Egekben várunk; és az
Isteni

Isteni gyónórúságnak folyására, mely-
ből ott itatnak azok, az kik az igazsá-
got követendik; kérek, és kényszerítek
mindeneket, hogy legyen gondgyok,
és kedvek, ehhez az dologhoz: hogy
meg hánnyák vessék, ha erős funda-
mētomon vannaké éppítettve; ha ba-
torfágban lézzenké az ő Vallások fe-
lől, halálok óráján; és mikor az Christ^o
itilő széki eleiben álnak, amaz órábá,
mikor az örökké való, és meg változ-
hatatlan sentétiát kell el venni. Hán-
nyák vessék meg ezt az én Tanácsko-
záfomat, az mellyet ugyan az végre ír-
tam. Sohult meg ne nyugodgyanak,
mig né mindeneket rend szerént meg
rostálандnak; és mig nem bizonyost
találандnak ilyen nagy dologban.

Gondolják meg, minémű nagy
büntetés követhőzzék rájuk, ha E-
retneklég fog lenni az az Vallás, az
mellyet tartanak, és ők Eretnekek
kezdenek lenni. Hogy pedig dőglele-
tes Eretneklégek legyenek az úy Val-
lások;

lások; minden Catholicus Doctorok, minden fő Academiak, és az egész Keresztyén világ (azoktól megválva, kik az Vylágokat követik, kiknek száma egyebekhez képest kicsin, tudománya sem nagy) bizonyosnak, és mindé kétség nélkül valónak tartja: ugy annyéra, hogy számtalanon vannak, kik készek ez mellet meghalni, és lelkeknek örök údvótséget melléje kötni.

*Minémű
nagy bűn
légyen az
Eretnek-
ség.*

Nagy bűn, bizony, az Eretnekiség: Először; mert azt cselekefzi, hogy az ember az ő itéletit fellyeb bocsúllye minden Sz. Atyák iteletinél, az Anyaszentegyháznak mindé Doctoriénál; minden Conciliumokénál; és ez világon lévő Püspökeínél. Mert meg utállyá mind azokat, mint egy Isten Lelke nélkül való embereket; és csak magának, s az ő társaságán lévőeknek tulajdonítja az Sz. Lelket: mely dologbá szörnyű nagy kevélység vagyon. Másodszor: az Christus Iegyeset, mely az Anyaszentegyház, az ördög kurvájának,

nak, és veszedelé leányának itili. Harmadszor: Bálványozásnak, és külömb külömb féle babonának vét két fogja arra. Negyedszer: számtalá káromlásokat tesz az Oltári szentség ellen, és minden Szentek ellen. Eotódszor: minden szent dolgokhoz bocsületlenül nyúl. Hatodszor: az Christus Vicáriussát, Antichristusnak hívja, és ezer gyalázatot, és káromlást szór arra, az igazságnak mindé színe nélkül: Vgyá azont cselekefzi, az Anyaszentegyházban lévő mindé rend, és méltóságbeliek ellen. Vegezetre: mindé Eretnek kívánnya tellyeséggel el vesztetni az egész Anyaszentegyházat; és minde- nőtől fogva el öltani egészlen az Catholica Hitet.

Vagyó azért az mi údónkbéli Eretnekiségben, iszonyú nagy kevélység; vannak sok szörnyű káromkodások; sok gyalázatok, és szidalmak; sok szentség törések, és nagy, s ártalmas gyűlölégek, az Christ^{us} Anyaszentegyhá-

za ellen. Mert ezek, mint egy belső-
képpen, mind benne vannak az Eret-
nekségből; és az Eretnekség, természet
szerént mind ezekre térszen haylan-
dóvá; és naponként, vóltaképpen fer-
kent, és kényszerit ezekre.

Minden Catholic^o Doctorok, ilyen
értelemben vannak az Eretnekség fe-
lől: és, ugyá csak magábañis ez dolog,
elég nyilván való. Nagyobb bűn azért
az Eretnekség, az ő tenyészetivel,
hogy sem mint számtalan bűnei az
Catholicusoknak.

Hannyák vésék meg imár, kérem
őket, minémű nagy büntetése leszén
cñek az bűnnek! Mert, ha csak egy lo-
pásért, egy paráznaságért, (ha az po-
nitentianak orvossága nem léjend itt
segítségé;) az örök tűznek kínyat kell
1. Corin. 6. az embernek szenvedni; az mint nyil-
4. Tim. 1. van taníttya az Irás: minémű szörnyű
büntetést fog tehát szenvedni az E-
retnekségnek bűnejért, mely ezer lo-
pásnál, ezer paráznaságnál nagyobb!

Ha az

Ha az az büntetés, az minéműt sze-
rez ez az mi tűzünk az ő természeti-
nek erejéből, száz annyival meg öreg-
bűlne, és úgy meg nevedednék, hogy
ezer annyival nehezebb lenne; mely
iszonyú! mely szenvedhetetlő, és meg
foghatatlan lenne az az kén! Senki ne
hízkelkedgyek azzal magának, hogy
né leszén ott tűznek büntetése, hané
csak az meg haragut Istentől, nem tu-
dom micfoda rettegések, az mint Cal-
vinus hazudgya. fölötte igen nyilván
ellenkezik ez az Irással: (a) *Menyetek,*
úgy mond az Irás, *az örökké való tűzre.* (a) *Math.*
El mennek az örökké való tűzre. (b) *Az ő* 25.
fergek meg nem hal, és tűzők meg né aluszik. (b) *Mar.*
(c) *Első modgyára bocsát töreket az bűnösö-* 9.
kre: tűz, és kénkö, és fergetegnek szele az ő (c) *Psal. 10.*
pohároknak része. (d) *Olyanokká teszed*
őket, mint az fel gyúrtot kemenczének tűz, (d) *Psal.*
az te tekintettednek idején: az Vr az ő harag- 20.
jában meg háboríttya őket, és be nyeli őket
az tűz. (e) *Vetteret az hamis Proféta az tűz-* (e) *Apos.*
nek, és kénkének tavában: és töb effélék 20.

S 4

vannak

vannak az Sz. Írásban. Vgyan ezen mind az régieknek, és az Anyaszentegyház Doctörinakis sententiája.

Bizonys légy azért abban, hogy igaz tűz léfzen ott, mely minden mi tűzünknel nagyobb, és emészttöbl léfz; melyben minden Eretnekek fognak égni; és mind éyjel, 's mind nappal örökkön örökké gyótródtetnek, valamig tart az pokol; valamig az égh léfzen, és él az Istenfég. *Es az ó kinnyoknak füst, fel megyen az Vrnak színe elö, mind örökkön örökké. Hússéges, es igaz beszédek ezek.*

Akkoron meg átkozzák azokat, az kik őket meg csalták; és az ő mestereket az kiktül abban az nyomorúságban vitettek. Atkozzák az ördögöt, az ki őket meg vakította; és külömb külömb féle játzottatásokkal, áitatófágnak színe alatt, nekik cszeket vesztette, őket meg igizte. Atkozzák magokat is, hogy az Vy tudománynak olyan csztelenül, szorgalmatos meg hányás

nyás vetés nélkül fület haytottanak; hogy olyan nagy dolognak meg próbáláfábá olyan vakok, olyan tűnyák voltak.

Hogy azért annak az nyomorúságnak tengerében nyakra főre ne esleken; ezt az Hitnek egész dolgát tellyes igyekezettel, és szorgalmatossággal meg hányák veslék; erre igéig jó bölcs Tanácsadókat vevén melléjek.

Egy dolog vagyon pedig, az mi leginkább szokot ártani ennek az tisztá tanácskozásnak: tudni illik, az üdö elö, és tekéletes vizsgálás elö el átkodot vélekedés, az Római Anyaszentegyháznak bálványozása, babonái, és fok képtelen cselekedeti felöl mellyel fokban meg tartoztatnak.

Először azért, mindenneknek előtte tegyék félre minnyájan egy kevelsé ezt az eléb tött itéletet, és gondollyák meg, hogy meg csalatkozhatnak az ilyen vélekedésben. Mert, hihetetlen dolognak lázik az; hogy az szent, és

*Micsodak kívántásának, az igazság-
nak vizsgáláshoz.*

bölcsz tirfiak, minémük az Anyaszentegyházban mindenkor fokban voltak, az rút bálványozást (ha mi efféle volna az Római Hitben,) vagy meg nem látták volna, vagy meg látván, el nem vetették volna; hanem inkább szorgalmatoslannis meg tartották, és tisztelték volna. Az Mahumet seregének, és az Iconomachusoknak régi patvarok ez. Es, az Eretnekeknek soha sem volt oly párttyok, az mely fenekedő szüvel nem viszálkodot volna az Anyaszentegyházról, és nagy tévelygéseket nem költöt volna arra. mert az azal az fogással kell élnyiök, hogy méltó okkal lártassanak az Anyaszétegyháztól elszakadtaknak lenni.

11. Másodszor: mennyei világosságot Istétől szüntelen kérjenek, hogy nyilván meg ismérhessék, mellyik legyen az CHRISTVS igaz Hiti, és az igaz Anyaszentegyház; és készek legyenek annak vételére. Mert az Hit, Isten

Joan. 6. ajándéka. *Senki nem jöhet, úgy mond Christus*

Christus Vrunk, én hozzá, hanem ha az *Matth. 11. én Atyám vonandgya őtet.* Senki az igaz és 16. Hit által az Christushoz nem mehet, *Luc. 10.* az mennyei Atyának meg világosítása nélkül. Ezt az világosítást azért, és azt az vonyást, szüntelen való imádságokkal igyekezzék meg nyerni minden ember, és azt mondgya az Profétával: *Világosíts meg, Vram, az én szememet, hogy valaha el ne aludgyam az halálban, hogy valamikor tudni illik, ez életből való ki múláskor ne mondgya nekem az én ellenségem: Hatalmat vőttem ő rayta.* *Psal. 121.* *Bocsásd ki, Vr Isten, az te világosságodat, és az te igazságodat: ezek vezessenek engemet, és vigyenek az te Sz. hegyedre, és az te haytekidba. Mutásd meg ennekem, kegyelmes Vr Isten, az utat, az mellyen járjak, mert te hozzád emeltem fel az én lelkemet. Végy ki engemet az én életemnek ellenségi közszul. Vram, te hozzád folyamodtá, taníts meg engemet az te akaratodnak cselekedésére, mert én Istenem vagy te.* Es ezekhez hasonlókialtásokkal kell az Istent hinya.

Az

- III. Az Imádság mellé adgyák az Alamisnálkodást, és az szegényekkel való jó téteményt. Mert megnyit használyn az kettő, az igaz Hit világának Istentől való meg nyerésére; az Cornélius Hadnagynak példája meg mutatya, kinek az Angyal ezt mondgya:
- Act. 10. *Cornéli, az te imádságid, és az te alamsnálkodásid fel mentek emlékeztetne Isten eleibe. Es most külg embereket loppeban, és hívás hozzád egy Simon nevű embert, ki vezeték nevével Péternek hívatik; az meg mondgya, mit kellyen te neked cselekedned.* Ennek példáját követsek azért azok, az kik Istentől kívánnak vezéreltetni, ebben az igaz Hitnek dolgában.

- IV. Azonközbe szorgálmatozzan, és az igazság meg ismérésének nagy kívánságával, hánnyak vessek meg azokat, az mellyek ebben az Tanácskozásban adatnak elő: és ha mégis maradand valami kételkedések, vagy az mellyeket né tellyességgel jól érthettek volna meg, mennyenek az Catholicus Docto-

Doctorkhoz: az kik mindenekben nagy könnyen úgy eleget téfznek nekik; hogy végre az ő szűvők, az igaz Vallásnak világában tellyes csendeséget nyer.

Ezt kívánnuk, ezen könyörgünk, ezért minden kívánságinkal, imádságinknak minden efedezésivel kérünk tegedet, ő Igaz Világosság, örökké való Világosság, mind embereknek, s mind Angyaloknak meg világosítója. Mert, noha az ördögnek csalárdságától el hitetvén, te tölled, és az te Anyaszentegeyházadtól el távoztak: mind azáltal, te terempter állatid; az te képedre, és hasonlatosságodra abrázoltattak; az te vérednek árrával meg váltattak, az mennyei örökségre, és az te országodnak társaságára terempettek, és hívtak. Ne veszen el az te illy szép munkád, mely te néked ennyiben állot; az mely te néked örökké való hálakat ad, meg ismervén az igazságot, mely az te dicsőségedre fénlik

fénlik mind örökké. Ved el ez szörnyű homályt, mely mostan elméjeket el fogta: ved el az ördögnek igézetit, mellyel elméjeknek szeme kötve tartatik, és elmélkedések el fordittatik. Adgyad mindenekbő, kik az igaz Vallás kívül vannak, nagy félelmét az mególthatatlan tűznek, és az el készített örökké való égésnek: olczd beléjük az igazságnak meg ismérésének, és üdvösségnek meg nyerésének lángozo szeretetit: mutasd meg nekik az te könyörületes ségidnek világát, hogy ismérjék meg az te aklodat; értsek meg, hogy az az akol, az melyben az előt voltak, nem az te aklod, hanem az ördög istállója: melyben valakik maradnak; nem az életre tartatnak, hanem az veszedelemre, hogy legyenek tápláló eszköze az tűznek, éledele az halálnak.

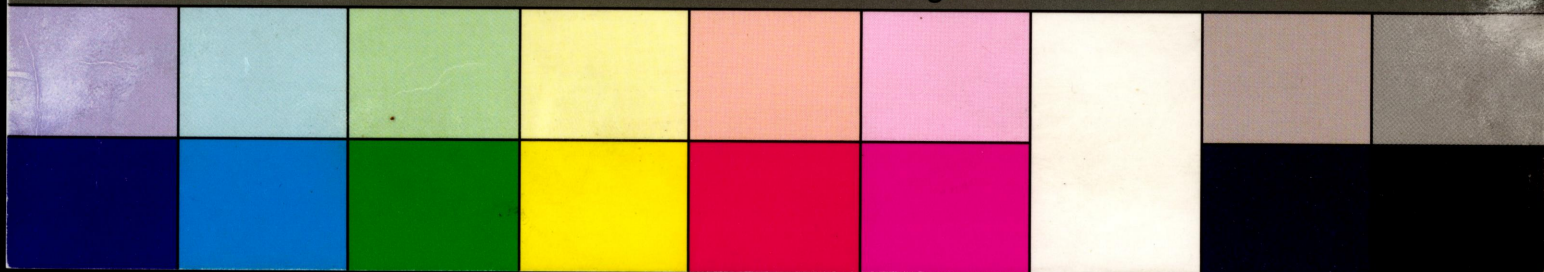
Psal. 48. Az halál meg emesztí őket. Vid viszá őket az te aklodban, hogy abban az te tudományodnak, és az te csudálatos

cos

tos Szent ségidnek üdvösséges éledelivel meg élesztetvén, gyógyúllyanak meg az ördögnek régi csapásiból; és nőjenek az te Lelkedben; alázatofágnak, és az Vrnak félelmének lelkében; szilid ségnek, és tiszta szeretetnek lelkében; és gyorsítottassanak meg az örök életre, melyben mi velünk eggyöt, ez életnek szem pillantása után, részesekké lévén, az te dűesős ségedben, és boldogságodban, téged dicísrjenek, teged áldgyanak, és dűesősít senek örökkön örökké, Amen.

F I N I S.

276 **MELLYIK VALLAST**

fénlik mind örökké. Ved el ez szór-
nyű homályt, mely mostan elméjeket
el fogta: ved el az ördögnek igézetit,
mellyel elméjeknek szeme kötve tar-
tatik, és elmélkedések el fordittatik.
Adgyad mindenekbő, kik az igaz Val-
lás kívül vannak, nagy félelmét az meg-
ólthatatlan tűznek, és az el készitte-
tet örökké való égésnek: olczd belé-
jek az igazságnak meg isméréseinek,
és üdvösségnek meg nyerésének lán-
gozo szeretetit: mutasd meg nekik
az te könyörületességednek világát,
hogy ismérjék meg az te aklodat; ér-
tsék meg, hogy az az akol, az melyben
az elót voltak, nem az te aklod, ha-
nem az ördög istállója: melyben va-
lakik maradnak; nem az életre tartat-
nak, hanem az veszedelemre, hogy
légyenek tápláló eszköze az tűznek
éledele az halálnak.

Psal. 48. Az halál meg emészti őket. Vid vízá-
őket az te aklodban, hogy abban az
te tudományodnak, és az te csudála-
cos

KELLYEN VALASZTANI. 277

tos Szentfégednek üdvösséges élede-
livel meg élesztetvén, gyógyúllyanak
meg az ördögnek régi csapásból; és
nőjenek az te Lelkedben; alázatos-
ságnak, és az Vrnak félelmének lel-
kében; szilidfégednek, és tiszta szeretet-
nek lelkében: és gyorsíttassanak meg
az örök életre, melyben mi velünk
eggyöt, ez életnek szem pillantása
utan, részeseffé lévén, az te dűesős-
fégedben, és boldogfágodban, téged
dicfirjenek, téged aldgyanak, és dű-
esősítseffé örökkön örök-

ké, Amen.

FINIS.

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter. The text is mostly illegible due to fading and bleed-through from the reverse side.

FIN

